రాధికాసాంత్వనము

ముద్దుపళని

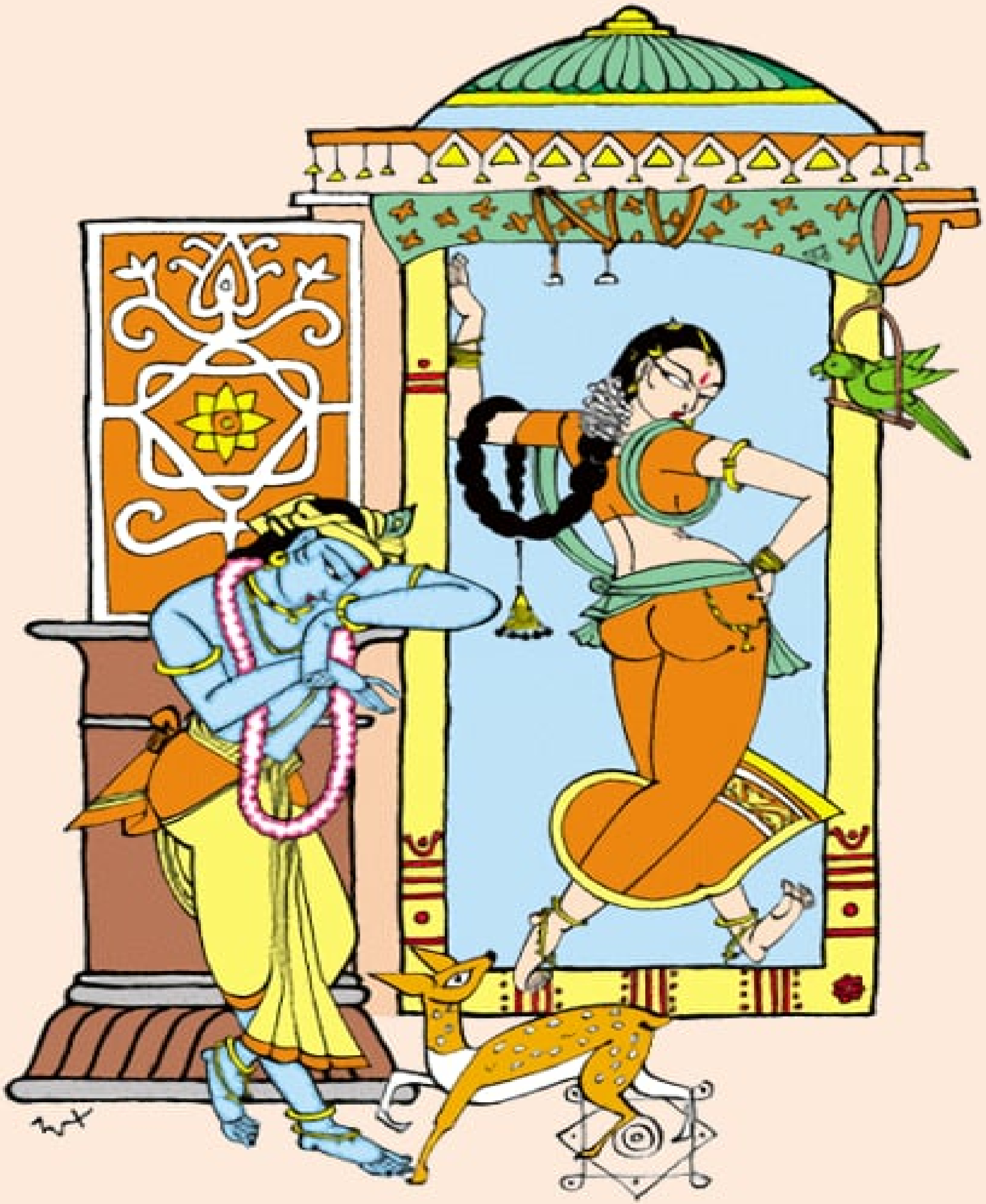

రాధికాసాంత్వనము

ముద్దుపళని

శృంగారకావ్యగ్రంథమండలి–౧

రాధికాసాంత్వనము.

ముద్దుపళని ప్రణీతము.

PUBLISHED BY
K. G. MURTHY
FOR SRUNGARA GRANDHA MANDALI
1000 COPIES.

సర్వస్వామ్యములును
మచిలీపట్టణము,
శృంగారకావ్యగ్రంథమండలివారివి.

తొలికూర్పు ౧౯౩౬

ముద్రితము
రామా ఆర్టుప్రెస్,
మచిలీపట్టణము.

❁ రాధికాసాంత్వనము. ❁

— ముద్దుపళని —

*

**

రససమీక్ష

వెంపటి నాగభూషణం: ఎం. ఏ.,

మధురసంగీతగీతికాలాపమోహనపారవశ్యము——సరసత్వము...చెలులకే చెల్లుతుంది. ఈ ఔపచారికదోహదవిధులలో...ననవర్ధితమైన కవితావైభవము——పరిమళ మలవడినమేలిమి.

యౌవనోపభోగముల చవులెరిగిన మిటారపువయసుకత్తె కవితామాధుర్యము భోజదేవునే పరవశుణ్ణి చేసింది. విద్వత్కుటుంబమును సన్మానించి గౌరవించడంలో...కళామోహిని అయినపడుచుకోడలి పద్యరచనకే అగ్రమర్యాద జరిగినది.

భోజునిబామరగ్రాహిణిసీత...ఎన్నికకువచ్చిన కవితావిదుషి.

ఆంధ్రభోజుఁడు——తుళువ కృష్ణరాయని కూతురు...మోహనాంగి!

ఆ వదాన్యరాజసముతో తీరికలు దిద్దుకున్న మహారాష్ట్ర——నాయకుల వినోదసదస్సులలో అపరభారతులై, కనకాభిషేకపరువము దక్కించుకున్న——శృంగారనాయికలు...వలపుల దొరసానులు...ప్రబంధరూపబంధనిర్మాణలు...జాణలు.

ఎటుచూచినా మొదటినుంచీ చక్కనికవిత్వరచనచేయడం——కావ్యరసికులను మెప్పించడం——సీమంతినులసొమ్మని విశదమౌతూన్నది.

మండలముల బారున ఋక్సాముచేసిన ఋషులతోబాటు...సంహితకు రచనామణిదీధితులు అలవరించిన వైదికయోషలకున్నూ——ఏకప్రధనము ఉన్నది. అంతవరకూ ఎందుకు?——'యఃకౌమారహరః' అన్న ఒక్కపద్యమే——శీలభట్టారికకీర్తిని కావ్యఅనుక్రమంలో వర్ధిల్లజేస్తూన్నది.

అలంకారికులు అందరూ మధ్యమరసమని శృంగారమునకు ప్రధానఫాయా కల్పించినారు. రతి...అష్టాదశకావ్యవర్ణనలలో——ఉద్రేకస్థాయిని రెట్టించి మంగళపరమావధిని కలిగించె ఉపకరణము.

సిసలైన శృంగారకావ్యమును...ఆద్యంతరతివిహారప్రధానంగా రచించవలెనంటే...యౌవనవతి సకలకలాప్రౌఢ——సర్వంకషరాసిక్యనిధానము వెలయాలు——ఒక్కతే తగుతుంది.

మగవారికి చేతకాదని...దోషాపాదనము లేశమున్నూ కాదు. కాని ఎంతఊహించి కథాదృశ్యమును చిత్రించినా మగవాడు——దీపము ఉండగా ఇల్లు చక్కబెట్టనీయలేడు——చీకటితప్పు కనుక. పింగళిసూరన్న స్వతంత్రించినా ననుకున్నా సుగాత్రిచేత

ఎదురుబ్రతిమాలించడానికి...నాయికానాయకులను——వైదికదంపతులను——
ఊరివెలుపలితోటలో చెట్లచాటున దాచివేయక తప్పిందికాదు.

పోనీ కవి అంతకన్న ఇంకా కొంచెంవిజృంభించినా...నాయికాసాలభంజిక ఊహాగానలయను ఊగవలసినదేకాని...అకృత్రిమచైతన్యస్పందితముకాదు. విద్యాదయితుడంతటివాడు...ఆడువారిసుఖానందం అనుగతంగా ప్రత్యక్షీకరించుకునేందుకు...భార్యను బ్రతిమాలి సెక్సు మార్చుకున్నాడని——కళాపూర్ణుడి జననవార్తకు పూర్వరంగం ప్రమాణము.

——కవిసార్వభౌమునితో కన్నెతనపు మురిపెములలో ప్రౌఢరికము చలాయించి దేశములు తిరిగి 'కన్నడరాజ్యరమారమణు'ని రసికజీవనం ధన్యముచేసిన తెలుగువాణికి...తాళికోటలో నిలువనీడ తరిగిపోయింది. అష్టదిగ్గజాధిరూఢోత్సవవైభవము కలలలో మలగిపోయినా...మధుర తంజాపురసామంతనాయకులు కావ్యకన్యకజీవనసంధ్యకు అరిగాపులై నిలిచినారు. వయసుజిగివి పోయినా ఆమె అలవాటుచొప్పున ఎడనెడ వింతకై సేతలు మానినది కాదు!

ఆ తళుకులే...నవ్యసారస్వతానికి, రచనాలాలిత్యానికి, ఊతలై నిలిచిన...కావ్యచిత్రశోభలు.

——భోసల తుళజేంద్రుని కుమారుడు——ప్రతాపసింహుడు. తుళజరాజు వెనుకవారు కృష్ణరాయలు నమ్మిన మరాటాసామంత వీరులు. ముసల్మాను ఒత్తిడిని లక్ష్యముచేయకుండా వీలుచూసుకుని స్వతంత్ర ఆధిపత్యము సంపాదించుకున్న రాహుతులు. భాషకు...సంప్రదాయములకు కేవలం పరాయివాళ్ళయినా ఏలిక అభిరుచులను మరగినభాగ్యాన తెలుగుకవిత్వాన్ని——కవులను, ఆదరించి గ్రంథరచన ప్రోత్సహించారు. రఘునాథుడు——విజయరాఘవుడు——అటు, తిరుమలనాయకుడు——చొక్కనాథుడు...వీరందరూ లేకపోతే తెలుగుతల్లిని ప్రేమతో పూజాస్థానంగా చేసుకోకపోతే...రంగాజీలాటి దివ్యతారలు మెరసిపోకపోతే...ఎంత అంధయుగం——వాఙ్మయచరిత్రలో!...వెలుగు యీనాటికైనా కోలుకొనేదా?

ప్రతాపసింహుడు——రసికప్రభువు——1749 మొదలుకొని పదహారు సంవత్సరాలు పరిపాలనచేసినాడు. ఈతని కుమారుడు...పితామహునిపేరిటివాడు...'భరతశాస్త్రనిధి: సంగీతం అతనిసొమ్ము: రూపమున మన్మథుడు.'

ఇంకొకరసికుడు——ప్రతాపసింహుడే ఉన్నాడు——అమరేంద్రుని కుమారుడు...

ప్రతాపసింహుడు వైష్ణవుడు. తండ్రినాటినుంచి కులగురువు——తిరుమల తాతయాచార్యుడు——బ్రహ్మవిద్యానిధి.

♦ ♦ ♦ ♦

చోళసింహాసనాధ్యక్షుడైన ఆ మహారాజు వలపునేస్తము——ముద్దుపళని...

——పళని...దక్షిణదేశంలో వేలాయుధుని పూజాక్షేత్రము. ముద్దు——ముత్తు...తమ ముద్దుచెల్లించుకునేందుకు ద్రావిడులు——కన్నపాపలకు ఉంచే నామ——పూర్వపదము.

చాలచోట్ల బిడ్డలకు దేవస్థలములపేరులె ఉంచుచుండుట వాడుకఉన్నది ——అని...నిత్యసువాసిని బెంగుళూరి నాగ(గాన)రత్నం గ్రంథస్థము చేసినది.

ముద్దుపళని తండ్రి ముత్యాలు. ఈతడు, అనుష్ఠానికవైష్ణవుడైన నాలవజాతిగృహస్థు.—— అసలు అవ్వయ్యకు——ఒక కొడుకు ఒక కూతురూ... ముత్యాలు తంజనాయకి అని, 'వీళ్ల తల్లి ——చెంగాతి ...

ఎందుచేతనో చెప్పవీలులేకుండా ఉన్నది: భార్య తనకన్న ముందుగా చనిపోవడంచేత, ఒక్కడూ పిల్లలను సాకలేకపోయినాడో——లేక, చిన్నతనంలో తలిదండ్రులు కరవౌటచేత ఆమె పాలబడ్డారో —— కాని ... తంజనాయకి అని ఒక వేశ్య——ముత్యాలునూ ఆతని తోబుట్టువునూ పెంచుకున్నది.

...చిన్న తంజనాయకి——కులవృత్తిలోకి దిగిపోయింది. ఆమె కూతురు——రామామణి ... తన పేర ఒక అగ్రహారం నిర్మించి అనేక సత్కార్యాలు... సప్తసంతానములలో వీలైనన్ని ప్రతిష్ఠించి ——సంపాదన సద్వినియోగం చేసింది.

——ముత్యాలు...పోటి ఆనే భార్యతో——నలుగురు కొడుకులు ముగ్గురు కూతుళ్లు.... సంసారవృద్ధి చేసుకున్నాడు.

ముద్దుపళని ... తొలిచూలు. ఇంకో చెల్లెలు ముద్దులక్ష్మి: చివరపిల్ల పేరు——పద్మావతి. వీళ్లు ఇద్దరూ కూడా అక్కతో సమాన లైన జాణలే: కాని, ఏమహారాజులు వారిని ఆదరించారో వివరములు తెలియడములేదు....

'ముద్దుపళని'__ ఈ నామం మరాటాబాణీలో ఉన్నదని అనుమానించి బ్రౌనుపండితుడు—— ముత్యాలువంశం తెలుగునాటది కాదు అని అభిప్రాయపడినాడు. అచ్చ తెలుగు కుటుంబము... దేశము అలజడిలో దక్షిణానికి తరలిపోయి ఉండవచ్చును. వైష్ణవ ఆవేశంవల్ల ద్రావిడనామములు అలువాటు చేసికొని ఉండవచ్చును కొంతవరకూ. ముత్యాలు మరియద్దరు కుమార్తెలకు——లక్ష్మి, పద్మావతి——అని అరవకల్తీ లేని సంస్కృతనామకరణమే చేశాడు కాదూ?

...కనుక ముత్యాలు.......చిరవాసం చేత సగం ద్రావిడుడైన ఆంధ్రుడే కాని... మహారాష్ట్రుడు ఏలా అవుతాడు?

ముద్దుపళని ... భరతాభినయంలో ప్రావీణ్యం సంపాదించు కుంది... కులమర్యాదక్రమాన. వయసుకాడైన వైష్ణవదేశికుడు . .. 'తపఃఫలసారుండు' .... వీరరాఘవుడు – సాహిత్యనేపథ్యము శృంగారించినాడు. ఇక మహారాజు మనసుకు నచ్చడానికి ... ఏమికొదువ?

అయితే: ముదుపళని రంగాజీవలె శాస్త్రకాకలదీరిన పాండిత్యధీర కాదు. గొప్పచక్కదనం, అందుకు వన్నె తెచ్చే భరతవిద్య –వీటికి దీటైన సరసత్వం సాహిత్యం అన్నిటినీ మించిన . . మహారాజ భోగానుభవయోగము !....

కృష్ణునికి సాంత్వనోపాయాలు, పదాఘాతబహూకృతులూ - వింతలు కావు. తిమ్మన్న ప్రసిద్ధ -ఉత్పాద్య వస్తువును ...రాయల వారుకూడా, గీర్వాణిలో ముఖరించినారు. ప్రీణనకావ్యములు ముద్దుపళని నాటికి కొత్తలుకావు. కాని, ఆ కథాకలాపమంతా... సత్య మీదుగా నడిచింది.

'రాధికాసాంత్వనము' ...ముద్దుపళని రచించే అవసరాన—— వీరరాఘవదేశికుడు సలహాయిచ్చి అపుడపుడు సాహాయ్యపడి ఉండ వచ్చును. కాని అతని పాండిత్యానికి ప్రతిభకూ - యీప్రబంధములో విశేషముపని తగులలేదు.

రావిపాటి తిప్పన్న సంస్కృత 'ప్రేమాభిరామము'ను.... వల్లభరాయడు అనుసరించినట్లు, ముద్దుపళని సాంత్వనకావ్యమునకు ఏవో ఒరవడులు ఉండి ఉండవచ్చును.

♦ ♦ ♦ ♦

...కృష్ణుని, యశోదానందులు. గారాబంగా పెంచుకుంటున్నారు వ్రేపల్లెలో... నందుని చెల్లెలు రాధ. పెంపకములాలనలో మరులు రేకెత్తించి...'గోపపతుల కెల్ల కుసుమశరు'డైన 'రాజగోపాలమూర్తి'ని వశము చేసుకుని హరికి ప్రాణపదమై స్వైరవిహారం చేస్తూ ఉన్నది.

యశోద తోడబుట్టినవాడు కుంభకుడు. ఆతనికూతురు... ఇళ్లను, కృష్ణునికి యిచ్చి పెళ్లి చేశారు. పిల్ల మేనత్తవద్ద చనువుచేత వ్రేపల్లెలోనే ఉంటూన్నది. ఆమెపోషణకూడా రాధదే...

——ఈ డేరిన తరువాత ...ఇళకు మాధవునకీ...ఔపోసన కార్యం జరిగింది. రాధశుశ్రూషలో గడి రిన ఇళ——పసిబాలఅయినా——ప్రౌఢమర్యాదల చవులెరిగిన నాథుణ్ని అనురక్తునిగా చేసుకున్నది.

కొన్నాళ్లకు, భార్యతో కృష్ణుడు అత్తవారింటికి మిధిలకు వెళ్లాడు. రాధ——మొదలు, కృష్ణుడు ఇళతో దాంపత్యంచేస్తూన్న శృంగార భావనే——సవతిమత్సరంపూని——సహించలేకపోయింది... ఇళమీద ఎంతప్రాణమైనా. ఇక ఆతడు కంటికికూడా దూరమై నప్పుడు ఆమె వేదన... వర్ణించడానికి వీలవుతుందా?——

విప్రలంభము భరించలేక ...చిలుకను రాయబారమంపింది. అది మిధిలకు రెక్కలమీద వెళ్లి వచ్చి అక్కడి విలాసాలన్నీ అతిశయంగా వర్ణించేసరికి...రాధ తూలిపోయింది...

ఇంతలో కృష్ణుడికి కూడా...రాధను చూడకుండా ఉండటం దుర్భరమై తోచి తిరిగివచ్చేస్తాడు. రాధ, ఆతన్ని చూడగానే ఉక్రోషంకొద్దీ మండిపడి తాచులాగా లేస్తుంది: ఇష్టం వచ్చిన మాటలంటుంది. క్షమను అర్థిస్తూ ఆతడు పదములు అంటబోతే——తంతుంది: చివరకు వలవల ఏడుస్తుంది——ఈ మాదిరిగా నాటకమంతా జరిపి...నాధుని కౌగిలిలో...ఆకులలో పిందెలాగా...అణగి పరవశిల్లి పోతుంది. అక్కడితో——కధకంచికి,...

♦ ♦ ♦ ♦

ప్రబంధము నాలుగు ఆశ్వాసములుగా పెరగడం కొసం...ముద్దుపళని, రాధ చేత... చంద్రోపాలంభనాదికములు, ఛాందసకార్యములు చేయించింది. అంతమాత్రమే!——ప్రత్యేక కల్పనాలంకృతములు కావు ఆ భాగములు: విశేష చమత్కారములున్నూ లేవు...

——కాని, రాధను చిత్రించడంలో ముద్దుపళని శిల్పసౌభాగ్యమంతా వినియోగపడింది. రాధ...నందునికన్నా చాలా చిన్నది. గేహే గేహే జంగమా హేమవల్లులు మెరసిపోయిన వ్రేపల్లెవాడలోనే...ఆమెను మించిన అందాలరాసులు లేనందువల్ల...గోపకిశోరునికి ఆమె అనంగసర్వస్వరూపమవటంలో విశేషం ఏమిలేదు. వివాహిత; కాని, మోట——గొల్లమగనితో కాపురం చేయకపోవడం——నందాదులు హర్షించి ఊరుకున్నారంటే... సామాన్యకుటుంబధోరణిలో కళంకమైనా...అది వారిరసజ్ఞతను రెట్టిస్తూ, లోకైకశృంగారవీరశేఖరుడైన కృష్ణునికి పెంపుడుకులముగా ఉండగల తాహతుకు ప్రతిపత్తి కల్పిస్తున్నది.

కృష్ణుడు...రాధకు సర్వమున్నూ, కృష్ణుని చిన్నిభార్య కనుక ఇళను ఎంతో కూరిమితో పెంచి ...ఆతనికి తగినయిల్లాలుగా తయారుచేసింది. తన అనుభవమంతా వినియోగించి. ——శృంగారించి గదిలోకి పంపింది. ఇక అక్కడనుంచీ ...ఆమె ప్రవృత్తి సాఫుగా మారిపోతుంది. అంతకుముందు, ఇళ తన శిష్యురాలు. నవ్వులాటకు సవతి అని పరిహాసం చేసినా...మనసులో బాధపడవలసిన అవసరం లేకపోయింది——వ్యధ ప్రత్యక్షంగా అనుభూతం కాందువల్ల.

——పడకటింటి గదితలుపు గడియ పడగానే...రాధగుండెల్లో రాయిపడ్డది. దంపతులిరువురూ ఏకాంతాన అనుభవించే సుఖమును తలచుకొన్న కొలదీ...మతిపోతూన్నది. తనకు లేదని ఒకమూలచింత: తనవాడు——మరొక్కతెతో——ఇళ అయినప్పటికీ——తనకు ఖాయములైన భోగములు పొందుతున్నాడని...అంతకుమించిన వేదన. తెల్లవార్లూ ఎలావేగించిందో...పొద్దు పొడవకముందే——ఇక నిలువలేక ——వెళ్లి తలుపు తట్టి...లోపలికి చొరవ చేసుకుని జొరబడి, కసి——నసిగా——తీర్చుకున్నది...

...కుంభకుడు కూతుర్ని అల్లుడినీ తీసుకపోవడానికి వచ్చినప్పుడు రాధను కూడా సమ్మతి అడిగినాడు. అత్తా——అల్లుడిపరిచయం అందరూ ఎరుగున్నదేకదూ? ...కాని ఆమె ఏలా పంపగలదు? ——మరి పంపకనూ విధి లేదు. అందుచేత మనోగతభావములను పైకి తొణకనీయకుండా చాలాసరదాగా మాటాడి సంతోషముగా సరేనన్నది. ఇక తరువాత...ఆమె అవస్థ...

——కృష్ణుడు మిథిలనుండి బెదురుతూనేవచ్చాడు...విడిచి వెళ్లినందుకు రాధ ఎంతగా దండిస్తుందో అని.. కాని ఆమె తయారీలో రాటుదేరినవాడే గనుక అనునయించలేకపోతానా అని భరోసా మాత్రం ఉన్నది. అయినా ఏమవుతుందోననే భయం ఆదుర్దా, లేకపోలేదు.

కంటబడగానే...ఎన్ని నిష్ఠురములాడింది!...ఎన్నిరకాల దెప్పిపొడిచింది?...ఎంతకోపము తెప్పించుకుని బుసలుకొట్టింది. అయినప్పటికీ, లయవిడవకుండా——మూర్ఛనలో తొట్రువలు గమకించే మహాగాయకుడి గీతాలాపనలాగు, అంత కసురుతున్నా...వెల్లివిరిసిన అనురాగం,

అపేక్ష——అంతర్వాహినిగా ద్యోతకమౌతూనే ఉన్నవి. నాథుని అలయించి——అలరించడం... కులపాలికల సామాన్యశృంగారధర్మమైనా ఇన్ని పోకడలు——ఎత్తులు, వాళ్లకు చేతనవుతవా? తుల్యానుభవయోగ్యత ఉన్న సరసనాయకితప్ప...మరొకరు కథారసపోషణము——ఇంతప్రౌఢిమతో చేయనేర్పరులయేవారా?

♦ ♦ ♦ ♦

ముద్దుపళని వారాంగన అని...సనాతనులు ఆమెను తత్కర్తృకములనూ...అకారణవైరంతో కృత్రిమంగా ఈర్షించవచ్చును. కాని, ముద్దుపళని——మహారాజరసికసమ్మానిత కాకపోయినట్లయితే...తెలుగులో——'రాధికాసాంత్వనము' వెలువడేది కాదు ....

శృంగారవర్ణనము గర్హ్యమనే వైదికులకు...జవాబు అనవసరము. అనభిజ్ఞులకు విద్యాదానం చేయడం వ్యర్థము. హేయజుగుప్సాకలుషితముకాని శృంగారస్థాయి లేనిది...ప్రకృతి——స్థితికే——మోసం.

'రాధికా సాంత్వనము', నిస్సంశయముగా సత్ప్రబంధము. నాయిక లేని బ్రహ్మచారికూటము గనుక——విశాఖదత్తునికృతి అసత్కావ్యములజాబితాలో చేర్చినారు పూర్వలాక్షణికులు అని...మల్లినాథుని స్వారస్యసిద్ధాంతము...

గొప్పకవిత్వధోరణులు లేవు కాని చదివినకొలదీ చవులూరించి ఆలోచనలలో ముంచి ఆనందపారవశ్యము ఆవహింపజేసే రసవత్ కావ్యచిత్రము...'రాధికాసాంత్వనము'.

రాధఎవరు? చైతన్యసంప్రదాయవైష్ణవసిద్ధాంతముల వివరణానికి, వేదాంతానికి ఏమికాని...నందగోపుడికి రాధ అనే చెల్లెలు ఉన్నదని ఆమెకు మేనల్లునితో తగులాటమైనదనీ మొదట ఎవరు కల్పించారో?——జయదేవుడు...యీకథను నమ్మినాడు. సంసారాన్నీ, చేసుకున్న మొగుణ్నీ త్రోసివేవి...కృష్ణుని పెనవైచుకొనిపోయిన ఈ రాధకు...శృంగారసంచారంలో మన గణనప్రకారం——అది భగవద్విషయమైనా——వ్యభిచారదోషము ఉన్నది. మరి ఆ కందులోనూ ఏదో స్వారస్యం ఉండటముచేతనే కాదు ... ఇంతవరకూ ప్రతిహతం కాకుండా దేశమంతా ప్రాకిపోయింది? తెలుగులో——రాధామాధవుల శృంగారలీలలకు ప్రతిభాసిత ఉపోద్ఘాతము——సరసభావుకులకు ఏకైక అవలంబనము. 'కరివేల్పుశతకము'——ఎవరి కావ్యాత్మ——ఆరచనలో పునీతమైనదో నిశ్చయించ వీలూ ఆధారములూ లేవుకాని...ఇంతవరకూ రంగాజీ——ముద్దుపళనీ, పృథక్తయా ఆ——ప్రతిష్ఠను——పంచుకుంటున్నారు...

ఇంకొక రాధ ఉన్నది...వృషభాను నందిని. ఆమె కన్య: స్వీయ; కృష్ణుని ధర్మపత్ని. రూపగోస్వామి———'విదగ్ధమాధవము'లోనూ, మధురాదాసు——'వృషభానుజ'లోనూ ఈ రాధవివాహగాథను రూపకవస్తువుగా తీసుకున్నారు. పరిణయ పరిణితికి——యోగిని నాయికానాయకులకు రాయభారములు నడిపింది. అంతేకాని, వృషభానుజ——రాధ...పరకీయ్య కాదు...

ఏది ఎలా ఉన్నప్పటికి మన్మథమన్మథునికి——సరిపోలిన నాయిక రాధ, ఆమె పరకీయ అయినందువల్లనే దాంపత్యశృంగారము అప్రాకృతధోరణిలో పల్లవించి...వివిధ——రత్యాలంబనభావశబలితమైనది.

రాధ ప్రేమవాహినిని...తెలుగు కావ్యకేదారప్రాంతముల పరవళ్లు సోలించిన ముద్దుపళని...ఉత్తమ——ధన్య...

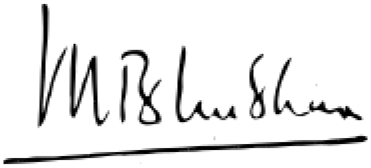

ప్రస్తావన

సీ. శ్రీపరిపూర్ణమౌ వ్రేపల్లెవాడలో
నందగోపాలునిమందిరమున
నవతీర్ణుఁడై మేనయత్తయౌ రాధికా
విధుముఖిచేఁ బ్రేమఁ బెంపుఁగనుచుఁ
దనమేనమామకూఁతు నీళాలతాంగిని
బెండ్లాడి యామెతో వేడ్క నుండఁ
దనవియోగముచేతఁ దాళఁజాలక చాలఁ
జింతిల్లుచుండుటఁ జిల్కవలన
తే. విని మిథిలనుండి యింటికి వేగ వచ్చి
చతురగతులను రాధికాసాంత్వనమ్ముఁ
జేసి దక్షిణనేత నా వాసిఁ గన్న
చిన్నికృష్ణుని మనసులో నెన్నుచుందు.

నేను జిన్ననాఁటనుండియు సంగీతవిద్యతోపాటుగా సాహిత్యవిద్యయందుఁగూడఁ గొంచెము గొప్పపరిశ్రమచేయుచు మాదేశభాషయగు కన్నడములోను తెలుఁగులోను బెక్కుగ్రంథములు చదివితిని. తరువాత బెంగుళూరినుండి యీ చెన్నపట్టణమునకు వచ్చినది మొదలుగా నఱవములోఁ గూడ ననేకగ్రంథములఁ జదువుచుంటిని. అయినను నాకాంధ్రభాషాగ్రంథములయందుఁ గలయభిరుచి పైభాషలలో నంతగా లేకపోయినది ఇట్లుండఁగా "వేలాంవెట్టి" అనుసామెతగాఁ జాలదినములనుండి తెలుఁగుబాసలోఁ గవిత్వము చెప్పవలయు నను కుతూహలము కూడఁ గలిగి పట్టుదలతో మరల భారతాదిగ నాంధ్రగ్రంథములు చదివితిని. పదపడి బ్రహ్మశ్రీ శతావధానులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులు విరచించిన శ్రవణానందము మొదలగు గ్రంథములు చదువుచుండఁగ వారి "పాణిగృహీత" యను ప్రబంధములోని

తే. రాధికాసాంత్వనమ్మును రచనఁ జేసి
పేరు గనుముద్దుపళని తెల్వియును విజయ
నగర భూపాలుఁ డుంచిననాతి చాటు
పద్యములు గాంచి యాకీర్తి పడయ నెంచి.

అను పద్యమును జూచి రాధికాసాంత్వనమును గడుఁగుతూహలముతోఁ గొని చదువఁగా నందు ముద్రాసమయమునఁ దటస్థించిన తప్పు లెన్నియో కన్పట్టినవి. అయ్యయో! ఇయ్యది మంచిప్రతి దొరకకపోయినదే యని విచారించుచుండఁగా దైవవశమున నామిత్రు లొకరు చాలకాలము క్రిందట వ్రాసిన వ్యాఖ్యానసహితమైన యొకవ్రాఁతప్రతిని నాకుఁ బంపించిరి. అదియు నచ్చుప్రతియు సరి చూడఁగాఁ జాలవ్యత్యాసము గనుపించినది. మంగళాచరణము మొదలు

షష్ఠ్యంతములవఱకును గల పీఠిక లేకపోవుటయే కాక మధ్యమధ్యను గొన్నిపద్యములుకూడ లేవు. మఱికొన్ని చోట్ల పద్యములచరణములే విడువఁబడియున్నవి. ఇట్టి ముద్దుల మూటగట్టు రాధికా సాంత్వనమును రచించినది.

ముద్దుపళని

ఈమెను గూర్చి మ॥రా॥శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగముపంతులవారు తమయాంధ్రకవులచరిత్రములో వ్రాయించిన పఙ్క్తులు కొన్ని యవసరమునుబట్టి యిం దుదాహరించుచున్నాను. "ముద్దుపళని పద్యకావ్యములు చేసిన స్త్రీలలో నొకతె. ఈముద్దుపళని వేశ్యాంగన. ఇది రాధికాసాంత్వన మను నాలుగాశ్వాసముల శృంగారప్రబంధమును రచించెను. దీనితల్లి పేరు ముత్యాలు. అది తంజాపూరు సంస్థాన ప్రభు వయిన ప్రతాపసింహుని యుంపుడుకత్తె యయినట్లు---గద్యములో వ్రాయఁబడినదానినిబట్టి యూహింపఁ దగియున్నది. దీనికే ఇళాదేవీయ మనునామాంతరము గలదు" అని యున్నది. ఇందు "తల్లి పేరు ముత్యా లనియు, గద్యములో వ్రాయఁబడినదానినిబట్టి యూహింపదగియున్నది" అనియు వ్రాయుటచే శ్రీపంతులవారుకూడఁ బీఠికను జూచినట్లు గన్పట్టదు. పీఠికలోఁ గవయిత్రి వంశవర్ణనము గలదు. ముత్యా లనునతఁడు పళనికిఁ దండ్రి. "ముద్దు" అనునది యుపనామము. పళని యనఁగా దక్షిణదేశములోని సుబ్రహ్మణ్యస్వామి వేంచేసియున్న దివ్యస్థలమునకుఁ బేరు. చాలచోట్ల బిడ్డలకు దేవస్థలముల పేరులే యుంచుచుండుట వాడుక యున్నది. ఈ ప్రబంధములో యశోదకు మేనగోడలును శ్రీకృష్ణునికి భార్యయు నగు నిళాదేవిచరిత్ర ముండుటచే దీని కిళాదేవీయ మను నామాంతరము వచ్చినది.

"ఇది సంగీతసాహిత్యభరతశాస్త్రములలోఁ బ్రవీణురాలైనట్టు తానే చెప్పుకొన్నది. దీని కవిత్వము నాతికఠినమై మృదువుగా నుండినందుకు సందేహము లేదు. దీనికి మంచి సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యమును గలదు. అందందుఁ దప్పు లున్నవి కాని యట్టి తప్పులు పురుషులకవిత్వమునందు సయితం మనేకగ్రంథములలో గానంబడుచున్నవి" అని శ్రీపంతులవారే యొప్పుకొనిరి. బాగుగా నాలోచించినచో శబ్దమునుబట్టియో అర్థమునుబట్టియో భావములనుబట్టియో రసమునుబట్టియో ఔచితినిబట్టియో యెటులయిన నేమి తప్పులేకుండ భారతము మొదలుగా నేగ్రంథమును లేదు. ఇట్లుండఁగా స్త్రీలు వ్రాసిన గ్రంథములలోఁ దప్పు లుండుట యొకతప్పు కాదు. "అయినను గ్రంథములోని భాగము లనేకములు స్త్రీలు వినఁదగినవియు, స్త్రీనోటినుండి రాఁదగినవియుఁ గాక దూష్యములై యున్నవి" అని శ్రీపంతులవారు వ్రాసిరేకాని తారాశశాంకవిజయము, హంసవింశతి, వైజయంతీవిలాసము మొదలగు గ్రంథములలోనివానికన్న నెక్కువగా నిందు దూష్యము లున్నవా! అదిగాక స్త్రీలు పురుషులవలన వినఁగూడక పోవచ్చును గాని తమలోఁ దాము చదువుకొనుటకు బాధక మే మున్నది? ఇంతకును నిది భగవచ్చరిత్రము, తారాశశాంకవిజయాదులవలె స్త్రీలకుఁ జెడుబుద్ధులు గఱపువిషయ మేదియును నిందు లేదే. "ఇది జారత్వమే కులవృత్తిగాఁ గల వేశ్య యగుటచే స్త్రీజనస్వాభావిక మైనసిగ్గును విడిచి శృంగారరస మనుపేర సంభోగాదివర్ణనములను

బుస్తకమునిండ మిక్కిలి పచ్చిగాఁ జేసినది అని వ్రాసిరి. అగ్నిసాక్షికముగా నొకమగనిం గట్టుకొని రెండవమగనితోఁ బోవుట జారత్వ మనిపించుకొనును గాని వేశ్య జారిణి యనిపించుకోదు. బ్రహ్మసృష్టినాఁటినుండియు వచ్చుచున్న మాజాతికిఁ గులవృత్తి యెట్టిదో ఆసంగతియంతయు వాత్స్యాయనకామసూత్రములఁ జూచువారికి యథార్థము గోచరించును.

సిగ్గనునది స్త్రీజనమునకేకాని పురుషులకుమాత్రము స్వాభావికము కాదు కాఁబోలును. ఇక్కవయిత్రి వేశ్యగనుక సిగ్గుమాలి సంభోగాదివర్ణనములు పచ్చిగా వ్రాసిన వ్రాయవచ్చును. కాని శిష్టు లనిపించుకొన్న పురుషు లట్లు వ్రాయఁగూడదుగద? అట్టి మహానుభావులు మాత్రము తమతమగ్రంథములలో నంతకన్న నెక్కువపచ్చిగా వర్ణనలు చేయలేదుకాఁబోలును. వేయేల? శ్రీపంతులువారే తమకవులచరిత్రలో "వేశ్యాసంపర్కమువలన నెట్టిదృఢమనస్కులకును ననర్థములు వచ్చునని చూపుటకయి యింతవఱకుఁ గల్పింపఁబడినకథ నీతిబోధకముగానే యున్నది కాని తరువాతికథమాత్రము నీతిబాహ్యముగా నున్నది" అనియు, "ఇటువంటి సిద్ధాంతములే మన దేశములో నీతికిని మతమునకును గూడ నమితమైన చెఱుపును గలుగఁజేయుచున్నవి. నీతిని విడిచినమత మెప్పుడును దేవునికిఁ బ్రీతికరము కానేరదు" అనియు నిందించి తరువాత దమస్వహస్తముతో సరిచూచి యచ్చొత్తింప నిచ్చిన వైజయంతీవిలాసములోని పచ్చవిల్తుని పచ్చికపట్టుకన్నను, వీరే స్వయముగ రచించిన [1]రసికజనమనోరంజనములోని బూతులకన్నను నిందుఁ బచ్చిబూతులు కన్పట్టుచున్నవా!

ఈ గ్రంథము రస మొల్కుచుండుట చేతను, ఇది రచించినది స్త్రీయేగాక మాజాతిలోఁబుట్టిన దగుటచేతను దీనిని మంచిప్రతిగా ముద్రింపవలయు ననుతలంపుతో వ్రాతప్రతిని ముద్రితపుస్తకమును సరిచూచి నామనసున కింపైనపాఠము నుంచి యొకప్రతి పనిఁ బూని వ్రాసితిని. ఇటీవల బ్రహ్మశ్రీ వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారు ప్రాచీనప్రబంధములను మంచిస్థితిలోనికిఁ దెచ్చుచుండుటచే దీనినిగూడ వారే యచ్చొత్తించినచోఁ జాల బాగుగ నుండు నని యెంచి యీప్రతి యనేక వందనములతో వారియొద్దకుఁ బంపించితిని. ఇది వ్రాసినదియు సవరించినదియు స్త్రీయే యగుటచేతను గలిగినతప్పుల నొప్పులుగా గమనింతు రని స్త్రీల యందు గారవము గలవారిని బ్రార్థించుచున్నాను.

ఇట్లు,

సౌమ్యసంవత్సరపు మహాశివరాత్రి. — సహృదయవిధేయురాలు

చెన్నపట్టణము 9.3.1910 — బెంగుళూరు–నాగరత్నము.

---

[1]వీ రధికారమం దుండుటచే మదరాసు విశ్వవిద్యాలయములో దీనిని వీరు బఠనీయగ్రంథముగా నిర్మించుకొనిరి.

శ్రీరస్తు

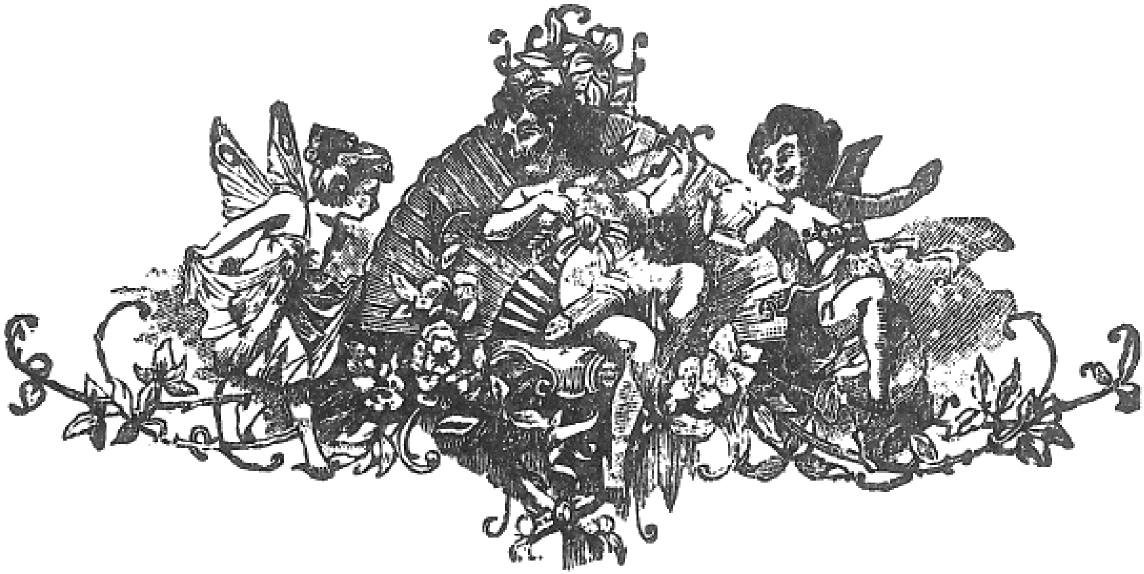

(ఇళాదేవీయ మనునామాంతరముగల)

రాధికాసాంత్వనము

ప్రథమాశ్వాసము

శ్రీలఁ జెలంగురాధికను
జెల్వరో ని న్నిల రూపరేఖలన్
బోలుదు రేపడంతు లన
మోహపుటాలిని నిప్పు డెన్నెదో
హాళిని నన్నుఁ గూర్చి యని
యల్గిన యచ్చెలిఁ గౌఁగిలించు గో
పాలునిఁ జిన్నికృష్ణునిఁ
గృపాళునిఁ గొల్తు నభీష్టసిద్ధికై. 1

సీ. రహి ముద్దుటడుగులు రాజీవములఁ గేరఁ
బ్రపదముల్ తాఁబేటవగలఁ బోర

సరసోరుకాండముల్ సౌకర్య మెపార
లేఁగౌను సింగంపులీలఁ జీరఁ
జనువళుల్ త్రిక్రమీసౌజన్యమునఁ దేఱ
భుజము లారామతాస్ఫూర్తి మీఱ
రమణీయముఖకాంతి రామచంద్రునిఁ జేరఁ
జిరునవ్వు బలుతెల్వి గరిమఁ గోరఁ

తే. గన్నుఁగవ శ్రుతిలంఘియై కలిమి గులుకఁ
దనరుమధురాధరము కల్కితనము చిల్కఁ
జెలఁగుశుకవాణ రుక్మిణీజలజపాణి
భావభవుమాత సంపద లీవుఁ గాత. 2

చ. నెఱిగమనంబు వేణియును నిక్కుచనుంగవ మీఁదిపాదముల్
కరులును శేషభోగియు నగంబులు నాదిమకూర్మరాజమై
వఱలఁగఁ బొల్చు గంధవతి భామ మనోహరరూపసత్త్వతన్
నరకుని గాంచి పెంచుగతి నన్ గృప నెప్పుడుఁ బ్రోచుఁ గావుతన్. 3

ఆ. శ్రీనివాసుఁ డైన శేషుని భజియించి
ఘనశరీరుఁ డైన గరుడుఁ బొగడి
యఘువిదారి యైన హరిచమూపతి నెంచి
పరమసూరిజనులఁ బ్రస్తుతింతు. 4

మ. క్షితి వాల్మీకిపరాశరప్రియసుత శ్రీకాళిదాసాదిసం
స్కృతవిద్వత్కవితాజ్ఞులం బొగడి భక్తిన్ నన్నయార్యుండు స
న్మతి యౌ తిక్కన సోమభాస్కరులు శ్రీనాథుండు భీముండు నాఁ
గృతు లౌ నాంధ్రకవీంద్రులం దలఁతు యుక్తిన్ మత్కృతిప్రౌఢికిన్. 5

తే. పొత్తమున నుండుశల్యంబు లెత్తి వైచి
శాస్త్రయుక్తిని గొని భేషజంబు సేయఁ
గఁ దగునాక్షేపజీవకవులఁ దీర్పఁ
జనదు కృతుల నమంగళజనులు వారు. 6

చ. చెలువుగఁ బూర్వసత్కవులు చేసినకబ్బము లెన్నొ యుండఁగాఁ
జెలిమిని నీకృతిన్ గణన సేతురె సత్కవు లందు రేమొకొ
భళి కయికొందు రె ట్లనిన బద్మపుఁదేనియ నానుతుమ్మెదల్
పులిసి హసించకే యితరపుష్పమరందము లోలిఁ గ్రోలవే. 7

వ. అని యిష్టదేవతానమస్కారంబును, గవిసత్కారంబును, గుకవితిరస్కారంబునుం గావించి యెద్దియేనియు నొక్క శృంగారప్రబంధంబు నిబంధింపం దలంచి హరివాసరంబునం శ్రీహరిం బ్రార్థించి మన్నిశాంతంబున నిదురింపుచున్న నన్నిశాంతంబున. 8

సి. కటిఁ జుట్టి కట్టిన కనకాంబరముతోడ
మెఱుఁగుచామనిచాయమేనితోడ
నాసికతుదఁ గల్గు నవమౌక్తికముతోడ
జిగిలికస్తురిబొట్టుమొగముతోడఁ
గరుణారసముఁ జిల్కు కన్నుఁదమ్ములతోడ
నెమ్మిరెక్కతురాయినీటుతోడ
గుదికొని వెన్నాడు కుసుమపుంజముతోడఁ
జంద్రసూర్యాదిభూషాళితోడఁ

తే. బ్రతి యెఱుంగని దివ్యరూపంబుతోడ
సొగసు గనుపించు మవ్వంపుసొంపుతోడ
రాధికామణికైదండ రమణఁ బూని
చిన్నికృష్ణుండు కలను బ్రసన్నుఁ డయ్యె. 9

తే. ఇట్లు గనుపట్టునతని నే నెలమిఁ గాంచి
లేచి సాష్టాంగవందనం బాచరింప
శౌరి నను జూచి మేఘగంభీరరవము
దనరఁగా బల్కెఁ గరుణామృతంబు లొల్క. 10

తే. చిన్నికృష్ణుండ నే నాదుచిత్తమునకు
సమ్మతంబైన రాధికాసాంత్వనంబు
తగ నొనర్పు మదీయాంకితముగ నీవు
లలితగుణపేటి శ్రీముద్దుపళనిబోటి. 11

వ. అని యానతిచ్చి యంతర్ధానుం డగుటయు నేను నిదుర మేల్కాంచి యీశుభస్వప్నం బెవ్వరితోడ విన్నవించెద నని యూహించి యుభయవేదాంతప్రతిష్ఠాపనాచార్యుండును, నిరుపమౌదార్యగాంభీర్యధుర్యుండును, బాషండషండగిరతండమహాఖండలుండును, బాలితభక్తమండలుండును, దిరుమలతాతాచార్యవర్యకులకలశపారావారతారాధారుండును, మదీయపూర్వజన్మతపఃఫలసారుండును, సుగుణాభిరాముండును నగు వీరరాఘవదేశికసార్వభౌమునిసన్నిధానంబున కరిగి సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి తత్కటాక్షంబునుం గాంచి యీశుభస్వప్నంబు విన్నవించినఁ దత్సన్నిధానంబునం గలసకలకళావల్లభు లగువిద్వజ్జనంబులు న న్నవలోకించి సాక్షాచ్ఛ్రీమన్నారాయణాపరావతారుం డగువీరరాఘవధీరుచరణారవిందంబు లాశ్రయించినదాన వగుటంజేసి దేవదేవుం డగుశ్రీకృష్ణదేవుండు సాక్షాత్కరించె దీన నీకు నధికశ్రేయఃప్రాప్తి యగు నదియునుం గాక. 12

సీ. ఏరాజు కువలయం బెల్ల రంజిలఁ జేసి
జైవాతృకాఖ్య నిచ్చలుఁ దలిర్చు
నేలోకబాంధవుం డిలఁ దమంబు లడంచి

చక్రప్రమోదంబు సంఘటించు
నేఘనుండు శరంబు లేవేళఁ గురియించి
పరవాహినుల నెల్ల భంగపఱచు
నేయాశుఁ డార్యావనాయత్తమతిఁ గాంచి
కీర్తింప సర్వజ్ఞమూర్తి యౌను

తే. వాఁడు నృపమాత్రుఁడే రఘూద్వహదయాప్ర
వాహవర్ధితభోసలాన్వయపయోధి
సోమతోళజేంద్రవరతనూజుండు శ్రీప్ర
తాపసింహక్షమాపాలతల్లజుండు. 13

సీ. తనయార్యనుతమహౌదార్యవిస్ఫురణంబు
లేఖద్రుఁ బం డ్లిగిలింపఁజేయ
దనరామభక్తిప్రధానమానసశుద్ధి
నారదు వెలవెలఁ బాఱఁ జేయఁ
దనసర్వవిద్యావధానమేధాస్ఫూర్తి
పన్నగేంద్రునితలల్ వంపఁ జేయఁ
దనయభేద్యగభీరతానారతఖ్యాతి
యంబోధి భంగపా టందఁజేయ

తే. నమర శీతాద్రిసేతుమధ్యావనీత
లాంతరనిరంతరయశోవిలాసభాస
మానభోసలతౌళజరాణ్మణిసుతప్ర
తాపసింహేంద్రమౌళి ప్రతాపహేళి. 14

తే. ఆమహారాజుకృపఁ జెందినట్టినీకు
నిట్టిభాగ్యంబు లద్భుతం బేమి తెల్ప
సార మగునీదువిస్తారచర్య లెల్ల
వినుము వినుపింతు మని యిట్టులనిరి కరుణ. 15

సీ. శ్రీరమణీకుచశిఖరాగ్రముల నేవి
చిగురుజొంపంబులై జిగి చెలంగు
స్మరరిపుబ్రహ్మాదిమకుటంబులం దేవి
పద్మరాగంబులై ప్రభ లొసంగు
మౌనిరాణ్మానసమానసంబుల నేవి
కమలవనంబులై ఘన మెసంగుఁ
జిరతరశ్రుతివధూసీమంతముల నేవి
యరిదికుంకుమపట్టులై వెలుంగు

తె. నట్టసర్వజ్ఞమౌళిశృంగాగ్రనటన
పటుతరక్రమజగతీపావనప్ర
తీతచారిత్రసురధునీతిలకజన్మ
పదము లనుపమశ్రీవిష్ణుపదము లమరు. 16

తే. ఆమహీనాథుపదపద్మమందుఁ బుట్టి
సురుచిరఖ్యాతిఁ గనె నీతి శూద్రజాతి
దాన నయ్యావయుసెలంగె దానకర్ణుఁ
డితఁడెయుం చని జను లెన్నఁ జతురుఁ డగుచు. 17

తే. ఆతఁ డెంతయుఁ గాంచెఁ జెంగాతివలన
నతుల యగుముద్దుతంజనాయకిని బ్రేమ
నాడి బొంకనివాని ముత్యాలుఘనుని
తంజనాయకి వారలఁ దత్తు గొనియె. 18

క. అల తంజనాయకీమణీ
కలిమియుఁ జెలిమియు గణింపఁగాఁ దర మగునే
తెలివో గెలివో వలపుల
చెలువన్ గెలువన్ దలంచుఁ జెలువముచేతన్. 19

సీ. వీణ వాయించెనా వివిధచిత్రాద్భుత
ప్రతిమ లెల్లను తలల్ పరఁగ నూఁచు
శీవి నటించెనా దేవలోకపురంభ
కొంచక యౌదల వంచుకొనును
గానంబు వినుపింపఁ బూనెనా యామహా
గిరిరాజ మైనను గరఁగిపోవు
సభల మాటాడెనా చల్లఁగాఁ బన్నీరు
చిలికినరేవను జెలువు మీఱు

తే. నని దొరాదొర లెన్నఁగాఁ ఘనత కెక్కి
ప్రోడచేడెలలో నీడుజోడు లేక
తతసుగుణపేటి దివ్యసౌందర్యవాటి
యతనుమదఘోటి తంజనాయకివధూటి 20

క. ఆరాజవదన ప్రోవఁగ
నారీమణి ముద్దుతంజనాయకి ముత్యాల్
ధీరుఁడుఁ జెలఁగిరి కుంతియు
నారయ వసుదేవునటుల ననుకూలముగాన. 21

క. అలముద్దుతంజనాయకి

నలు వందెను గలిమిఁ దంజనాయకి యనఁగా
వలపులదొర యైనను గని
వలపులు గొనునట్టిమేనివలపులు చెలఁగన్. 22

సీ. ఈవిచేతనె కాదు తీవిచేతను గూడ
శశిరేఖ నెంతయుఁ జ క్కడంచుఁ
జూపుచేతనె కాదు రూపుచేతను గూడ
హరిణీవిలాసంబు నౌఘళించు
గోరుచేతనె కాదు సొరుచేతను గూడ
దారావినోదంబు నాఱడించుఁ
దళుకుచేతనె కాదు కులుకుచేతను గూడ
హేమాతిశయమును హీన మెంచు

తే. నని కవుల్ మెచ్చఁ దనరె నొయ్యార మెచ్చ
నన్నిటను జాణ సకలవిద్యాప్రవీణ
మేటిమరుదంతి యింతులమేలుబంతి
హారిగుణ ముద్దుతంజనాయకిమిటారి. 23

క. ఆముద్దుతంజనాయకి
ప్రేమను గొని కనియెఁ దీవె విరిఁ బడసె ననన్
భూమీశు లెంచఁ దగునఖ
రామాద్భుతసుగుణమణిని రామామణినిన్. 24

సీ. ఏరామ కట్టించి యిడె నగ్రహారంబు
పుడమి రామాంబాఖ్యపుర మనంగ
నమర నేధన్య దివ్యాలయం బొనరించి
తిరము గాఁగ శివప్రతిష్ఠ జేసె
నెంచి యేపుణ్య పెట్టించె నందనవని
కొఱ లేనివీరు లెత్తి కొమరు మిగుల
నేమాన్య జీవనం బెసఁగఁ దటాకంబు
ఘటియించె సేతుమార్గంబునందు

తే. మేటి యెవ్వతె గండరకోటలోన
మఱియు నిత్యాన్నదానాది మహిమ లంది
పార్వతీశులనిత్యోత్సవము లొనర్చె
నట్టిరామామణివధూటి నలవె పొగడ. 25

సీ. ముదమొప్పఁ దనగోము మోము గాంచినవాఁడె
తేజ మొందినరాజరాజు గాఁగఁ

బ్రతి లెనితనకటప్రతిమఁ జెందినవాఁడె
తెఱఁ గొందుభూతలాధిపుఁడు గాఁగ
గొమ రొప్పఁ దనగబ్బిగుబ్బ లంటినవాఁడె
నిరుపమదురాధినేత గాఁగ
నలువు మీఱినతననాభి చేకొనువాఁడె
వైభవోన్నతచక్రవర్తి గాఁగఁ

తే. జెలఁగుకలిమియుఁ జెలిమియుఁ దెలివి గలిగి
కళయుఁ జెలువము తళుకును బెళుకు నళుకు
చెలువు గులికెడువలపులసొలపు మిగుల
మిగులు రామావధూటి యన్ సుగుణపేటి. 26

సీ. నారదుం డలవిష్ణునామకీర్తనభక్తి
నీరదుం డౌదార్యసారయుక్తి
రాముఁ డద్భుతదయారసనిరంతరబుద్ధి
సోముఁ డంచితకళాసుప్రసిద్ధి
రారాజు భీమవిక్రమనికారస్ఫూర్తి
భోజరాజు కళాప్రభూతకీర్తి
జిష్ణుఁడు వైభవశ్రీవిలాసఖ్యాతిఁ
గృష్ణుఁడు భరతశాస్త్రీయజాతి

తే. నవఁగ నను వొందు బ్రహ్మవిద్యాప్రవీణ
సరస తిరుమల తాతయాచార్యపాద
తోయరుహమత్తచంచరీకాయతాత్మ
పాలితాశ్రితజనుఁడు ముత్యాలు ఘనుఁడు. 27

తే. అట్టి ముత్యాలు ఘనుఁడు తాఁ జెట్టఁ బట్టెఁ
దనకు ననుకూల యగునట్టి ధర్మపత్ని
యౌ నటంచును మానితానూనసుగుణ
పేటి మేటివధూటి శ్రీపోటిబోటి. 28

సీ. శ్రీలక్షణమున లక్ష్మిని సాటి యనవచ్చుఁ
జంచల యై ధాత్రి మించదేని
వైభవంబున శచీవనిత నీ డనవచ్చుఁ
బలుగాకిపుత్త్రులఁ బడయదేని
భూతిపెంపున శైలపుత్త్రి జో డనవచ్చు
విభుమేను సగము గావింపదేని

నిశ్చలక్షమ ధారుణిని సరి యనవచ్చుఁ
బతులను బెక్కంద్రఁ బడయదేని

తే. యనఁగ ననుపమసకలగుణాభిరామ
యగుచు బాంధవజనకోటి యభినుతింప
సొంపు మీఱఁగఁ బెంపెక్కు సంపదాఢ్య
హరిగృహవాటి శ్రీపోటి యవ్వధూటి. 29

సీ. సాహిత్యవిద్యావిశారద శారద
యై ముద్దుపళని నా నమరు నిన్ను
గురుతరం బై తగు గుణగణప్రౌఢివే
లాయుతుం డైనవేలాయుధాఖ్య
భరతభావాభావభావజగురుఁడు నాఁ
గొమరుఁ జెందెడు ముద్దుకొమరువరుని
రూపవిభ్రమకళారూఢి నెంతయు రతీ
దేవి యౌ ముద్దులక్ష్మీవధూటి

తే. బుద్ధి నల్లారుముద్దెన ముద్దయాఢ్యుఁ
దీటు లేనట్టిపద్మావతీలలామఁ
దెలివి మీఱు రామస్వామి నెలమిఁ గాంచె
మేటిముత్యాలు పోటివధూటివలన. 30

క. వెలసితివి వారిలో
నెలిచుక్కలలోనఁ జెలఁగు నెలరేక యనన్
లలితకళావిభవంబులు
వల నొప్పఁగ మేటిముద్దుపళనివధూటి. 31

సీ. ఏనాతి నీరీతి నెంతొ భక్తి చెలంగ
వ్రాయించె జయధాటి రామకోటి
ఏనారి నీదారి నెలమి విద్వచ్ఛ్రేణిఁ
దనియించె నెర మెచ్చి ధనము లిచ్చి
ఏకల్కి నీపోల్కి నిలఁ గీర్తిఁ గైకొనె
గబ్బముల్ చేనంది ఘనతఁ జెంది
ఏబాల నీలీల నిటు దొరాదొరలచేఁ
బొగ డొందె గడిదేఱి పొలుపు మీఱి

తే. తలఁప నేధీర నీమేరఁ దాతయార్యు
పాదముల వ్రాలె మది నెంచి ప్రస్తుతించి

కలరె నిసాటి ముత్యాలుకన్న మేటి
ప్రబలగుణపేటి శ్రీముద్దుపళనిబోటి. 32

సీ. చెన్నొందు రంభ గాకున్నచోను బ్రతాప
సింహేంద్రుపెంపును జెంద నేల
ప్రతి లేనియలకల్పలతిక గాకున్నచో
లలి ముద్దులక్ష్మితోఁ బుట్ట నేల
తగుదివ్యసుగుణరత్నంబు కాకున్నచో
ముత్యాలలోనుండి పొదల నేల
యిల సుగంధప్రద మిదియె కాకున్నచో
శ్రీనివాసప్రాప్తిఁ జెలఁగ నేల

తే. వీఁక గలచంద్రరేఖయె కాక యున్న
లలితసకలకళాప్రౌఢి వెలయ నేల
యని పొగడ మేటివై మీఱె నతనుఘోటి
భవ్యవాగ్ధాటి శ్రీముద్దుపళనిబోటి. 33

ఉ. పున్నమచందమామ కెనఁబోలుముఖంబు ముఖానురూపమౌ
తిన్ననిపల్కు పల్కులను దేఱిన సద్దయ సద్దయారసో
త్పన్నఁపుఁజూపు చూపున ధ్రువం బగునీవియు సొమ్ము లౌచు మే
న న్నలు వొంద నొప్పు నరనాథులు మెచ్చఁగ ముద్దులక్ష్మియున్. 34

క. పద్మారిఁ గేరుమోమును
బద్మాస్త్రుఁడు గోరుగోము బలువాల్ గన్నుల్
పద్మాళి దూఱు ననఁ దగి
పద్మావతిరీతిఁ దనరుఁ బద్మావతియున్. 35

సీ. ఘటియింప నేర్తువు కవనజాతు లెఱింగి
పలుకులకల్కి వెల్వెలనఁ బాఱ
నీయఁగా నేరుతు విలఁ గోరినవరాలు
నగరాజుసుకుమారి సగము గాఁగ
చెల్లింప నేర్తువు చెప్పినరీతిగాఁ
గని ద్రౌపదీసతి కాన కేగ
నటియింప నేర్తువు నవరసంబుల నంటి
తగురంభ యనిమిషత్వము వహింప

తే. నీదె మఱి యుక్తి పరికింప నీదె శక్తి
నీదె నెరపద్దు సరయఁగా నీదె ముద్దు

సరసముగఁ జెసి రాధికాసాంత్వనమ్ము
భక్తి హరి కిమ్ము శ్రీముద్దుపళనిబోటి. 36

వ. అని నియోగించిన నేనును బ్రబంధనిబంధనోద్యుక్త నై. 37

షష్ఠ్యంతములు

క. శ్రీకృష్ణదేవునకుఁ గరు
ణాకరచారిత్రవిలసదనుభావునకున్
గోకులజప్రియభావున
కాకృతిజితశంబరార్యహంభావునకున్. 38

క. కౌస్తుభయుతవిస్తృతవ
క్షస్తలునకు భక్తలోకసంరక్షణతా
నిస్తులునకు శ్రుతిమస్తక
వాస్తునకు సమస్తవిబుధపరవస్తునకున్. 39

క. శౌరికి జనవాంఛితసహ
కారికిఁ బాండవకులోపకారికి నచలో
ద్ధారికిఁ గలికలుషౌఘువి
దారికి దనుజేంద్రమదమతంగజహరికిన్. 40

క. అర్జునమదనాభ్యాసున
కర్జునకరకాంతిమందహాసున కతిభ
క్తార్జునకృతసహవాసున
కర్జునవాసునకు ద్వారకావాసునకున్. 41

క. కరుణావర్ధిష్ణునకున్
బరమమునిప్రకరహృదయవర్తిష్ణునకున్
గురుకులగిరిజిష్ణునకున్
జిరగుణయుతవిష్ణునకును శ్రీకృష్ణునకున్. 42

వ. అంకితంబుగా నాయొనర్పం బూనిన రాధికాసాంత్వనం బను శృంగారప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమం బెట్టి దనిన. 43

క. శ్రీవనితావరశుభ్రయ
శోవారిధిపూర్ణచంద్రు శుకయోగీంద్రున్
భావించి చూచి జనక
క్ష్మావరుఁ డి ట్లనియె భక్తిసంభ్రమపరుఁ డై. 44

సీ. మునినాథ [1]మును నేను బొందుగా హరికథ
లీ్వనులవిందుగా వింటి నందు
నందుతోఁబుట్టు గోవిందుని కత్త యై
వరగుణాకర యన వఱలు రాధ
తా నెత్తి పెంచఁగాఁ దగునిళాసతిమీఁద
వడి నేల బలుకారుబారు చేసి
గోపాలదేవు పైఁ గోపించె నపు డెట్లు
దక్షిణనాయకాధ్యక్షుఁ డైన

తే. దేవకీసూనుఁ డానారితీరు దీఱఁ
దీరుగా నేలె నవి యింపు దేఱునటుల
నాన తీవయ్య బహుసావధానమతిని
విని కృతార్థుఁడ నయ్యెద విమలహృదయ. 45

క. అన విని శుకయోగీంద్రుఁడు
వనజాక్షునిదివ్యపాదవనరుహయుగళిన్
దనివారఁ దలఁచి యి ట్లనెఁ
గనులం దానందబాష్పకణములు దొలుకన్. 46

సీ. 'ఏవంకఁ జూచిన నేణీవిలోచనా
రతికూజితార్భటీరావచయము
లేచాయఁ జూచిన నిందుబింబాననా'
వల్లకీవాదనవైభవంబు
లేతావు చూచిన నిభరాజగామినీ
[2]సంగీతసాహితీసంభ్రమంబు
లేదిక్కు చూచిన నింద్రనీలాలకా
భరతశాస్త్రోక్తభావాభినయము

తే. గీ. లెందుఁ జూచిన గోపికాబృందగీత
మదనగోపాలసత్కథామహిమ లలర
నంగభవమల్లరంగ మై రంగుమీఱు
బహుతరస్త్రీలతోడ వ్రేపల్లెవాడ. 47

తే. గీ. అందుఁ జెన్నొందునందునిమందిరమున
వాస మై యుండుఁ గౌస్తుభోద్భాసితుండు
దానవవిదారి [3]యిష్టహృత్తాపహారి
భవ్యగుణపాళి మదనగోపాలమౌళి. 48

సి. కువలయామోదంబు గొనవచ్చుసత్కిరి
నిశికాంతుఁ డగుట సందియము గలదె
కమలాభిరుచిహేతుకం బైనతేజంబు
దిననాథుఁ డగుట సందియము గలదె
దానవారిసమృద్ధి దనరించునస్త్రంబు
దేవేంద్రుఁ డగుట సందియము గలదె
హంసాహితశ్రీల నలరారునెమ్మేను
నీలాబ్ద మగుట సందియము గలదె

తే. గీ. యినకరదళోపలాలన గనుపదంబు
లంబుజాతంబు లన సందియంబు గలదె
యని తనుగురించి బుధజను లభినుతింప
ఠీవిఁ దళుకొత్తు శ్రీకృష్ణదేవుఁ డనఁగ 49

సీ. సవరంపుపరువంపు సవరంపురుచి నింపు
నెరసొంపు గలజంపుకురులతోడ
నలువొందునెలలందుఁ గళలెందుఁ [4]దగఁజిందు
తొగవిందుజిగిఁ జెందు మొగముతోడ
నునుదమ్ములను దిమ్ములను నిమ్ములనయమ్ము
గనునొమ్మ సిరిగ్రమ్ముఁకనులతోడ
[5]నొగిఁ బ్రబ్బుబిగిరబ్బు నగుమబ్బు బిగి నుబ్బు
లను ద్రొబ్బుగననబ్బు తనువుతోడఁ

తే. గీ. [6]దనర వ్రేపల్లెలోఁ గలతలిరుఁబోండ్లు
హరికపటచర్యలకు మోహితాత్మ లైరి
యెప్పుడును జేరి మెప్పించు చొప్పుఁ జూచి
మరులుపూనరె సతు లైన మౌను లైన 50

సీ. గురుకుచకుంభము ల్కుధరము ల్గా కున్న
గోపాలకరఘాతిఁ గొనఁగ నేల
కలికివాల్గన్నులు కలువలు గాకున్న
హరి[7]చూపుకాంతిచే నలర నేల
తుల మించుమైదీఁగె యలమించు గాకున్నఁ
గృష్ణాంబుధరముతో నెనయ నేల
శ్రీపాదపద్మము ల్చిగురులు గాకున్న
మాధవుచేఁ జెల్వ మంద నేల

తే. గీ. యనుచు బుధకోటి పొగడఁగాఁ దనరు [8]కోటి
యన్నువులమిన్న నందుని కన్నఁజిన్న
వారిధరవేణి రాధికాకీరవాణి
ప్రబలును జెలంగ హరిప్రాణపద మనంగ. 51

వ. అదియునుం గాక. 52

సీ. నెరికొప్పు మినుకొప్పు నిడుదపెన్నెరులతో
నునుజూపు లీనెడు కనులతోడఁ
గళలు దేఱుచు మీఱు కలికినెమ్మోముతో
విడికెంపు గనుపింపు పెదవితోడ
గెఱగట్టుకొని పుట్టు నెఱపూపచనులతో
గడుసన్నగిలుచున్న కౌనుతోడ
జిగి హెచ్చుచును వచ్చు చికిలిలేఁదొడలతో
జడతలొల్కుచుఁ గుల్కునడలతోడ

తే. గీ. రమణఁ బాల్గాఱు చెక్కుటద్దములతోడ
మేల్మి గనుపట్టు చిన్నారి మేనితోడఁ
దేజరిల్లును బే రిళాదేవి యనఁగ
రాజగోపాలుపట్టంపురాణి యగుచు. 53

ఆ. వె. ఆమెఁ గూడి దానవాళికిఁ గాలుఁడు
గోపసతులకెల్లఁ గుసుమశరుఁడు
జలజజాదిసురల కలపరబ్రహ్మంబు
తల్లిదండ్రులకును దనయుఁ డగుచు. 54

సీ. మోహించి యొకక్రేవ ముగ్ధభామామణు
ల్తళుకుఁజూపులఁ గల్వదండ లొసఁగ
మన్నించి యొకచోట మధ్యాణుమధ్యలు
దెలినవ్వులను సుమాంజలులు [9]నెరప
భావించి యొక ప్రక్కఁ బ్రౌఢచంద్రానన
ల్ఘనకుచలికుచము ల్గాన్క లీయ
లాలించి యొకయిక్క లోలలోలాక్షులు
లలి మానధనములు లంచ మంప

తే. గీ. నందఱకు నన్నివగల నానంద మిచ్చి
చల్ల సేయఁగ నింటింటఁ జంద్రుఁ డగుచు

మందలో నుండు మన్మథమన్మథుండు
ప్రాభవస్ఫూర్తి రాజగోపాలమూర్తి. 55

తే. గీ. విడక దాదు లడుగులకు మడుఁగు లొత్తఁ
గను యశోదయు గారామునను జూడ
గరిమ నందుఁడు గన్నులఁ గప్పుకొనగ
రాధ పోషింపఁదగు నిళారాజవదన. 56

సీ. శౌరిని గని రాధ చనుగుత్తు లివిగా కొ
మ్మన లేవె తన కింత యను నిళయును
మురవైరిఁ గని రాధ మోవిపం డిదుగొ కొ
మ్మన లేదె తన కింత యను నిళయును
వరుని గన్గొని రాధ నెరిపింఛ మిదిగొ కొ
మ్మన లేదె తన కింత యను నిళయును
బద్మాక్షుఁ గని రాధ పలుకెంపు లివిగొ కొ
మ్మన లేవె తన కింత యను నిళయును

తే. గీ. హరిని గని రాధ యలయాట లాడుదాము
పడుకటింటికి రమ్మని తొడరి పిల్వ
నాడ నేఁగూడ వచ్చెద నను నిళయును
నవ్వి రాధికామాధవుల్ రవ్వ సేయ. 57

సీ. మురువుగా దాఁగిలిమూఁత లాడెడు వేళ
యదురాయలకుఁ బల్మ రెదురుపడును
రీతిగా గుజగుజరేకు లాడెడువేళ
మదనగోపాలుని గదిసి నిలుచుఁ
గొమురుగా వెన్నెలకుప్ప లాడెడువేళ
మురవైరిచేఁ గను ల్మూయనిచ్చు
గుములుగా గుజ్జెనగూడు లాడెడువేళఁ
గంసవిద్వేషి చెంగట వసించు

తే. గీ. నెట్టు లైనను దేవకిపట్టికరము
గరము తను సోఁకఁగాఁ గనికరముచేత
సుదతి యలనాఁడె సైగఁగాఁ జూచుఁ బ్రోడ
లమ్మ చెల్ల యిదెంతచిత్రాంగి యనఁగ. 58

సీ. పాడించు నొకవేళ బహుదేశ్యరాగము
ల్సాగించు నొకవేళ జంత్రవాద్య
మెటిఁగించు నొకవేళ భరతశాస్త్రప్రౌఢి

బట్టించు నొకవెళ భావరసము
నెగడించు నొకవేళ నెరికావ్యసంగతు
లనుపించు నొకవేళఁ గవనరీతి
బోధించు నొకవేళఁ బూవిల్తుశాస్త్రంబుఁ
జదివించు నొకవేళ శయ్య లోలి

తే. గీ. నూటి పోయు మఱొకవేళ నారజంబు
వచ్చె ననిపించు నొకవేళ వాద్యవిధము
నెపుడు చూతునో యిదె శౌరి నెనయు ననుచు
దయ నపుడు పొంగి యిళకు రాధాలతాంగి. 59

కం. నలు గలఁదు జలక మార్చును
జలువలు గట్టించు షడ్రసాన్నము లుంచున్
దెలనాకుమడుపు లిచ్చును
గలికీ రమ్మనుచుఁ దీసి కౌఁగిటఁ జేర్చున్. 60

సీ. ఒమ్ముగా దిమ్ము లై రొమ్ము రావలె నంచుఁ
గులదేవతల నెల్లఁ గోరి కొలుచు
నిడుద లై మెఱుఁగెక్కి నెరికురుల్ పెరుఁగంగ
దిన మొకతైలంబు దెచ్చి యంటుఁ
గలికి కన్నెరికంబు దొలఁగఁ జెంచుల కెంతొ
యిచ్చి తీసినమందు లిచ్చు నిచ్చ
[10]నెప్పు డీడేరునో యీముద్దరా లని
యుపవాస మొకవేళ నుండనియదు

తే. గీ. వగలు గైసేసి చెలి యుండు సొగసుఁ జూచి
దృష్టిపై దృష్టి తీసుక తెఱవ నాదు
సవతి వౌదువె యని చెక్కుఁ జఱచి మోము
మోమునఁ గదించి నూఱాఱు ముద్దు లిడును. 61

కం. సతి నిట్లు రాధికామణి
సతతము గసుగందనీక చనువున మనిచెన్
రతిమగనితోఁటలోపల
లతకూనను బెంచినటుల లలితము గాఁగన్. 62

తే. గీ. కొమ్మ కటు యౌవ్వనవసంతఁగుణ మెసంగఁ
దొలుతఁ గనుపట్టుబాల్యజాతులు దొలంగెఁ
గరము చివురులు తొవ రెక్కెఁ గడమతావు
లొఱపు మీఱెను గోకిలస్వరము లొదవె. 63

సి. అధరబింబంబున కరుదెంచుచిలుకల
పలుకులో యన ముద్దుపలుకు లమరె
ముఖచంద్రమండలంబును గ్రహింపఁగ వచ్చు
పెనురాహువో యన వేణి యమరె
నలు వొందునాభిపున్నాగంబునకుఁ బాఱు
నళులబా రనఁగ నూఁగారు దనరెఁ
బదపద్మయుగళంబు గదిసి పో కున్న రా
యంచ యంచన మందయాన మెసఁగె

తే. మీరుబహునవశ్రీ ల్చెందినారు గనుక
విన్నవించెద నని తళ్కుబెళ్కు లమరఁ
జేరెనో తెల్ప ననఁ గను ల్చెవులఁ జేరె
రమణి కటు చాలయౌవనారంభ వేళ. 64

తే. [11]గుబ్బగుబ్బలులను ద్రొబ్బి నిబ్బరముగ
గుబ్బెతకు [12]గబ్బిసిబ్బెంపుఁగుబ్బ లుబ్బె
సరసయౌవనమానససరసిలోనఁ
బొడము బంగరునునుదమ్మిమొగ్గ లనఁగ. 65

తే. అరయఁ దనజోడుబయలాయెననెడువంత
చిత్తముననాటనానాఁటఁ జిక్కెఁగౌను
మానహానికి సైతురే మహిని దలఁప
బట్ట గట్టినబలుగుణ వంతు లెల్ల. 66

సీ. వెన్నునిముఖచంద్రబింబంబు కళ దేఱఁ
దరుణిలోచనకుముదంబు లలరె
శౌరికిఁ జికురాంధకారము ల్పెరుఁగంగ
ముకురాస్య నఖరతారకలు వెలసె
వనజాక్షువక్షఃకవాటంబు జిగి మీఱ
బిబ్బోకవతిచనుగుబ్బ లుబ్బె
స్వామికి భుజకల్పశాఖలు బలియంగ
నతనాభికిని బాహులతిక లెనసె

తే. హరికి యౌవనవాసంత మతిశయిల్ల
నాతికిని బికకలకంఠనాద మొదవె
భళిర యిటువంటి యీసతీపతులజాతి
రీతు లమ్మయ్య యని రతిప్రియుఁడు వొగడ. 67

ఆ. చికిలి సానఁ దిర్చు జివరత్నమురీతిఁ
బరువమైన కుసుమవల్లిపగిది
మెఱుఁగు చేసినట్టి మేల్మిబొమ్మవితాన
రమణి దనరె జవ్వనమున నపుడు. 68

తే. శుభదినంబున సప్తమశుద్ధి గలిగి
చెలఁగువేళను గురుమాపుచీరతోడ
సరసరుచిరాన్నభోజనోత్తరమునందు
నీ డెఱుంగనిచేడియ యాడు మీఱె. 69

సీ. మనయశోదను జీరి మనయిళ్ళ పుష్పించె
నని చెప్పి బహుమతు లందరమ్మ
తెలియఁగా రోహిణీదేవిని రప్పించి
యాచిన్నెలో కావొ యరయరమ్మ
చుట్టపక్కాలకు శుభపత్రికలు వ్రాసి
పంప మామకు శ్రుతపఱచరమ్మ
దినశుద్ధి లగ్నంబు గని సాంగ్యములు దెల్ప
వేగ గర్గుని బిలిపించరమ్మ

తే. కలికిలతకూన పుష్పిణిగాఁ జెలంగె
నెవరు గన్నారు మాధవు నెనసె నేమొ
మందు లీవలె సాంబ్రాణి మధురమధువు
మంచిఖర్జూరములను దెప్పించరమ్మ. 70

క. అనువనితల గుసగుసలను
విని కనులను జలము లొలుకఁ బెనుసిగ్గు[13]పడన్
వనజాక్షిని గని రాధిక
చినిచిన్నెలకన్నె నెన్ని చేసెద రనుచున్. 71

సీ. అంటు గల్గినవారి నంటుకో నియమించి
పడఁతిని మగరాలపలక నుంచి
విప్రసువాసినీవితతిచేఁ బాడించి
ననమేనఁ గుంకుమనలుగు లుంచి
చలువగొజ్జఁగినీట జలకంబు లాడించి
తడి యొత్తి కురులార్చి జడ ఘటించి
పస మించు కెంబట్టుపావడ బిగియించి
రంగు చెంగావికోకను [14]గదించి

తె. రవికె దొడగించి సొమ్ము లలంకరించి
జాజు లెనయించి కల్పముల్ సంఘటించి
యరుఁగుపై నుంచి పాలు పం డ్లలవరించి
క్రోల నిప్పించి చిమ్మిలి గొట్టఁ బంచి. 72

తే. భేరి మొదలగువాద్యము , ల్భోరు[15]కొనఁగ
వరుస నెనయించి చెలికొడిఁబ్రాలుగట్టి
కుంకుమరసంబు కస్తూరి కుసుమములును
బంధుమిత్రాప్తతతి కిచ్చి పంచి రాధ. 73

తే. చాన ని ట్లరపడకింటిలోని కనిచి
మొల్లపూఁబాన్పుపై నత్తమిల్ల నునిచి
దగ్గఱను నింబదళము బెత్తంబు నునిచి
[16]యుగ్మలుల నందు జాగరం బుండఁ బనిచి. 74

తే. మాంత్రికులఁ బిల్చి యిలుచుట్టు మంత్రయంత్ర
తంత్రములఁగూర్చి నల్దెసల్ తప్పదారి
భూతముల నెందుఁ జొరనీక భూతిఁ జల్లి
కలికిఁ గాపాడెఁ గనురెప్ప గాచినటుల. 75

తే. వేడ్కఁ గావించి మరునాడు పిట్టుఁ బెట్టి
[17]కలశముల నెత్తి సీమసీమలకుఁ దనియఁ
బంచి పంచమదినమునఁ బసపు నూనె
యందఱికిఁ బోసి చెలిని బెండ్లరుఁగు నుంచి. 76

తే. గీ. తరుణు లప్పుడు సంపెంగతైల మంటి
మించుఁబోఁడిని దాన మాడించి రెలమిఁ
దమ్మిగుమ్మితిదొరచేతి తలిరుటాకు
చికిలిబాకును దేజుమాల్ చేసినటుల. 77

సీ. పరిమళంబులు ముట్టి కురు లార్చె నొకభామ
చక్కగా జడ వేసె నొక్కలేమ
కస్తూరితిలకంబు ఘటియించె నొకజంత
బుక్కాము మైఁజిల్కె నొక్కకాంత
కెంబట్టుపావడ గీలించె నొకబోటి
యొగి రైక ముడి వెట్టె నొక్కజోటి
హొంగోక మొలఁగట్టె నొకమదావళయాన
యొదవించె మణిభూష లొక్కచాన

తె. తరుణి యొక్కతె నిల్వుటద్దంబుఁ జూపె
[18]రమణి యొక్కతె మేన గందము నలందెఁ
[19]బడఁతి యొక్కతె యగురుధూపంబు వైచెఁ
జేడియకు నిట్లు రాధ కైసేయువేళ. 78

తే. తెలివ యారీతి నిండుముస్తీబుతోడ
నుల్లసిల్లెను మల్లెపూఁజల్లు లలర
నవ్వగలచివ్వలకుఁ గాలు ద్రవ్వుకొనుచు
మరునిపడివాగెపై గోవ మట్ట మనఁగ. 79

క. అంతటఁ గాంత లిళాసతి
వింతఁగఁ గైసేసి తెచ్చి వెల గలమగరా
సంతనల మంతు కెక్కిన
దంతపుపనిచవికెలోన దయ దనివారన్. 80

తే. మేల్మి పచ్చలగద్దియమీఁద నుంచి
చేరి యనసూయ మొదలగు పేరఁటాండ్రు
మన యిళామాధవులకు శోభన మటంచుఁ
జల్లఁగాఁ బాడి సుంకులు చల్లి రపుడు. 81

సీ. చెక్కుటద్దములపైఁ జెమటబిందువు లూరఁ
గస్తూరితిలకంబు గరఁగి జాఱఁ
గరకంకణంబులు ఘల్లుఘల్లని మ్రోయ
నలువంకఁ జూపు వెన్నెలలు గాయ
స్తసభార మోర్వక తనుమధ్య మసియాడ
నించుమోహంబుతో నీవి నీడ
గబ్బిసిబ్బెపుటుబ్బుగుబ్బచన్గవ పొంగ
బాహుమూలోజ్వలప్రభ లెసంగఁ

తే. గటితలంబునఁ గీల్జడ నటన మాడ
[20]గగనమున కేగునిట్టూర్పు గాడ్పుతోడఁ
దాళగతు లొప్ప సంపెంగతైల మంటెఁ
దమక మెదనాటి హరికి రాధావధూటి. 82

తే. చెలులచే యానుకొని లేచి కలికి యిడిన
పాదుకలు మెట్టి రాజసప్రౌఢి నేగి
మేటిమగరాలముక్కాలిపీటమీద
శౌరి కూర్చుండె మజ్జనసదనమునను. 83

క. లికుచకుచ శౌరి కత్తరి
లికుచరసం బిడియె నఖరరేఖలచే నొ
క్కొకటిగఁ జి క్కెడలింపుచుఁ
బ్రకటితఘననీలకేశపాశంబందున్. 84

క. కుంకుమ నలు గిడె నొకచెలి
పంకజదళనేత్రు మేనభావములోనన్.
డెం కగుననురాగరసం
బింకఁగ వెలిఁ దీసి విభున కిప్పించె ననన్. 85

క. గంధామలకము వెట్టెను
గంధేభసమానయాన గనుకనిఁ గరమున్
గంధతను లంది యియ్యఁగ
గంధవతీధవున కపుడు గరిమ దలిర్పన్. 86

తే. పసిఁడిగిండులచే ముంచి పడఁతు లియ్య
జలక మార్చెను జెలువ గొజ్జంగినీట
రమణునకు రాధ మదనసామ్రాజ్యమునకుఁ
జెలగి పట్టాభిషేకంబుఁ జేసె ననఁగ. 87

సీ. కురు లార్చె నొకలేమ సురటి నొక్కతె వీవ
పరిమళాగురులధూపముల నొసఁగి
సిగ వైచె నొకభామ నిగరాలతాయెతు
లీలించి జంటరుమాలు గట్టి
విరు లుంచె నొకరామ విదళించి పన్నీటఁ
బద నిచ్చి గోవజవ్వాజిఁ జమిరి
పట మిచ్చె నొకచాన యటు విప్పి నలుగంగ
నీక తావులు గట్టి నెగయఁ బట్టి

తే. తిలకవతి యోర్తు కస్తూరితిలక మునిచె
గంధగజయాన యొక్కతె గంధ మలఁదెఁ
దడవుగా నోర్తు రత్నాలతొడవు లిడియె
శౌరికిని జాల సయ్యలంకారవేళ. 88

క. ఎనిమిదిదిక్కులరాజుల
ఘనకీర్తులు వచ్చి యతనిఁ గవిసె ననంగా
నునుముత్తెపుఁ జౌకట్టులు
వినుతాంగి యిడంగ శౌరి వీనుల మెఱసెన్. 89

తే. కళలు పదియాఱు నేఁ గంటి ఘనునిమోము

గనియె నరువదినాలుగుకళ లటంచుఁ
[21]గలఁగి కమలారి హరిపదాక్రాంతుఁ డయ్యె
ననఁగ మగరాల పెండియం బునిచె నొకతె. 90

క. మగువ యిడ హరియురంబునఁ
దగియెన్ జిగిచిలుకతాళి ధర నాతనిబల్
సొగసు గని చిత్తజన్ముఁడు
దెగి పాఱఁగఁ బట్టు వడిన తేజి యనంగన్. 91

క. మగరాలపతక మొక చెలి
దగిలింపఁగ శౌరియెదను దగె నాలోనన్
[22]వగ నీనుతొగలరాయఁడు
సొగ సగుతల్లిఁ దొంగి చూచె ననంగన్. 92

తే. కూర్మి నిఁక ని ట్లిళాదేవి గోరు లుంచు
ననెడువగ గోళ్ళకుతికంటు నునిచె నొకతె
యందులకు రాధ కెంపుల నందగించు
నిట్టు లనఁ గౌస్తుభము శౌరి కిడియె నొకతె. 93

తే. రమణి గీలించు తారహారము మురారి
యురమున వెలింగె నెదలోన మెఱయుచున్న
తనవరుని బంపి మఱి యిళాతరుణి నెనయు
మనుచుఁ దారక లటువలెఁ గొనె ననంగ. 94

తే. చాన గీలించునీలకంజాతసరము
మెఱసెఁ జిన్నికృష్ణునివిప్పుటురమునందు
మారు లేనితన్మోహనాకారమునకుఁ
జంచలాక్షులు దృష్టి తాఁకించి రనఁగ. 95

తే. పడఁతి గట్టిన కాంచనాంబరము దనరె
నంబుజాక్షుని స్వచ్ఛదేహంబుమీఁద
నతనియెద నిండి తగునా దయారసంబు
పైని దానిట్టులను గానవచ్చె ననఁగ. 96

క. తొగమగనిబావ నిట్టుల
వగగాఁ గైసేసి తెచ్చి పనిహర్వులహో
న్మగరాలచవికెలోపలఁ
దగుపచ్చలపీట నునిచి తరుణులు వేడ్కన్. 97

తె. చని యిళాదేవిఁ గని లగ్న సమయమాయె
రమ్ము మాయమ్మ యని క్రమ్మి కొమ్మ లెల్ల
బలిమిఁ గొని పిల్వ రాధికభయముచేతఁ
దగ్గి దిగ్గున లేచి నున్ సిగ్గు మాని. 98

చ. వలపులచంద్రకావిజిగి, పావడరంగు లెసంగఁ బైఠిణీ
జిలిబిలి చీరకుచ్చెళులు చిందులు ద్రొక్కఁగ జంటిరైకలో
వలిచనుగుబ్బ లుబ్బఁగను బంగరుటందెలు ఘల్లుఘల్లనన్
జలజదళాక్షి వచ్చె రభసంబున నయ్యదురాజునొద్దకున్. 99

తే. అపుడు సుముహూర్త మనుచు గర్గాదిమునులు
శోభనముఁ జేసి రానిత్యశోభనులకు
వాద్యములు మ్రోయ నిఖలదిక్పతులు పొగడ
నాప్తబంధుసుహృత్కోటి తృప్తిఁ బొంద. 100

క. అవ్వేళను హరియు నిళా
యౌవ్వతరత్నంబు బాంధవావలితోడన్
బువ్వము దిని రారుచులకు
నువ్వి ళ్ళూరుచును మెప్పు లొసఁగుచు నంతన్. 101

క. నందుం డందఱఁ బరమా
నందంబును నొందఁ జేసె నయ్యైమర్యా
దం దగుసూనృతభాషా
సందోహముచేఁ బటాదిసత్కారములన్. 102

తే. అంత సంతోషసంభరితాంతరంగుఁ
డగుచుఁ దాంబూలఫలదాన మాచరించి
యతివయును దాను క్షీరాన్న మారగించి
యువతి యిడురత్నపాదుకాయుగళి తొడిగి. 103

చ. చలువ లెసంగుచప్పరపు జంత్రపుబొమ్మలు పావురంబులున్
గిలకలమంచము న్విరులు నించిన సెజ్జయుఁ గీచుబుజ్జియున్
దలగడదిండ్లు దోమతెర తళ్కనుడోలిక నిల్వుటద్దముల్
గలపడకింటి కేగి యటఁ గంజవిలోచనుఁ డుండె నత్తఱిన్. 104

సీ. వలిపెచెంగావిపావడకొసల్ బిగియించి
కుంకుమపువ్వంచు కోక గట్టి
కలపంబు నెమ్మేనఁ గలయంగ మేదించి
హావణిల్లుముత్యాలరవికె దొడిగి
గేదంగిరేకుల గీల్ జడ ఘటియించి

చంద్రసూర్యాదిభూషణము లుంచి
పొలుపుసంచపురేకుబుక్కాము మైఁ జల్లి
కస్తూరితిలకంబు సిస్తుపఱచి

తే. గోవజవ్వాజి మెడను గీల్కొల్పి జఘన
మునకు నగురుసాంబ్రాణిక్రొంబొగలు పట్టి
కనులఁ గాటుకరేకలు కదియఁ దీర్చి
రాధికామణి యిళకు నలంకరించి. 105

క. నిద్దపుటద్దముఁ జూపిన
ముద్దియ తగె నబ్దిమధ్యమున బింబిత మై
ముద్దులు గులికెడుకలుముల
ముద్దులగుమ్మయన భువనమోహిని యగుచున్. 106

సీ. ఎటు తాళ నున్నదో యీకొమ్మ కెమ్మోవి
కైటభారాతిపల్గాటులకును
ఎటు లోర్వ నున్నవో యీకన్నె చన్నులు
గోపసింహుని గోటి గుమ్ములకును
ఎటు లాన నున్నవో యీతన్వి లేఁదొడల్
చాణూరహరుమారుసాదనలకు
ఎటు లాగ నున్నదో యీనాతి నునుమేను
దంతిమర్దనుకౌఁగిలింతలకును

తే. నంచుఁ దను గేలి యొనరించు మించుఁబోండ్లఁ
గాంచి తలవంచి సిగ్గుచేఁ గలఁకఁబాఱు
వారిజానన వీనులవద్దఁ జేరి
బుద్ధిగా నిట్టు లను రాధ బుజ్జగించి, 107

సీ. చెలువుండు కౌఁగిటఁ జేర్చినయపు డీవు
గుబ్బల మెలమెల్లఁ గ్రుమ్మవమ్మ
విభుఁడు చెక్కిలి ముద్దు పెట్టినయపు డీవు
నలరుమో వొక్కింత యానవమ్మ
సామి పైకొని రతి సల్పినయపు డీవు
నించుక యెదురొత్తు లియ్యవమ్మ
ప్రాణేశుఁ డలకేళి బడలినయపు డీవు
పురుషాయితము వేగఁ బూనవమ్మ

తే. అతఁడు నవరసరసికశిఖావతంసుఁ
డధికసుకుమారమూర్తి వీ వతని నెటుల

వలచి వలపించుకొనియదొ పలికినాను
నాన గొనఁబోకు నామీఁది యాన నీకు. 108

క. అని మనసిజుగమనమ్ములు
విను మని యుపదేశ మిచ్చి వే లె మ్మిదిగో
యెనసెను శుభలగ్నము ప్రియు
నెనయఁగ వలె వేళ తప్పనియ్యక యనుచున్. 109

క. మరుగంధసింధురంబును
గరముం గదలించి తెచ్చుకరణిని దెఱవన్
వరుకడకు బలిమిజులుములు
మెఱయఁగఁ గొని తెచ్చి పలికె మెల్లన హరితోన్. 110

సీ. పదపద్మముల నొప్పు బంగారు గొలుసులు
మేలు గుల్కెడునిగళాలు గాఁగఁ
గటితటి నటియించు గంటలమొలనూలు
పాలాదిగంటలచాలు గాఁగ
నల్లచీమలబారు నా మూరునూఁగారు
మేర మీఱినమదధార గాఁగ
గబ్బిసిబ్బెపుటుబ్బు గుబ్బగుబ్బలు లెంతొ
మంతుగన్ వింతకుమ్భములు గాఁగ

తే. గందవడిలోనదుమ్మాడి మందగతుల
వచ్చె నెరితావి కళులచాల్వల గొనంగఁ
జిన్నిమరుదంతి ని న్నొకసన్నఁ జూడ
సరస నెక్కెడు మీఁదిపైసరము లేగ. 111

సీ. ఈగోటిమీటుల కీకుచగిరులట్లు
పొంగి తాళవు దీని మొగ్గచన్ను
లీపంటిగంటుల కీమోవిపగడంబు
వగను దాళదు దీని చిగురుఁబెదవి
ఈమారుసాధన కీయూరుకాండంబు
లటుల తాళవు దీన్నియనఁటితొడలు
ఈకౌఁగిలింతల , కీతనుకనకంబు
వలెను దాళదు దీనికి మొలకమేను

తే. నీకు సరి యగునటు లెల్ల నేను గాను
పాల మెఱుంగని దిది వట్టి ముగ్ధ గాని

తెలిసి యెటు లెలెదొ నికుఁ దెలుపవలెనె
దేవ దక్షిణనాయకాధిపుఁడ వీవు. 112

సీ. కొననాల్కఁ గొని మోవి చెనకి చూతువు గాని
యదరంటఁగా నొక్కి యానఁబోకు
ముద్దుచెక్కులఁ జిన్నిముద్దు లుంతువు గాని
జగిగోటికత్తులఁ జీరఁబోకు
మొనవేళ్ళఁ జనుమొనల్ పుడుకు దింతియ కాని
వగవగ బిగిపట్టు పట్టఁబోకు
రతి కేళి మెల్లమెల్లన సల్పుదువు గాని
దురుసుపైసరములు నెరపఁబోకు

తే. వెట్టినై తెల్పెదను గాని వెలఁది నీవు
వలపులను మించి గడిదేరి వద్దఁ జేరి
మారుసాములఁ జలపోరి పోరువేళ
నాదుగురికట్లు నిలుచునా నలిననయన. 113

తే. అంచు హరిచేతి కిళ నొప్పగించి రాధ
వత్తు నేఁ గూడ నని చెలి పైఁటఁ బట్ట
వేగ వచ్చెద నని విడిపించుకొనుచుఁ
జనియె మది ఖేదమోదముల్ పెనగొనంగ. 114

వ. ఇట్లమ్మందయాన యమందయానంబునఁ బడుకయిలు వెల్వడి రత్నముద్రికాలంకృతం బైనకేంగేల నొక్కబాలికామణిం జెయ్యానుకొని యవ్వాసుదేవు నెడఁబాసిపోవంజాలనిచిత్తంబుతోన తత్తరపడి యమ్మత్తకాశినులం గని తలు పోర సేయుండను నెపమున తిరిగి తిరిగి చూచుచు రాజసం బవలంబించి యెవ్వరితోడం బలుకక డగ్గుత్తియ నడంపుచుఁ గేళి పూగుత్తు లాఘ్రాణించుపోలిక బెట్టునిట్టూర్పులు నిగుడింపుచుఁ జెందొగలవిందుఁ గనుచందంబున వదనారవిందం బెత్తి కందోయిం గ్రందుకొను బాష్పబిందుబృందంబులఁ జిప్పిలనీక రెప్పల నార్చుచు హరివిరహభరంబునం దాఁకి జారినకరకంకణంబులం గని చేయెత్తి కప్పుకొప్పు దిద్దుకొనుచొప్పునఁ గప్పుచుఁ గుచలికుచంబులం దగదగ మని తగులుకొనుచిగురువిలుగలతులువసెగలఁ దగిలి చిటిలి పెటిలి పడుతారహారంబులం బయలుపడనీక పయ్యెద చెఱంగున మఱుంగు సేయుచు నిజమందిరంబుఁ బ్రవేశించి యం దొక్క చొకాటంపుసులుపుపట్టుమేలుకట్టులం గనుపట్టుకట్టాణిముత్తియంపుజల్లులతో నల్లిబిల్లిగా నల్లుకొనుబొండుమల్లియలపూదండలం దగిలి రొదలు సేయు తుమ్మెదలగరులనిగనిగలకుం బదు లనఁగఁ దగిలి మగరాలసోరనగండ్లనుండి వెలికి నిగుడునగురుసాంబ్రాణిపొగల మగుడం ద్రోయుచుఁ దెరగంటిమచ్చకంటులనెరినెరుల వరలువిరులచేరులనెత్తావుల నత్తమిల్లి మత్తిల్లి వచ్చుకమ్మతెమ్మెరలనగ మిగులుమగరాలసౌధంబున నెంతయు వింతవింతపనిసంతనల మంతు కెక్కుజీవదంతపుఁజప్పరకోళ్ళమంచంబుపై రవిబింబంబుడంబు విడంబించుకెంబట్టుపరుపున

రాజినశిఖారేఖల సెకమిఱుసూరెపుటంబుతలగడఁ జెరి యొక్కపల్లవపాణి పదపద్మంబులు పట్టుచుండఁ బవ్వళించి యాత్మగతంబున. 115

ఆ. సొమ్ము లియ్య వచ్చు సొ మ్మంద మియ వచ్చు
నియ్యరాని ప్రాణ మియ్య వచ్చుఁ
దనదువిభుని వేరుతరుణి చేతికి నిచ్చి
తాళ వశమె యెట్టి దానికైన. 116

సీ. నాతి యింతకు మున్నె నాసామి మధురాధ
రామృతమ్మును జూఱలాడ కున్నె
యతివ యింతకు మున్నె హరివిప్పుటురముపై
గుబ్బలకసి దీఱఁ గ్రుమ్మ కున్నె
రమణి యింతకు మున్నె రమణుకౌఁగిటఁ జేరి
పారావతధ్వనుల్ పలుక కున్నె
చాన యింతకు మున్నె శౌరి పైకొన వెను
దియ్యక యెదురొత్తు లియ్య కున్నె

తే. మున్నె యది జాణ సిగ్గుచే నున్నఁ గాని
విభుఁడు వగఁ జేసి తనువ్రీడ వీడఁ జేసి
చేరగాఁ దీసి యందందుఁ జేయి వేసి
కొమ్మ నిటమున్నె తా దిద్దుకొనక యున్నె. 117

క. అని చింతింపుచు నచ్చటఁ
గనువిలుతునిబారి కలికి * కను మూయక లో
వనరుచు నుండెను రాధిక
వనరుహదళనయనుఁ డచట వనితామణితోన్. 118

క. చెలియా వింటివె రాధా
జలజేక్షణమాట లెల్లఁ జక్కఁగ ననివన్
గలకంఠీమణి సిగ్గునఁ
దల వంచుకొనంగఁ జూచి , దయ దైవారన్. 119

సీ. చిన్ననాఁటనె చెల్మిఁ జేసితి మెడ లేక
మన కేటిసిగ్గులే మధురవాణి
నేఁ బల్కఁగా లేదె నినుఁ జూచి ననుఁజూచి
యీవేళ మాటాడ విందువదన
కూడి యున్నా ళ్ళాట లాడమో యెటుపోయె
దాయాట లీయాట లంబుజాక్షి

పోనిపోని నెను బొరుగూరివాఁడనా
నీకు మేనరికంబు నీలవేణి

తే. యళుకు లేటికె ననుఁ జూచి కులుకులాడి
మోముఁ జూడవె మో మెత్తి మోహనాంగి
ముద్దుగా ముద్దు లియ్యవె ముద్దుగుమ్మ
మాటు కేగకె నాయాన మందయాన. 120

క. మనరాధ దెలిపె నేటికి
ననువుగ నాల్మగనియాట లాడక యున్నన్
మనసిజభూతము వెఱపుం
గనిపించు నటంచు వేగఁ గదియుద మబలా. 121

క. చన దిటు లూరక యుండఁగఁ
గనువినుదయ్యంబు గదుమఁగా వచ్చినయా
వెనుక నెటు దాగువారము
మనసిగ్గులు దాని నెదిరి మార్కొన వనుచున్. 122

చ. గమగమతావులం గులుకు కప్పురబాగము లిచ్చి వేడ్కతో
సమముగఁ గ్రొత్తముత్తియపు సన్నపుసున్నముఁ బెట్టి చొక్కపుం
దమలపుటాకుఁ జుట్టి వనితామణి చేతి కొసంగఁ బోవుచోఁ
గొమిరెె నయంబుతోఁ గొనిన గోపకులాభరణుండు ప్రేమతోన్. 123

సీ. ఉసికొల్పి వంచించి దుసుకులచనుదోయి
చేనంట సమ్మ నొచ్చినె యనును
మొనసి యేమరఁ జేసి మో వాన గమకింప
వడి నుల్కి కరపల్లవములఁ గప్పు
నల్లందులకుఁ జొచ్చి యటు నీవి వదలింప
మిట్టిమీనై [23]బెట్టు కొట్టుకాడు
విభుఁ డందుఁ జెనకి తా , వికవిక నవ్వుచో
నటు గిరుక్కున మళ్ళి యలుక నించు

తే. తను గురించినఁ గని తనకనులు మూయుఁ
గవకవల్ నించుచో వేళ్ళు చెవులఁ జొనుపు
కొను నిళామానినియు ముగతనముఁ బూని
రాజగోపాలసంగమారంభవేళ. 124

వ. అంత. 125

ఉ. ముద్దులబెట్టు కొంత జిగిమోముగదింపుల వింత మోహపున్

సుద్దులచె రవంత తెలిచూపుల నంత విరాళిచెతలం
బద్దుల సుంత పావురపుపల్కులు పల్కి కలంతసిగ్గు పో
దిద్దు మురారి నారి నటు తెప్పునఁ బైకొని మోవి యానుచున్. 126

మ. అలరు ల్వాడ రుమాల వీడ నెదపై హారాళు లల్లాడఁ ద
ళ్కులచౌక ట్లసియాడఁ బావురపుఁబల్కుల్ పల్కుచున్ గుల్కుచున్
బలు జోకొట్టుచు మబ్బుదట్టుచును బైపై నిక్కుచున్ సొక్కుచున్
గళ లెల్ల న్గరఁగించి [24]యేలె సొగయం గంజాస్త్రకయ్యంబునన్. 127

చ. గొనకొనుసిగ్గు మోహమును గూడఁగ నొక్కటి కొక్క టెక్కుడై
పెనఁగొను కేలు మోముపయిఁ బెట్టుక మెల్లన వ్రేళ్ళసందులన్
గనుఁగవ రెప్ప లార్పక యెఁగాదిగఁ గన్గొనె శౌరివక్త్రమున్
మనసిజకేళినైపుణిని మానక మానిని యప్పు డెంతయున్. 128

చ. ఉలుకును గొట్టుకాడు నగు నూర్పు లడంపుచు నూర కుండు లోఁ
గలఁగును బల్కఁబోవుఁ దట కాపడుఁ గన్గొనుఁ గన్మొగుడ్చు మైఁ
బులకలు దార్చు గ్రుక్కు లిడు బొమ్మెల మై మరచున్ సుఖోన్నతిం
దలకొని పారవశ్యమునఁ దామరసాక్షి య దేమి చెప్పుదున్. 129

సీ. మో మొకించుక యెత్తి మోవి యానఁగ నొత్తి
యది యిది చాలించి యట్టె యుండుఁ
గౌఁగిలింపఁగఁ జూచి కరపద్మములఁ జాచి
యందు కిందుకుఁ బోక యట్టె యుండుఁ
జనులఁ గ్రుమ్మఁగఁ గోరి సరస మెల్లనఁ జేరి
యవల కీవల కేగ కట్టె యుండుఁ
బౌరుషరతి కెచ్చి పైకొన గమకించి
యటు నిటులను జేయ కట్టె యుండు

తే. ముద్దు లిడ వచ్చి యందందుఁ బ్రొద్దు పుచ్చు
బలుకఁగా మీఁటు నెలు గెత్తి కలఁకఁబాఱు
విడె మొసఁగఁ బోవు సగమాకు మడిచి మానుఁ
దీరి తీరనిసిగ్గునఁ దెఱవ యపుడు. 130

వ. ఇట్ల నేకవిధంబుల నిళామాధవులు భంగరానంగసంగరక్రీడాపరవశు లై యున్నయెడ. 131

చ. భువిఁ బథికాళి యాత్రలకుఁ బోవఁగ నైష్ఠికవిప్రసంఘముల్
జవమున లేచి తానములు సల్ప రతాంతరసుప్తదంపతుల్
గవిసి రమింప వేళ యిది గాదె యటంచుఁ ద్రిభంగుల న్నెరా
హవణికె నుగ్గడించెఁ జరణాయుధబోధకయూథ ముద్ధతిన్. 132

ఉ. అంతట దిగ్గునఁ బరుపు నంటక లెచి పయంట దిద్దుచున్
వంతను గొంత దాచి బలవంతపుహాయి రవంత పూని చె
ల్మింతులు చెంతలం బిలువ కేగిన దేమొ యటంచు నల్క రాఁ
గంతునితండ్రిని న్గదియఁగాఁ జని రాధిక తల్పు తట్టినన్. 133

తే. [25]చేరి యందాఁక వారు చౌశీతిబంధ
[26]గతులఁ బెనఁగి చాలక పునా రతులఁ గలసి
బడలికలు దీఱ నొక్కింత పవ్వళించి
మదవతీకృష్ణు లప్పుడు నిదుర లేచి. 134

సీ. మిసిమి చెక్కు-లఁ దమ్మరసము నాథుఁడు పెంపఁ
బికవాణిమోవి కాటుకను బెంపఁ
జెదరిన ముంగురుల్ శ్రీనివాసుఁడు దిద్దఁ
గాంత జారినతిలకంబు దిద్ద
నలగోరువంకల నతఁడు కుంకుమ నించ
గలికి పల్లంటికిఁ గపుర ముంచఁ
గప్పు పెన్నెరికొప్పు కాంతుఁ డల్లనఁ బాపఁ
జెలియ హారావళుల్ చిక్కుఁ బాపఁ

తే. జుట్టి సగమాకు నోటికి సుదతి యొసఁగ
మరలిమురవైరి కొఱికిన మడుపులొసఁగ
నట్టియెడ రాధకరకంకణాళి ఘల్లు
రనఁగ వినె నుల్లములు ఝల్లుమనఁగ నులికి. 135

తే. గీ. కలికి వే లేచి గడె దీసి తలుపు దెఱవ
శౌరి రమ్మన రాధిక చేరఁ బోవు
నంతకును మున్నె హరిచెవిచెంతఁ జేరి
చెలువు చిలుకఁగ ననె నాతి చేతిచిలుక. 136

సీ. నాతికీల్గొప్పున నల్లకల్వలు గావు
విరవాదిశరము లో సరసిజాక్ష
నెలఁతనాసికయందు నీలంపుమణి గాదు
ముక్కరముత్యంబు మురవిఘాల
వనిత పాలిండ్లపై వలచుకస్తురి గాదు
మలయజపంకంబు మదనజనక
తరుణినెమ్మేనఁ గదంబపుప్పొడి గాదు
వెలిదమ్మిపుప్పొడి విమలచరిత

తె. మరునిశరవహ్ని దరికొని మదిని బొదలి
వెలికి విసరంగ దాని లోపల నడంచి
యిదిగొ వచ్చెను బరితాప మడఁప ఘనుఁడ
వీ వటంచును రాధ యిదెంతధీర. 137

చ. జలరుహపత్రనేత్ర విను చందనగంధివిరాళి యెంతొ మై
నిలఁ గలసొమ్ము లంగజుని యింగలమందుఁ గరంగి పూదె లై
మిలమిల డొల్లి రాఁ జెలులు మిణ్గురుబూచు లటంచుఁ బట్టి చే
తులు సెగ లంటి పొక్క వెతతో విదలింతురు మిట్టమీను లై. 138

తే. లేమకును నీవు పొత్తున లేనియట్టి
వాసరము లెల్ల శ్రీహరి వాసరములు
మానినికి నీవు ప్రక్కను లేనియట్టి
రాతి రెల్లను మఱి శివరాత్రి యరయ. 139

క. కన లేదో విన లేదో
కనులార న్వీనులారఁ గాంతులు కాంతల్
ఘనవిరహాగ్నిని స్రుక్కఁగఁ
గన విన లే దిట్టివలపు కంజదళాక్షా. 140

క. అనిపలుకు చిలుకపలుకులు
విను వనజదళాక్షుఁ జేరి * వేడ్కను రాధా
ఘనవేణి యిళను జూపుచుఁ
దనదగు ప్రేమాతిశయము దనరఁగ నగుచున్. 141

సీ. చిగురాకుజిగి నూకు చెలియ కెమ్మోవికా
గజిబిజిమొనపంటిగంటు లెల్ల
ననచెండులను జెండు నాతి లేఁజనులకా
కఱకుగోటిపిరంగినఱుకు లెల్ల
నునునాచులను నేచు, వనిత పెన్నెరులకా
కక్కసం బగుపెక్కుచిక్కు లెల్ల
మరువంపుగురి దింపు మగువ నెమ్మేనికా
విడువని మరుసాము బడలి కెల్ల

తే. నకట మగలకుఁ దమయక్కరైనఁజాలు
నబలలా గెంచి లాలించ రనుచు నిళకు
వగచుగతి రాధ తనలోని వంతఁ దెలియఁ
జేసె శౌరికి నన్యాపదేశముగను. 142

చ. అది విని శౌరి రాధకర మల్లనఁ బట్టి బిరాన చేసరాల్

గుదురుగఁ గంకణంబులును గూడఁగ ఘల్లుమటంచు మ్రోయఁగాఁ
గదియఁగఁ దీసిన న్గలికి కాంతుని పేరెద వ్రాలె నంతలో
గుదిగొను సిగ్గుచే నిళయు గొబ్బునఁ జాటున కేగె నవ్వుచున్. 143

తే. మాయురే బొబ్బ హోయిరే మజ్జు భళిరె
కలిసి విరిశయ్యి మత్తేభములవితాన
నీడు లే దని వలపులపేఁడు పొగడ
నపుడు వారిర్వు రాకయ్యి మందుకొనిరి. 144

వ. ఇట్లు విడిఁబడి. 145

సీ. కొసరుపల్కులఁ గ్రమ్మిఁ గోటికత్తులఁ జిమ్మి
కాసెలోఁ జెయి వేసి కదియఁదీసి
కన్నాత లాలించి కౌఁగిటఁ గదియించి
సరిబిత్త లల నెత్తి చనులనొత్తి
యల్లందులకుఁ జొచ్చి కల్లమ్ములకు వచ్చి
మెఱుఁగుచెక్కిలి గొట్టి కురులు పట్టి
తొడకంబముల నాని తోపునూకుల నూని
సందుచేసుక నొక్కి ముందు కెక్కి

తే. యదలుపులు [27]కీలుగొట్లు నెయ్యంపుతిట్లు
గళరవంబులు దుడుకులు చెలఁగ రాధ
మాధవుండును గడి దేరి మారుసాము
హోయిగాఁ జేసి సరి గెల్పు లంది రపుడు. 146

వ. అంత రాధాకృష్ణులు పరస్పరము సంభాషించి రది యెట్లనిన. 147

సీ. మగడ యాపని దీఱె మఱియొక యాటాడి
నాకును గట్టిగా న్యాయ మొసఁగి
పొలఁతి నీ పెందొడపుణ్యంబు నా కందె
లేఁతచిన్నది వట్టిరోఁత నాకు
నీకు దానికి నింత నేస్త మాయెను గృష్ణ
పొంతగా నినుఁ గూడి యింత బాగ
చెలియ నిమ్మళముగఁ జేసితివో లేక
యది చేసెనో నన్ను నడుగ వలదు

తే. బాగు బా గన గట్టిగాఁ బని యొసంగ
నియ్యరా కృష్ణ నాకును నిమ్ముగాను

ఠివి వయసున గుణమున నివె పెద్ద
రయము రయమునఁ గావింపు రతిని రాధ. 148

సీ. అధరామృతంబు నీ వానితివో కృష్ణ
యది లేఁజిగురువగ రంతె రాధ
కఠినస్తనము లెదఁ గలఁచితివో కృష్ణ
యవి లేతలికుచంబు లంతె రాధ
లలితోరు లూరుల మెలఁచితివో కృష్ణ
యవియనంటులత్వక్కు లంతె రాధ
లీలాంగములు కౌఁగిలించితివో కృష్ణ
యవి ననలతకూన లంతె రాధ

తే. చతురసమరతిసుఖ మొనర్చితివొ కృష్ణ
నవసమాగమమున సౌఖ్య మవునె రాధ
యుపరతుల నిన్నుఁ గూడెనేమోయి కృష్ణ
యాచమత్కృతి ముగ్ధ కెట్లబ్బు రాధ. 149

వ. ఆసమయమునందు. 150

సీ. కాలివాల్ పిట్టల కలకలంబులు మీఱెఁ
బగడకన్గల యొజ్జ బయలుదేఱె
నెలరాజు పశ్చిమాచలరాజముం జేరె
బలుచంద్రకాంతపుశిలలు పేరెఁ
దారకాగణముల తళుకు లెల్లెడ జాఱె
దీపంబు లెల్లను తెల్లఁబాఱె
నతనుఁడు రే యెల్ల ననిఁ జేసి వేసారె
ధర వియోగులపరితాప మాఱెఁ

తే. దమ్ము లలరారెఁ గలువల తావు దీఱెఁ
గోకములు తేఱెను జకోరకులము తారె
నినుడు గడిదేఱె నిరులు మొయిండ్లఁ దూఱెఁ
దెలివి చేకూఱె భల్లునఁ దెల్లవాఱె. 151

మ. యమునాతీరవిహార హారసదృశోద్యత్కీర్తిసంభార భా
రమణీయాకృతిమార మారసికతాప్రావీణ్యసంసార సా
రమరందోక్తివిచార చారణనుతప్రఖ్యాతవిస్తార తా
రమహీభృత్సమధీర ధీరమునివాళారాధార రాధారతా. 152

క. ధీరాభిమతోద్దారా
ధారావర కృత్తమత్త దానవవారా

వారాశినిభగభిరా
భీరాహిత్యామరాద్రివిశ్రుత ధీరా. 153

మాలిని. కలికలుషవిఘాలా కాంచనోద్భాసిచేలా
గళధృతవనమాలా కాంతరాధావిలోలా
బలభద్రుపలనీలా పాండవత్రాణశీలా
తిలకితగుణజాలా దేవకీదేవిబాలా. 154

గద్యము.
ఇది శ్రీచిన్నికృష్ణకరుణాకటాక్షవీక్షణక్షణప్రవర్ధమానానూన
శృంగారరసప్రధాన సంగీత సాహిత్యభరతశాస్త్రాదివిద్యాపారంగత
శ్రీమత్తిరుమలతాతయాచార్య పాదారవిందమిళిందాయ
మానమానసచోళసింహాసనాధ్యక్షప్రతాపసింహ
మహారాజ బహూకృతానేకచామీకరాం
బరాభరణ ముత్యాలుగర్భశుక్తిముక్తా
యమాన ముద్దుపళని ప్రణీతంబైన
రాధికాసాంత్వనం బనుశృంగార
ప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమా
శ్వాసము.

1. విన్నపం బొక్కటి హరికథ (మూలము)
2. సంగీతసాహిత్య [మూ.]
3. దుష్టచిత్తాపహారి [మూ.]
4. వగఁజెందు [మూ.]
5. కలి మెప్పుడును గప్పు చెలి మెప్పుఁ గొను చొప్పు కర మొప్పు నెఱివిప్పుటురముతోడ [మూ.]
6. మారుమా రని మారు ముమ్మారు మారి, మారు లేకయె మీఱు మైతీరుతోడఁ, దేజరిల్లెడు గోపాలదేవుఁ జూచి, మరులు పూనరె సతు లైన మౌను లైన [మూ.]
7. చూచు కాంక్షచే [మూ.]
8. బోటులందుఁ దలమిన్న [మూ.]
9. ముడువ [మూ.]
10. నెపు డీడు మీఱునో [మూ.]
11. గబ్బిగుబ్బ [మూ.]
12. బాలగను గబ్బి [మూ.]
13. గొనన్ [మూ.]

14. ధరించి [మూ.]
15. కలగ [మూ.]
16. ముద్దియల [మూ.]
17. బండ్లపైఁ బెట్టి సీమసీమలును దనియ [మూ.]
18. సకియ యొక్కతె యరవిరిసరులు దునిమె [మూ.]
19. ముదిత యొక్కతె మేలిమిముసు గొసంగె [మూ.]
20. ఘనతరం బైన [మూ.]
21. యళికి [మూ.]
22. దగ నీతోఁ గలిసెద నని [మూ]
23. యట్టె [మూ.]
24. యేలుకొనియెం [మూ.]
25. చేరి యందాఁకఁ బెనఁగు చౌశీతిబంధ [మూ]
26. రతులుచాలక మతి పునారతులఁగలసి [మూ.]
27. పొగడికలు [మూ.]

శ్రీరస్తు

(ఇళాదేవీయ మనునామాంతరముగల)

రాధికాసాంత్వనము

ద్వితీయాశ్వాసము

శ్రీ రాధామధురాధర
సారామృతపానచతుర సద్గుణహారా
పారావార విహారా
భారతసఖ చిన్నికృష్ణ పాలితకృష్ణా. 1

తే. అవధరింపుము దేవదివ్యానుభావ
వ్యాసమునిసూతి జనకభూవిభునిc జూచి
చొక్కటపుజీనిచక్కెరయుక్కెరలకు
నెక్కుడై మించు నుడిచవులెక్కc బలికె. 2

క. అటు లారాధిక గోపీ
విటు నటు రతికేళి నేలి విడువంగ నిలా
కుటిలాలకc జేరి తనదు
కుటిలత్వ మెఱుంగనీక కూరిమి చెలcగన్. 3

తే. నిను మిగుల గాసి యిడె నని నే మురారి
నెనసి పైకొని దండింప నీవు నిదియె

సందు చెసుక యెచటకి జరిగి తనుచు
నిళను జేపట్టుకొని రాధ యింటి కేగె. 4

వ. అప్పుడు. 5

సీ. మహితగండస్థలీమకరికాపత్రికల్
మొసలివాపోగులపసలు దెలుప
మెఱుఁగుచన్నొనఁ గ్రమ్మి మెఱయుతమ్మరసంబు
పటుతర కౌస్తుభప్రభ ఘటిల్ల
దలిరువాతెర నొప్పు బలుకెంపు లలవేణు
వివరంపునొక్కులవిధ మెసంగ
నలిగి వెన్నునఁ గుల్కు తెలిముత్తియపుజడ
పన్నగతల్పంబుచెన్ను దనర

తే. హారగతి మణిశ్రీవత్ససారకాంతి
దశదిశల్ నిండ రాధికాతరుణితోడ
శౌరిసారూప్య మంది యిల్ చేరవచ్చు
నిళను గన్గొని యలివేణు లిట్టు లనిరి. 6

సీ. మనిసి కాటున కెందు మందు లే దందురు
మంచిది ఘనసార ముంచరమ్మ
చిఱుగోటిపోటులు సెలవారు నందురు
పునుగుకుంకుమ గూర్చి పూయరమ్మ
తొడసాముచేఁ గండ లెడ గట్టు నందురు
చలువగోజంగినీట జవరరమ్మ
వలపు చెమ్మట లింకఁ జలి పట్టు నందురు
కలపంబు నెనయించి యలదరమ్మ

తే. కమ్మవిలుకానియేనుఁగుఁగున్న బడలెఁ
దళుకుఁజెక్కుల సొంకవత్తైల ముంచి
యలరుమందులపొడిఁ బూసి యలుపుదీఱ
మేటి తాంబూలకవళంబు మేపరమ్మ. 7

క. అని మిగులవగలఁ బల్కుచు
ఘనతరసురతాంతతాంతకాంతామణికిన్
మనసిజశాస్త్రక్రమమునఁ
దనువలయిక దీర్చి రంతఁ దద్దయు వేడ్కన్. 8

చ, అలరులమోవికాటు పస పంటినదుప్పటినీటు చెక్కులన్
విలసిలుతమ్మముద్దు జిగివెన్నునఁ గీల్జడదద్దు కన్నులన్

నెలకొనునిద్రసొక్కు మెడ నెక్కొనుగాజులనొక్కు లెంతయున
వెలయఁగఁ గేళిమందిరము వెల్వడె మన్మథమన్మథుం డొగిన్. 9

తే. ఇటుల వెలువడి మజ్జనగృహముఁ జేరి
చలువగొజ్జంగినీటిచే జలక మాడి
వలువలు ధరించి కలపముల్ గలయఁబూసి
యతివ వడ్డింప దివ్యాన్న మారగించి. 10

చ. పడఁతి యొకర్తు కెంపురవపావలు వెట్ట లతాంగి యోర్తు పా
వడఁ గొని వీవ నొక్క మదవారణగామిని తావికప్రపున్
విడె మొసఁగన్ మఱొక్కనవనీరదవేణి కళాచిఁ బూనఁగా
నడిదము కేడెముం గొనుచు నంగన యొక్కతె వెంటఁ గొల్వఁగన్. 11

సీ. మగరాలకంబాల నొగి యంత్రపాంచాలి
కలు మీటువీణెలగులుకు రాగ
ముల సొక్కి తల లూఁచు జిలుగుబంగరునీటు
వ్రాఁతచిత్తరుబొమ్మలను గురించి
యొరలెడుచిలుకల గొరవంకలను నవ్వు
నిలువిరినగవులో యివి యనఁదగు
ముత్తియంబులతీఁగె ముడికట్టుపనుల హొం
బట్టుమేల్ కట్టుల వఱలు విరుల
సరులమూఁగెడు తేంట్ల గరుల మొయిళ్ళని
యాడునాఁడు నెమళ్ళ యడుగుటందె

తే. లందుఁదగురోదరతినాద మనుచు నెపుడు
నిలువుటద్దాలపడకిళ్ళ నలరుగూండ్ల
రమణఁ బలికెడుపారావతముల నెసఁగు
రాధికామణిమణిసౌధరాజమునను. 12

తే. చేరి [1]యట వింతపనులచేఁ జెలువు గులుకు
చలువచప్పరకోళ్ళమంచంబుమీఁది
యంచరెక్కలసెజ్జపై నలరుముత్తి
యంపులోడునఁ దగఁ జేరి హౌసు మీఱి. 13

తే. అండ నటు నిల్చి యిళ ముత్తియంపుసున్న
మిడినతమలపుటాకులమడుపు లియ్యఁ
గదిసి రాధిక తనచనుఁగవకుఁ బులక
లమరఁ జాచినపాదపద్మముల నొత్త. 14

సి. తంబుర మిటి గీతంబు పాడుచు నొక్క
మధురోష్ఠి సరిగమపధని యనఁగ
జగ్గుచౌకట్లను నుగ్గడింపుచు నొక్క
చక్కెరబొమ్మ తద్ధిక్కు మనఁగ
గుజరాతిజక్కిణీకోపు లాడుచు నొక్క
భామిని జీవుసల్లా మనంగ
బిరుదు కైవారము ల్ఫేర్మి సేయుచు నొక్క
సరసిజానన జయజయ యనంగఁ

తే. జంద్రబింబాస్య యొకతె హెచ్చరిక దెలుపఁ
జెలియ యొక్కతె సందడి దొలఁగఁ జేయ
నందఱకు నన్నివగల నానంద మిడుచు
నిండుకొలు వుండె యదువంశమండనుండు. 15

చ. అప్పుడు పయఃపయోధిమణియల్లునిఁ బిల్వఁగ నెమ్మిఁ గోరి స
ద్విపులకుల ప్రదీపకుఁడు విశ్రుతకీర్తి యశోదతోడఁబు
ట్టపరిమితప్రభావజనకాధిపుమన్ననఁ గొన్నకుంభకుం
డుపగతహర్షుఁ డై వరుస లొప్పఁగ వచ్చెను నందుచెంతకున్. 16

క. వచ్చిన మఱఁదిని గని ముద
మెచ్చఁగ వడి లేచి కౌఁగి లిచ్చి సమానం
బచ్చుపడఁ బసిఁడిగద్దియ
నిచ్చి రహి న్నందుఁ డతని నీక్షించి దయన్. 17

ఉ. వచ్చిన కార్య మే మనుచుఁ బల్కిన నాతఁడు కూఁతు నల్లునిన్
మచ్చికఁ బంపఁగా వలయు మా సదనంబున కన్న, రాధతో
జెచ్చెర నెచ్చరించి యటు చేయుదు నం చని నందుఁ డాడఁగా,
నచ్చెలియింటికిం జనె నిశాబ్జదళాక్షినిఁ గన్నతండ్రియున్. 18

వ. ఇట్లు చనునెడ నాళీజనంబులవలనఁ దదాగమనం బాలకించి యవ్విరించిగురుం దుదంచితముదం బెదం గదుర నెదుర్కొని ప్రణమిలి యవ్వల్లవతల్లజునిదీవనలం జెందిన వేడుకఁ దోడుకొని తెచ్చి హెచ్చు పచ్చరాగద్దియ నుంచిన నతం డందు వసించి రాధావధూరత్నంబుతోనం గురియించి యిళామాధవులఁదోడ్కొని మానివాసంబుకునకు నీవు రావలయు నన నావనజానన యయ్యా నన్నడుగం బని యేమి యయ్యిళయు నేనును మీ కొక్కరూప కాదె న న్బిలువ వలయునే వలసినప్పుడు వచ్చెద నిప్పు డివ్వధూవరులఁ బిలుచుకొని చనుం డని పనిచిన వారలం దోడ్కొని నిజమనోరథంబీడేర రథం బారోహించి యాభీరవీరు లపారాయుధపాణులై బలసి నలువంకలంగొలువ నమితానందంబును జెంది నందుమఱంది నిజమందిరంబునకుం జని సుఖంబుండె నంత నిచ్చట. 19

సి. పద్మాక్షుఁడును దాను బవళించుపడకయి
ల్గని కను ల్కటికచీఁకటులు గ్రమ్మ
నేడలేక మురవైరి నెనయుముచ్చట లెంచి
పగిలి గుండియ వకాలవకలు గాఁగ
శ్రీకృష్ణుచేఁ గొను చిలుకపల్కులు విని
గుమ్ముగుమ్మని చెవుల్ దిమ్ముగొనఁగ
హరిభోగ్యవస్తువు లందందసోఁకిన
నెమ్మేను ఝుమ్మని సొమ్మసిల్ల

తే. నిప్పుద్రొక్కినరీతిని నిలువ దెచట
గాము సోఁకినమాదిరిఁ గలువరించు
విరిగి తల మిన్ను పడినట్లు విన్నవోవు
భావజునిధాటి కలికి రాధావధూటి. 20

సీ. వెన్నెలచిచ్చులు వెదఁజల్లు రేరాజు
కిరణంపుగుంపుల సొరిగి సొరిగి
యమధనుష్టంకార మన మీఱుతేఁటిఝుం
కారంబులకుఁ జాలఁ దారి తారి
రాహుఫూత్కారంబులను మించి చనుదెంచు
మలయానిలునిధాటి కళికి యళికి
యురుమనిపిడుగులై యొడలు చిల్లులు వోవఁ
బడుమరుకోలల బడలి బడలి

తే. వదరుచిలుకలకూతకు బెదరి బెదరి
పలుకుబకదారిపిట్టల కులికి యులికి
తల్లడిల్లుచు వడిఁ బడకిల్లు జేరి
మరులుకొని చాన తనదునెమ్మనములోన. 21

వ. ఇట్లని వితర్కించె. 22

సీ. కలుగునా కన్నుల కఱువెల్లఁ దీఱంగఁ
గమలాక్షునెమ్మోము గనుఁగొనంగ
వేవేగ నబ్బునా వీనులవిందుగా
దనుజారివేణునాదము వినంగ
నలవడునా చేతు లతిపుణ్య మందంగ
వాసుదేవాంఘ్రిసేవలఁ బెనంగ
దొరకునా నెమ్మేను పరవశ మందంగ
వటపత్రశాయికౌఁగిట మెలంగ

తె. నొదవునా గొపగొపికాసదయు నెనసి
యురుతరానందజలరాశి నోలలాడఁ
బ్రబల మగుమద్దశాపరంపర లవెట్లు
గాఁగ నున్నవొ యే నైతె కాన నకట. 23

తే. రాసిఁ జేసినశృంగారరస మనంగఁ
జక్షులకుఁ దోఁచుకరుణాతిశయ మనంగ
నొకటి యైనట్టిమన్మథాయుత మనంగఁ
బొలుచుగోపాలరూపంబుఁ బొగడవశమె. 24

క. తమ్ములు శౌరిశ్రీపా
దమ్ములు మోదమ్ము లొదవుఁ దమ్ముల నెల్లన్
దమ్ము లనం దప మళినా
దమ్ములు వేదమ్ములు నినదమ్ములు సలుపున్. 25

ఆ. పుంగవములమీఁదఁ బులులును బులులపైఁ
గరులుఁ గరులపైని హరులు గవియు
నందగోపసుతుని నడ కొకించుక సాటి '
తాము తాము తాము తా మటంచు. 26

తే. దానవారాతినఖధాళధళ్యములును
బ్రపదరోచులు పదరుచుల్ పరిఢవిల్లె
నతనియడుగుల నొకటిగా నతిశయిల్లు
జాహ్నవీయమునాసరస్వతు లనంగ. 27

తే. తీర్థపాదుని శ్రీపాదతీర్థమందుఁ
గలకమఠనక్రములు దేలి వెలికి వచ్చె
జోడుజోడుగ నన నీడు జోడు లేక
యతనిమీఁగాళ్లుఁ జిఱుదొడ లనువుమీఱు. 28

చ. సిరియును భూమినీళలును జెల్వగువల్లవపల్లవాధరల్
నిరతము లాలనల్ సలుప నిగ్గులు గుల్కెడుశౌరిజంఘలన్
గరకరిఁ జూచి మారజయకాహళు లూఁదఁబడంగ నే మగున్
మొఱ లిడు టింతె కాని సరిపోలునె పోలిన బోలుఁ జెందవే. 29

క. నాగారిగళముపైఁ దగు
నాగమదధ్వంసితొడలు నాగకరంబుల్
నాఁ గనుకని నగరే యెల
నాగలతో ధీరులైన నాగరజనముల్. 30

ఆ. కౌస్తుభంబుతోడఁ గనుపట్టు ఫణిరాజ
శాయిగళము శంఖ మాయె ననుచుఁ
గనకపటముతోడఁ దనరుగోపాలక
స్వామికటియుగంబు చక్ర మయ్యె. 31

తే. జానులను జేరుబాహుల సరవిఁజూచి
కనులు చెవులకు వివరింపఁ గదియువింత
పొలుపు వినఁగోరి తల లెత్తె భుజము లటులఁ
గాన లే నైతి ననువంతఁ గౌనుచిక్కె. 32

తే. ముజ్జగంబులు వెన్నుని బొజ్జనున్న
తెఱఁగు వివరించుదారి నాఁ ద్రివళు లమరుఁ
గదిసి వళిభంగములఁ దేలు కమల మనఁగ
నలువగుము లీనుకృష్ణుని నాభి దనరు. 33

ఆ. శ్రీయుతంబు గాఁగఁ జిలువరాపడగయు
గందపట్టె లుండుకతనఁ దలుపు
హరియురంబు నెదిరి శిరము వేవ్రక్కలై
మూలయింటిలోన మూఁతఁబడియె. 34

క. కనుపసికాపుపడంతుల
చనుజక్కువ లలరఁ జేయు శౌరినఖంబుల్
చను నే నెలరేఖలు నా
ననుపమములు తత్సమంబు లవియే జగతిన్. 35

చ. ఖరమురకంసహంససరకాదిసురారుల ప్రాణవాయువుల్
పొరిగొని దివ్యరత్నమయముద్రిక లొప్పెడిసోగవ్రేళ్లతో
హరిభుజకాండముల్ చెలువ మందు శిరోమణు లంద మందఁగా
మురు వగుపంచభోగయుతభోగుల నీఁగను శ్రీ లొసంగుచున్. 36

చ. శర ణనువారికి న్మృదువు శత్రులకు న్గఠినత్వ మిచ్చుఁ ద
మ్మెఱుఁగని వీనిపల్లవము లే మెన యంచుఁ దలంచె నంచుఁగా
మురు పగుదేవశాఖిని సమూలముగాఁ బెకలించి తెచ్చి యా
మురరిపు కేలుదోయి యిడె ము న్నొకభామ పెరంటిచెట్టుగన్. 37

ఉ. కోరినఁ గల్పశాఖి యొకకొన్నిఫలంబుల నిచ్చు నల్పముల్
గోరిక పార నిత్యఫలకోటుల నిచ్చు మురారి బాహువుల్
సారెకు వాని వీని కెటు సాటి యనం దగు దీటు లేమిచే
వారక పోల్తు రీకవులు వానికి వీనికిఁ దాఱుమాఱుగన్. 38

చ. అరయఁగ శంఖచక్రముల నంది సుగంధములం భరించి ప
ల్మరు విను చిక్కినట్టిమహిమన్ ఘనసింధురసేవ్యమానమై
ధరణిధరత్వ మంది గిరి తద్భుజయుగ్మముమీఁద నెంతయున్
సరిపడఁ బోరి యెత్తు వడె చాలక యా మురవైరిచేతనే. 39

చ. సరసులు మెచ్చఁగాఁ దనరు శంఖ మనంతము పద్మయుగ్మమున్
నరహరికంఠమధ్యనయనంబులకు న్వెలగా వటన్నచో
నరయఁగఁ బోకలా పిడికిలా యొకచేర లటంచు నెంచఁగన్
హరిహరి వారిమూఢమతి కాదియు నంతము గల్గ నేర్చునే. 40

తే. మారు డధరామృతం బెందు జాఱనీక
కోరి పెట్టిననీలంపుకోర యనఁగ
గొల్లచెలియలసొమ్ముగాఁ గొనుచుఁ దనరు
మదనజనకుని చుబుకంబు మధుర మొదవు. 41

తే. కావి గా దది విడికెంపుదీవి గాని
దీవి గా దది యమృతంపుబావి గాని
బావి గా దది కపురంపుతావి గాని
తావి గా దది శౌరికెమ్మోవి గాని. 42

క. తేటలుగా జిగిముత్యపు
పేటలుగాఁ బంచదారపేటులుగాఁ బూఁ
దోఁటలుగా రాచిలుకల
మాటలుగాఁ గంసవైరిమాటలు దనరున్. 43

తే. శౌరిముఖచంద్రునకు సహజంబులగుచుఁ
దగియే నధరామృతస్ఫూర్తి మృగమదాంక
మతులితకటాక్షశీతల మైనకళలు
నవ్వువెన్నెల కువలయానందగరిమ. 44

ఉ. మల్లెలు మొల్లమొగ్గలును మంకెనపువ్వు సువర్ణకోశమున్
దెల్లనినవ్వు పల్వరుస తియ్యనివాతెర నిక్కుముక్కునై
యల్లుకొన న్ముఖాబ్జమున నాతఁడు మాధవుఁడౌ టెఱింగి మే
ల్చెల్లవె వీనికి న్బుధులు చెప్పెడియాసుమనోభిధానముల్. 45

చ. మురహరునాస నూఁదఁబడి పోయిననీలపువేణునాదమున్
సరి గన లేక చేఁబడిన చంపకకాండవిలాససంపదన్
నెరి గని కాదె పక్షిపతి నేర్పున ము క్కిడఁ జేసి తగ్గి త
చ్చరణము లంది క్రిందుపడె సమ్మతి నెప్పుడు వీఁపుఁ జూపుచున్. 46

క. సరి లెనిశౌరినాసిక
స్మరవనవంశంబు గాదె మఱి దానితుదన్
వరముక్తాఫల మేటికి
వెర వగుతిలపుష్పతుహినబిందువురీతిన్. 47

క. అద్దిర నిద్దపుటద్దము
లద్దనుజవిదారిచెక్కు లటు గా కున్నన్
సుద్దపుటద్భుతరసముస
కొద్దిక యై చూచువారి నొగి లోఁ గొనునే. 48

చ. జలజము కల్వ లొక్కదెస శౌరివిశాలవిలోచనంబులం
దుల గనఁ గోరి హంసతతితో జలమందుఁ దపంబు సల్పఁగాఁ
గలిగెను దోసము న్బగలుఁ గ్రమ్మఱ నాకనుదోయి నెంచఁగా
జెలఁగెఁ బికస్వరం బమర శ్రీధరణీకరభూషణంబు లై. 49

క. మురహరుని వంకబొమ్మలు[2]
మరువిండ్లే కాక యున్న మగువలమనముల్
మెఱుఁ గైనచూపుతూపులఁ
గురిసి విభేదించుదారి గొనునే జగతిన్. 50

తే. తనుఁ దలఁచి దీను లిడు మొఱ ల్వినఁగ లేక
యతులనవదివ్యసంపద లలరఁ జెలఁగు
శౌరివీనులు శ్రీలె పో సారె కటులఁ
గాక కనుదమ్ములటు మేలు గనఁగ నేల. 51

తే. శౌరిముఖసామ్యమును గోరి సారసారి
గట్టుపై నెక్కి తలక్రిందు గాఁగ నెంతొ
కాఁకఁబడిపడి తనచేతఁ గాక కాదె
యతనుచిత్తానువర్తి యై యతిశయిల్లె. 52

చ. వల నగునబ్జరూపములఁ బాత్రము జ్యోతియుఁ గాఁగఁ జేసి య
వ్వలపులజేనితండ్రి మొగవాసికి వాసిగ దృష్టి దీసినం
జెలిమి ఘటిల్ల నప్పు డొకచెల్వము గాంచి ఘనంబు మించి హం
సలకుఁ గలంగ కే యుభయసంపద లందెఁ దమఃప్రసక్తి గాన్. 53

తే. ఇరులు గా వవి నీలంపుసరులు గాని
సరులు గా వవి మగతేఁటిగఱులు గాని
గఱులు గా వవి మరువేటయురులు గాని
యురులు గా వవి శౌరిముంగురులు గాని. 54

సి. ఈకప్పు పెన్నెరి కెన యౌనె సౌరముల్
నీలాంచలముపైని నెగడినంత
నీయెమ్మెక్రొమ్ముడి కెన యౌనె నునునాచు
యమునాజలంబులో నల్లినంత
నీనిడుకీల్జడ కెన యౌనె రాహువు
గురుతమోవిఖ్యాతిఁ గొన్న యంత
నీగొప్పకొప్పున కెన యౌనె శిఖికోటి
మనులతో బహుమైత్రిఁ గన్న యంత

తే. ననఁగ వలగట్టి మృదులత్వ మంది చిక్క
గొనక భంగమై కొనసాగి కనుల కెసఁగి
బెండుపడకయె యెపు డొక్క దండి వన్నె
జెందు గోపాలకస్వామి చికురభరము. 55

సీ. శకటారి నెమ్మోము సరి యెందు లేదని
ద్విజరాజుపై నానఁ బెట్టవచ్చు
శౌరికన్నులతోడ సమ మెందు లేదని
తమ్ములఁ బడవైచి దాఁటవచ్చు
మరునికన్నయమోవి సరి యెందు లేదని
యమృతంబుముందర నాడవచ్చుఁ
గ్రిడిబావయురంబు జో డెందు లేదని
యాదిశేషునిఫణ మంటవచ్చు

తే. కంసరిపుమధ్యసామ్యంబు గలుగ దనుచుఁ
జెప్పి హరిముందరనె బాస సేయవచ్చుఁ
గృష్ణదేవునిరూప మిం కెందు దొరకఁ
బో దటంచును నజు నైన ముట్టవచ్చు. 56

క. ఇల రాయరాయ లగుమా
యలరాయల నెంచి యూచ కాచక మదిలో
నలరాయల నెలరాయల
వలరాయల నెన్న దృష్టిపాత్రలు గారే. 57

ఉ. ఆనడ లామెఱుంగుతొడ లారసికత్వము లావిలాస మా
మేనిమెఱుంగు లామొలకమీసఁపురంగులు నాబెడంగు లా
సూనశరాసతంత్రపరిశోధన లామధురస్మితంబు లా
పూనికచొప్పు లాపలుకుపోడిమి యానెఱజాణకే తగున్. 58

ఉ. మాటలు ముద్దుపద్దులును మక్కువ చెక్కులు మ్రొక్కుసొక్కులున్

గాటఁపుకౌఁగిలింతలు వగల్ గిలిగింతలమిటువింతలున
మాటికి మాటికి న్గలయుమాలిమి మేలిమిఁ జూచినట్టియే
యాటది వాని వీడు నకటా కడురక్కసి నన్నుఁ దక్కఁగన్. 59

మ. అని చింతించుచు మించుఁబోఁడి తనకున్ బ్రాణావనోదార మై
వనజస్యందమరందబిందువిలసద్వాగ్ధోరణీసార మై
యనవద్యాఖిలలోకవర్ణితమనోజ్ఞాకార మౌకీరముం
గని తా ని ట్లనె [3]సూనసాయకశరాఘాతార్తచిత్తాబ్జ యై. 60

మ. ఇదిగో వచ్చెద నంచుఁ బోయె బహునాళ్లేగెన్ మహాబ్ధంబు లై
సదయుం డేటికి రాడు నాయెడఁ గటాక్షం బెల్లఁ బో నా డెనో
మది దా వీడెనొ కూడెనో యిళను రామా జీవ మూటాడెడిన్
మదనక్రూరదవానలం బదన మై మై నంటఁగాఁ గీరమా. 61

ఉ. కంటికి నిద్ర రాదు విను కాంతుని బాసిననాఁటినుండియున్
వంటక మింపు గాదు పెరవార్తలు వీనుల సోఁక లేదు నేఁ
డొంటిగఁ బ్రొద్దు పోదు మరు లూరక యుండఁగ నీదు తొల్లియే
జంటఁ బెనంగువారి గనఁ జాలక చాల కరంగఁ గంటినో. 62

సీ. వానిమోమును జూచి నే నేల మరు లైతి
జిగిచందమామపై వెగటు దోఁప
వానిమైసొగ సెంచి నే నేల వలచితిఁ
గలువలపాన్పుపైఁ గసటు వొడమ
వానినవ్వు దలంచి నే నేల చిక్కితిఁ
జిక్కనిపాలపైఁ జేఁదు గొనఁగ
వానిమా టాలించి నే నేల లో నైతిఁ
జిలుకపల్కులపైని జుల్కనమర

తే. వానివాతెర నే నేల యాసఁ గంటి
జీనిచక్కెరయుక్కెర[4]లేని మాన
[5]నిందు కేమందు నేమందు నందితిందు
[6]నెపుడు హరిపొందు గనుఁగొందు నెట్టులుందు. 63

సీ. కనుఁగవ హరిమోము గనుఁగొననే కోరు
వీనులు హరిమాట వినఁగఁ గోరు
నాసిక హరిమేని వాసన ల్గొనఁ గోరు
నధరంబు హరిమోవి యానఁ గోరుఁ
జెక్కిలి హరిగోటి నొక్కు టెక్కుల కోరు

గుబ్బలు హరిబొమ్ముఁ గ్రుమ్మఁ గోరుఁ
గరములు హరి నెంతొ కౌఁగిలింపఁగఁ గోరు
మేను శ్రీహరిప్రక్క మెలఁగఁ గోరు

తే. నిన్ని యొక్కొకటే కోరు నిదిగొ నాదు
మనసు గోరెడికోరికెల్ మట్టు లేవు
మర్మమెందుకు మదనసామ్రాజ్య మిచ్చి
నెగడు హరియె యాయుర్దాయ మగుట శుకమ. 64

తే. మనసు కరఁగును హరిముద్దు మాట విన్న
మోహ మెద నిండు హరినగుమోము గన్నఁ
దమి చెలంగును హరిచెంత నిమిష మున్న
మరువవచ్చునె యెవరెంత మరువుమనిన. 65

సీ. హరి పేరురముఁ జూచినంతఁ జన్గుబ్బలు
సిగ్గుమాలుచు రైక చిటుల నుబ్బు
బసిగాపురాయలపల్కు విన్నంతనే
వీనుల కమృతంబువిందు లగును
మీనాంకుతండ్రినెమ్మేను సోఁకినయంతఁ
బులకలు తను వెల్ల మొలకలెత్తుఁ
గమలాయతాక్షుని గదిసి పైకొన్నంతఁ
దమి నిండి తండోపతండ మగును

తే. నందనందనుఁ డబ్బెనా నవనిధాన
ములును దక్కినచందానఁ జెలఁగుఁ జిత్త
మామనోహరుఁ బాసి నేఁ డడల వ్రాసె
నౌర తలవ్రాఁత తలకొట్లమారిధాత. 66

క. చెలువుని గన్గొనుటకు నా
పలుకునఁ జని చిక్కె నేమొ పరిపరిగతులన్
బిలిచిన రా దిచ్చటికిం
జెలిమి గలుగునాదుమనసు చెలి యోచిలుకా. 67

క. వీడుదు బంధుల మగనిన్
వీడుదు ధనధాన్యగేహవిభవము లెల్లన్
వీడుదుఁ బ్రాణము లొడలన్
వీడంగాఁ జాల హరిని వే యన నేలా. 68

ఉ. ఎంతని విన్నవింతు హృదయేశుఁ డొనర్చినవింత లన్నియుం
జింత కెడంబు లాయె మును చేసినబాసలు దప్పు లాయె న

న్నింతులు నవ్వ నాయె వెత లెందు వెలి న్విడఁ గూడ దాయె నె
నెంతయుఁ దార నాయె నిఁక నేటికి మాటలు ముద్దుకీరమా. 69

కం కల గంటి నిన్న రాతిరి
[7]కలకంఠిని గూడి హరికిఁ గరకరినాపైఁ
[8]గల కంటినగతి నిదిగో
కలకంఠధ్వనులు కర్ణ కాండము లయ్యెన్. 70

ఉ. కావునఁ బోయి నీ విపుడు గావుము శౌరిని దెచ్చి కూర్చి వే
గావుగ నన్ను వే గదిసి కాయజుఁ డెంతయుఁ బంతగించె లో
జీవము లావలించెఁ దమి సిగ్గు నడంచె విరాళి మించె మై
దీవె చలించె దాయ యయి దేవుఁడు న న్నిటు ముంచెఁ గీరమా. 71

సీ. నాకృష్ణ దేవుని నాముద్దుసామిని
నాచక్కనయ్యను నాదుహరిని
నానోముపంటను నారాజతిలకుని
నారాముతమ్ముని నాదువిభుని
నామనఃకాంతుని నానందతనయుని
నాప్రాణనాథుని నాదుప్రియుని
నామోహనాంగుని నానీలవర్ణుని
నావిటోత్తంసుని నాదుసఖుని

తే. జేరి కన్నులకఱ వెల్లఁ దీరఁ గాంచి
చాల నడిగితి మ్రొక్కితిఁ గేలు సాచి
కౌఁగిలించితిఁ గరములు కనులఁ జేర్చు
కొంటి రమ్మంటి మది వేడుకొంటి నసుమి. 72

సీ. మోహనాంగునితియ్యమోవి బింబ మటంచు
మదిఁ జొక్కి నామాటమరువ వలదు
నలినలోచనునిలేనగ వానవా లంచు
మరు లెక్కి నామాట మరువ వలదు
కంసారిపలుకులు కండచక్కెర అంచు
మదిఁ దక్కి నామాట మరువ వలదు
రమణుచల్లనిచూపు లమృతపూరమటంచు
నెరిఁ జిక్కి నామాట మరువ వలదు
కమలాక్షుకరములు కల్పశాఖ లటంచు
మది నెంచి నామాట మరువ వలదు

తె. వానిఁ గని రెని ఘనమోహవనధిలోన
మరగి ముగ్ధుదు రయ్యాదిమౌను లైన
బలుక నేటికి మనవంటివారిఁ గానఁ
గీరమా తెల్పి గొని తెల్పు శౌరితోడ. 73

క. ఇళచెంత నాథుఁ డుండఁగ
బలుకం బోయెదవు నాదుపలుకులు చిలుకా
వెలి దీసి యొంటికొలువునఁ
జెలువునితో విన్నపంబు సేయుము చిలుకా. 74

క. అనుచిలుకలకొలికిని గని
కనికరమునఁ జిలుక పలికెఁ గలికిరొ వినుమా
వనరుహనయనుఁడు మఱి మది
నిను గడ నిడి భళి మఱొక్కనెలఁతను గొనునా. 75

సీ. కలికి నీకంఠంబుకరణి నున్న దటంచు
నీకటితటిదారి నెగడె నంచుఁ
గాంత నీయూరులగతిఁ జెలంగె నటంచు
నీయారుతీరున నెగడె ననుచుఁ
జాస నీబొమలచందాన మించె నటంచు
నీముక్కుటెక్కున నెగడె ననుచుఁ
బొలతి నీకొప్పుచొప్పున మేలు గనె నంచు
నీ మోముగోమున నెగడె ననుచు

తే. శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గములను
వేణుశిఖిపింఛపద్మము ల్విడక పూనె
నట్టిహరి నిన్ను విడుచునా యడల వలదు
నిమిషమునఁ దెత్తు నే వాని నీలవేణి. 76

క. జలజభవాదులచేతం
దెలివిగఁ దే రానివానిఁ దే నోపుదునే
భళిభళి నీ వనఁ దెత్తును
బలుసోదరు నీ కటాక్షబలమునఁ జెలియా. 77

క. అని పలికి కలికిపంపునఁ
జనె ముద్దులు చిలుకుచిలుక జలజదళాక్షుం
గొని వత్తు నంచు నంతట
వనిత సఖు ల్గొలువఁ గేళివనమున కరిగెన్. 78

తే. కొమ్మ యీరీతిఁ జని కొమ్మకొమ్మయందు

నూతనం బగుదళములు నూల్కొనంగ
మరునికో టగుపూఁదోఁటఁ జొరఁ వెలువఁగఁ
జొరవ నుడివిరి తెఱవలు మఱువువడగ. 79

చ. సకియరొ చూడుమా కనులు చల్లఁగ నల్లదె మాధవుండు వా
రక సుమనోవికాసుఁ డయి ప్రాప్తవనప్రియచిద్విలాసుఁ డై
శుక ముఖసద్విజప్రకరసూనృతవాఙ్మయుఁ డౌచు గోపికల్
కకవికఁ జుట్లఁ బెట్ట వనలక్ష్మిని గూడి చెలంగె వేడుకన్. 80

చ. పొగడలు చెంగలించె సురపొన్నలు క్రొన్నన లుంచె మావులం
జిగురులు మించె సంపెఁగలు చెల్వు వహించె రసాలసాలము
ల్మొగడలు నించె గొజ్జఁగిగము ల్వికసించె నశోకభూజము
ల్తొగరు ఘటించె మించెఁ గదళుల్ కనవే ఘనవేణికామణీ. 81

చ. ఘనకమలాకరాశ్రయతఁ గాంచిన హంసలు మాధవస్తుతిం
జనుపికముల్ హరిం దలఁచు జక్కవపక్షులు కృష్ణవర్ణముల్
గొనునునుదేంట్లు మారగురుఁ గోరి వహించుశుకంబు లొప్ప మే
లని పురుషోత్తమస్ఫురణఁ గైకొనె నీవనిఁ జూడు భామినీ. 82

క. ఇటు లాడుచెలులమాటలు
కుటిలాలక యాలకించి కొంతకుఁ గొంతన్
దిట మూని కేళివనమును
జటులగతిం జొచ్చి మెల్లఁ జని చని యచటన్. 83

సీ. పున్నాగములఁ జూచి పున్నాగము లటంచు
భ్రమ గొని లేమావిగుములఁ జేరు
లేమావిగుములను లేమావిగుము లంచుఁ
దారాడి స్యందనతతికిఁ బాఱు
స్యందనతతులను స్యందనతతు లని
వెత నొంది పరవీరతతులఁ గోరుఁ
బరవీరతతులను బరవీరతతు లంచు
బెదరి కెంజిగురాకుపొదలు దూఱుఁ

తే. బొదలు మదనుని విరియంపపొదు లటంచు
నవలగొజ్జంగినీటికాలువలఁ దారుఁ
జెలులపైఁ జీరు వేమారు కలఁకఁబాఱు
వెతలచే మీఱు వేసారు విధిని దూఱు. 84

క. ఈరీతి నెచట నిలువక
తారాడుచు నొకరసాలతలమూలమున్

జెరి విరిపాన్పుమీఁదను
నారీరత్నములు గొలువ నవలా చెలఁగెన్. 85

తే. కోకకుచ కాఁకఁజడఁ జూడ లేక లోక
బాంధవుం డస్తమించెను బశ్చిమాద్రిఁ
గువలయద్వేషి యయ్యును గొమ్మవంతఁ
గనఁగ లేఁడన నితరుల ననఁగ నేల. 86

సీ. మఱి సంజ గనిపించె విరహులపై వల
రాజు గ్రక్కినకోపరస మనంగఁ
దిమిరంబు [9]తిమిరించెఁ దెగి పాంథులను ముంచ
మరుఁడు నిర్మించినమాయ యనఁగఁ
దారక లరుదెంచె మారుండు పథికులం
గూల్ప నించినచిచ్చుగుం డ్లనంగ
విధుబింబ ముదయించె వెస వియోగులనొంప
స్మరవీరుఁ డెత్తినచక్ర మనఁగ

తే. బొండుమల్లియతండముల్ పూచినటులఁ
బండువెన్నెల బ్రహ్మాండభాండ మెల్ల
మెండుకొనె విప్రయోగులమీఁద శంబ
రారి వైచినవెలిగుడారం బనంగ. 87

చ. కలువలు మీఱె నీరరుహకాండము తారెఁ జకోరపంక్తి వె
న్నెలరుచి గోరె జక్కవలనీటులు దీఱె విటీవిటాళిపే
రలుకలు జాఱె సూనశరుఁ డమ్ములు నూఱె సుధాంశురాలలో
పల జల మూరె దంపతులబంధురతాపము లాఱె నంతటన్. 88

చ. వెడవిలుకాఁడు లోపలను వెల్వల గాలియుఁ బైని జంద్రుఁడున్
జడిగొని చుట్టఁ గీరములు శారికలు న్పికహంసముల్ నెరా
యిడుములఁ బెట్టఁగాఁ గలికి యిట్టటు బెట్టుగఁ గొట్టుకాడుచున్
బడలి విరాళిచేఁ గుముదబంధుని గన్గొని సైంచ కిట్లనున్. 89

ఉ. తోయధిరాజుకుం బొడమి తోయజవాసినితోడఁబుట్టి యా
తోయరుహాప్తుజం టగుచు తోయజనేత్రునకు న్మఱంది వై
త్రోయఁగ రానిచీఁకటులఁ ద్రోయుచుఁ జల్లనితెల్వి చెందియున్
నాయమె నీకుఁ జెంగలువ నాయఁడ నాయెడ నింత సేయఁగన్. 90

తే. కాలమహిషాధిరూఢతఁ గదలి వచ్చి
కిరణపాశమ్ములఁ దగిల్చి విరహిజనుల

[10]డాసి తీసెదు ప్రాణముల్ దోసకారి
రాజవా నీవు యమధర్మరాజు గాని. 91

క. తమ్ములకును గొడుకునకును
సమ్మతి గానట్టిరజనిచరుఁడవు గావా
యిమ్మహి రావణదితిజుల
నమ్మక్కరొ మించి తౌర యత్రికుమారా. 92

తే. గురుసతిని బట్టి విప్రయోగులను గొట్టి
తమ్ముల నడంచి పక్షపాతము ఘటించి
కాలగతి నుండి యిదెరాజగట్టునుండి
పడె దధోగతి రౌరవప్రాప్తిఁ జెంది. 93

చ. తనుఁ గొనువారినిం గొనుచు ధర్మము దప్పక కాలకూటమున్
మును గళమం దడంచికొని మూర్ఖత ని స్శిరసావహింపఁగాఁ
బునుకకళాస మెమ్ములను బూదియుఁ బూని తలేటుఁ బట్టి మే
నును సగ మయ్యు మూలఁ బడె నుగ్రుఁ డుదగ్రనిశాచరాగ్రణీ. 94

వ. అని మదనునిం గూర్చి యి ట్లనియె. 95

తే. విసముతోఁ బుట్టెఁ గావున విధున కకట
పద్మినుల నేచుగతి సరే భళిర నీవు
పద్మినీపద్మనేత్రులవలనఁ బుట్టి
మేనమామను బోలఁగా మేలె మదన. 96

తే. తల్లిపుట్టింటిపగవానిఁ దనరఁ జేసి
తండ్రిపేరును గైకొన్నదంటనంటి
పద్మినీజాతులను జంపఁ బగలు గంటి
వౌర నీ కిది యేమిటి మేర మార. 97

చ. అని యనిలుం గురించి పవనా [11]పవ నాయెడఁ జేయ నాయమా
ఘన మెడలించి మారుగతిఁ గైకొనుచు న్సుమనోహరుండ వై
దినమును లంకనుండి చనుదెంచుచుఁ గొమ్మలఁ బల్మిఁ బట్టఁగా
ననఁ దగు దీవు రావణున కన్నవొ తమ్ముఁడవో యెఱుంగరా. 98

వ. అని శుకపికాదులం గురించి. 99

సీ. [12]కాని మాటనె బందిఖాననే వేయింతు
గడుసుకొక్కెరవేఁటకానిఁ గూడి

[13]పట్టి మీపు ట్టెల్లఁ బలుగాకుల కొసంగి
వే ముంతు గోపికారాముఁ గూడి
పద మెత్తి పెట్టి మీమద మెల్ల వదలింతు
మెదలనీయక నీలమేఘుఁ గూడి
జడకొద్దిఁ గొట్టి మీచెడుగంతుల నడంతు
నిస్తులశరదబ్జనేత్రుఁ గూడి

తే. యలిగి మొగ మేల నెఱఁ జేయ శుకములార
[14]విడువుఁడీ వట్టికూఁతలు పికములార
డించుఁ డటు మందగతుల రాయంచలార
నిలుపుఁ డిఁక వెట్టికేకలు నెమ్ములార. 100

వ. అని విలపించుచుండునవసరంబున. 101

చ. చిలుక వజీరుఁ డత్తరిని జిందఱవందఱఁ జేతు నంచు నా
చిలుకలకొల్కిపైఁ గదిసి చివ్వలిరవ్వ లడంగ జాతిపెం
జిలుకులకోరికోల లటుచేఁదెను దుమ్మెదనారి మ్రోయఁగాఁ
గలికిమెఱుంగుగుబ్బలను ఖంగు ఖణీలు ఖచిక్కు రింగనన్. 102

క. ఇట్లేసిన మదిఝల్లని
[15]పట్లెల్లను సడలి రాధ భయ మందుచుఁ దా
నిట్లని పలుకఁ దొడంగెను
బొట్లంబుగఁ జుట్టు నున్న పొలఁతులతోడన్. 103

ఉ. శౌరిని బిల్వఁగాఁ జనినచక్కనికీర మదేల రాదొ యే
దారిని జన్నదో నడుమఁ !దారెనొ చేరెనొ లేదొ గోపికా
జారుని గాన్చెనో కనదొ చక్కఁగ నా వెత విన్నవించెనో
సారెకు లేక శౌరినుడిచక్కెగయుక్కెర మెక్కి చిక్కెనో. 104

సీ. పద్మాక్షుఁ డెవ్వతెపైఁ గన్ను వేసెనో
పలుమాఱు వలకన్ను పదరె నిదిగొ
శౌరి యెవ్వతెమోవి చవులకు మరగెనో
వదలక కెమ్మోవి యదరె నిదిగొ
వనజారి యచట నెవ్వతెచెట్టఁ బట్టెనో
విడువక భుజము కంపించె నిదిగొ
ఫణిశాయి యెవతెను బైకొని యేలెనో
మించి పెందొడ చంచలించె నిదిగొ

తె. చిత్తజునితండ్రి యెవతెచేఁ జిక్కుకొనెనొ
మించుసంచున మైతత్తరించె నిదిగొ
చిలుక యీవేళకును రాక నిలిచినపుడె
యేమి హేతువొ తెలియ లేదింతులార. 105

క. చెలువుఁడు వేఱొకచెలియను
దలఁపునఁ దలపోసినపుడె తనకుం దానే
తల నొచ్చుఁ గనక వినకయె
కలికిరొ యే మందు వలపు కానిది సుమ్మీ. 106

చ. కిలకిల నవ్వుచుం దివిరి కిన్నెర మీటుచుఁ బాట పాడుచున్
జిలుగురుమాలచెంగు వెనుజీరఁగ దుప్పటొకింత జాఱఁగాఁ
గిలుకుహొరంగుపెండియము ఘల్లన నాయెడ లెల్ల ఝల్లనన్
దులదుల శౌరి వచ్చుగతి దోఁచియుఁ దోఁచక యున్నదేమొకో. 107

సీ. మదహస్తిపై నెక్కి మావటీల్ గొలువంగ
విచ్చలవిడిఁ జొచ్చి వచ్చునటుల
సాంబ్రాణితేజపై సాహిణుల్పొగడంగఁ
బట్టాను జేపట్టి వచ్చునటుల
వెంట దళంబులై విచ్చుకత్తులవారు
మెచ్చఁగా దులదుల వచ్చునటుల
గిలుకుపావలు మెట్టి చెలికాండ్రు వెంట రాఁ
బావురంబును బూని వచ్చునటుల

తే. బడఁతు లిరువంకఁ దెలనాకుమడుపు లొసఁగఁ
గొనుచు జిగిచూపులను నాదుమనసు గొనుచుఁ
బడకయిలు సేరఁగా శౌరి వచ్చునటులం
దోఁచుటే కాని మఱి యేమి దోఁచ లేదు. 108

చ. ఉరమున హారము ల్గదల నొ ట్లసియాడ రుమాల చెంగు వె
న్నొరసి నటింపఁగాఁ జెమట లూరఁగఁ గస్తురిబొట్టు జాఱఁగా
వరుసలు మీటఁగా గళరవం బొఱపారఁగ మందనుండి శ్రీ
హరి నను నేలె నేను నెదురానఁగ మాయగ నున్న దేమొకో. 109

చ. అరయఁగఁ బ్రాణనాయకుల నవ్వుల నివ్వలఁ బాయురామ లా
విరిశరునంపతంపరల వ్రేఁగునఁ బొర్లఁగ న్యాయ మక్కటా
హరి యిదొ నాదులోవెలి నహర్నిశముం గనుపట్టుచుండెడిన్
విరహ మి దేలనో మిగులవేదనఁ బెట్టు దురాగతంబుగన్. 110

చ. వలచినవారు లేరొ యెడఁబాసినవారలు లేరొ వార లీ

యలమటఁ జెందిరె మిగుల నందియు నావలె జీవయుక్తలై
నిలిచిరె యేటిమాట లివి నేరక యాడితి భూమి నుండఁగాఁ
గలిగెను శౌరితోఁ జెలిమి గంధగజేంద్రసమానగామినీ. 111

ఉ. ఎంతవిలాస మెంతసొగ సెంతవదాన్యత యెంతరాజసం

బెంతయొయార మెంతకళ యెంతగభీరత [16]యెంతసోయగం
బెంతనిరూఢ మెంతనయ మెంతమనోజ్ఞత యెంతఠీవి నా
యంతటిమందభాగ్య కిక నంతటిచక్కనిదేవుఁ డబ్బునే. 112

సీ. నేను ముద్దులు పెట్టఁ దాను ముద్దులు పెట్టి
తెఱవ నీదుఋణంబు దీరె నను
నేను గెమ్మో వానఁ దాను గెమ్మో వాని
వెలఁదిరో విందుకు విందె యనును
నేను జెక్కిలి నొక్కఁ దాను జెక్కిలి నొక్కి
విరిబోణి వీడుకు వీడె యనును
నేను గౌఁగిటఁ జేర్పఁ దాను గౌఁగిటఁ జేర్చి
మెలఁతరో మేరకు మేర యనును

తే. [17]రతుల సే నేలఁ దా సమరతుల నేలి
సారసాక్షిరొ యిది మారుబేర మనును
చిన్ని చిన్నారివెన్నుఁడు సేయుచిన్నె
లెన్ని యె న్నని తలపోతు నేమి సేతు. 113

సీ. కెమ్మోవి యానకు గేలి సేయుదు రంటె
గజిబిజి మొనపంట గంటి సేయుఁ
గురులు ప ట్టీడ్వకు గుట్టు దక్క దటంటె
చీకాకుగాఁ దీసి చిక్కు పఱచు
జిగిగుబ్బ లంటకు సిగ్గు పోవు నటంటె
క్రొత్తనెత్తురు గ్రమ్మ గోరు లుంచుఁ
బరులు రాఁ గలరు లే వడిగ నేలు మటంటె
జాముల తరబళ్లఁ బ్రేమ నేలుఁ

తే. బలుక వ ల్దనఁ బావురాపలుకు పలుకుఁ
గిలకిలను నవ్వవ ల్దనఁ గేక వేయు
వానివగ లెంచి మై నీరు గానియపుడె
రాతఁ జేసెనొ చెనటివిధాత నన్ను. 114

సీ. వానికన్నులతేట వానిచల్లనిమాట

వాఁ డాడుసయ్యాట వానిపాట
వానిముద్దుమొగంబు వానికంబుగళంబు
వానిజొమ్ముదిటంబు వానిడంబు
వానివాతెరకావి వానిపెన్నెరితావి
వానిచక్కనిఠీవి వానియీవి
వానిమూఁపులపొంగు వానిమేనిమెఱుంగు
వానికౌనుబెడంగు వానిరంగు

తే. వానియొరతీరుచూపులు వానిసోరు
వానివలపులదొరసాము వానిగోము
వానిసేఁతలతగుమేల్మి వానితాల్మి
పరుల కెవ్వరికిని లేదు మరపు రాదు. 115

సీ. తనరఁ జూచిన దృష్టి దాఁకునో యని వాని
నునుమోము కనులారఁ గనఁగ నైతిఁ
గదియ నొక్కిన నేడఁ గందునో యని వాని
యధరంబు తనివార నాన నైతి
బిగిగుబ్బ లెద సోఁక బొగులునో యని వాని
జొమ్మున నిండారఁ గ్రుమ్మ నై తిఁ
దడవు చేసిన మేను బడలునో యని వాని
జెలఁగి నామనసారఁ గలియ నైతి

తే. నొచ్చు నంచని చెక్కిలి నొక్కనై తి
నలుగు నని గ్రుచ్చి కౌఁగిట నలమ నైతి
నందసుతు ప్రేమ సతతమ మని నమ్మియుంటి
నిప్పు డీరీతి నడుచు నంచెఱుఁగ నైతి. 116

సీ. మును చల్వ లొసఁగుచు మోమోటమున నున్న
సోముఁడు సోముఁడై చురుకు చూపె
నపరశరీరుఁ డై యాత్మజుఁ డై యున్న
మారుఁడే మారుఁ డై పోర సాగె
దాక్షిణ్యశాలి యై తగుప్రాణ మై యున్న
గాలియే గాలి యై కలఁప సోఁకె
మధువు గూరుచువేళ మహిమ నపేక్షించు
సురభియే సురభి యై తరుమఁ జూచె

తే. నగ్నిశిఖ లయ్యె వివరింప నగ్ని శిఖలు
భువి శిలీముఖములు శిలీముఖము లయ్యె

నన్ని యట్లయ్యె నిట్లైన యపుడె యిపుడు
కృష్ణ దేవునిదయ దప్పె నేమి సేతు. 117

వ. ఇ ట్లగుటంజేసి. 118

సీ. తగుకుంకుమరసంబు మగనిపేరురమునఁ
బెం పొందుకొమ్మ కర్పించరమ్మ
పద నై నగంబురా సదయువాతెర నాని
యెసఁగురంభోరున కొసఁగరమ్మ
నూటినకస్తూరి గారాబుపతిప్రక్క
వెలయుమృగాక్షి కిప్పించరమ్మ
చేర్చి కూర్చినవిరుల్ చెలికానిఁ బైకొని
పొసఁగులతాతన్వి కొసఁగరమ్మ

తే. కటకటా నేర కిటు లంటిఁ గాని ద్రోహి
యైన నేఁ గూడఁగాఁ బెట్టినట్టిదీని
నిచ్చినంతనె వారల మచ్చికలకు
హాని పుట్టదె యిప్పుడే చానలార. 119

వ. అని యనేకవిధంబుల విలపించుసమయంబున. 120

తే. హరు నుదిటికంటిమంటల నంటి బెదరి
త్రుళ్ళి రౌతును బడవైచి మళ్ళి వచ్చు
తియ్యవిలుకానిసాంబ్రాణితేజి యనఁగ
గగనమార్గంబునను దోఁచెఁ గలికిచిలుక. 121

క. ఇటు లేతెంచినచిలుకను
గుటిలాలక చూచి లేచి కులుకుచుఁ జిలుకా
యిటు రమ్ము ర మ్మటంచన
దిటమున ముంజేత వ్రాలె దీనత దోఁపన్. 122

తే. అటుల ముంజేతిపై వ్రాలినట్టిముద్దు
చిలుకను గురించి చిలుకలకొలికి పలికె
మోవి కంపింప ముక్కరముత్తె మదరఁ
గప్పురపు తావి గుప్పున నుప్పతిల్ల. 123

సీ. కంటివా నాసామి కళలుగుల్కెడుమోము
కనులకఱవు దీర గరిమ చేర
వింటివా నాసామి వెలలేనిపలుకులు
తమకంబు దైవాఱఁ దాప మాఱ

నుంటివా నాసామి యొఱపైనముంజెతఁ
గాయంబు చెలువాఱ ఘనత మీఱ
మంటివా నాసామి మన్ననల్ గైకొని
బలుసంతసము దేర వలపులూర

తే. నంటివా తుంటవిలుదంటమంటమారి
తనము తొగగంటి వెనువెంటఁ దగిలెనంట
తొంటి నెనరంట నొంటినే నింట నుంట
జంట గూడక తాళ లేనంట చిలుక. 124

ఉ. దేవకిచిన్నికుఱ్ఱ వసుదేవునికూన యశోదపట్టి నా
దేవుని నెందుఁ గందు బలదేవునితమ్ముఁడు గోపగోపికా
జీవసజీవనంబు యదుసింహుఁడు శౌరి కిరీటిబావ శ్రీ
దేవియనుంగు సౌఖ్యనిరతి న్వసియింపఁగఁ గంటె కీరమా. 125

తే. ఎంత వేఁడిన బదు లాడ వేమి చిలుక
కాలగతు లెట్టు లున్నవో గడచినామె
కాఁగలది కాక మానదు గానఁ దెల్పు
చల్లకై వచ్చి ముంత దాచంగ నేల. 126

తే. అనిన విని చిల్క యుల్కి పేరల్క చిల్క
బల్కె ని ట్లని చిల్కలకొల్కితోడ
నన్నుదలమిన్న విను మొన్న నన్ను నీవు
వనజనాభుని దోడి తె మ్మనఁగఁ బోయి. 127

క. తెలిపా యే మని చెప్పుదు
హరి యున్నవనంబు చేరి యటు చూతుఁ గదా
గిరికొని యున్నా రచ్చటఁ
దరుణులు కోటానకోట్లు తన్మధ్యమునన్. 128

సీ. బారను గొల్వగా మీఱువక్షమువాఁడు
తలచుట్టి వచ్చు నేత్రములవాఁడు
చిక్కనిపాల్గారు చెక్కులు గలవాఁడు
మెఱుఁగుచామనచాయమేనివాఁడు
విడికెంపునణగింపు బింబాధరమ్మువాఁ
డున్నతాజానుబాహువులవాఁడు
చిగురాకులను గేరి నగుపాదములవాఁడు
డంబైనకంబుకంఠంబువాఁడు

తే. నెమలిరెక్కతురాఁబూనునెరులవాఁడు

మొలకనవ్వులఁదగుముద్దుమొగమువాఁడు
మదనకోటులఁ గొనగోట నదుమువాఁడు
చారుతరమూర్తి గోపాలచక్రవర్తి. 129

తే. పూలసిగ వీడ బావిలీల్ తూలియాడ
రాజసము గూడ భూషణరాజితోడఁ
బ్రోడలకుఁ బోడ యని కొనియాడిపాడఁ
గనఁదగియెనాడఁ గన్నులకఱువులూడ. 130

తే. మనము మాటాడ వేళ గాదనుచు నేను
దియ్యమామిడికొమ్మపైఁ గుయ్యకణఁగి
యుంటి దంటలమటుమాయతంట లెఱుఁగ
సరగఁ గులుకుచు వారలు హరినిగూడి. 131

సీ. కొమ్మ యొక్కతె గబ్బిగుబ్బలు గదియించె
సఖియ యొక్కతె మోవి చప్పరించె
వనిత యొక్కతె రాధవలె నేలుమని తక్కె
జెలియ యొక్కతె నిక్కి చెక్కు నొక్కె
రమణి యొక్కతె పావురాపల్కులను బల్కె
గలికి యొక్కతె పొలయలుక చిలికె
నలివేణి యొక్కతె సొలపి ముద్దులు వెట్టె
నువిద యొక్కతె పాదయుగము పట్టె

తే. ముదిత యొక్కతె చుంబనం[18]బునను బొల్చె
బాల యొక్కతె పుంభావకేళి నిలిచెఁ
జాన యొక్కతె సమరతి సలుపఁ బిలిచెఁ
దరుణి యొక్కతె నటనబంధనము వలచె. 132

చ. అపు డొకకుల్కులాడి పొలయల్కలు చిల్కుచుఁ బల్కుపల్కుకున్
గపురపుపల్కు లొల్కు వగకాఁడ బలే నిను మెచ్చఁగా వలెన్
గపటము చేసి మాచెలిని గంతునిరంతుల కొప్పగించి నీ
విపు డిటు వచ్చి నెచ్చెలుల వేడుకల న్మరుగంగఁ జెల్లునే. 133

తే. అనుచుఁ జనుదేరఁ గని యిళావనితచెలియ
యంచు మది నెంచి చెలుల కేడించి దాని
గబ్బిచనుదోయి యెద నుంచి కౌఁగిలించి
పడఁతితోఁ దెల్ప వల దని పంజరించి. 134

సీ. తప్పక తనుఁ జూచి ఔప్పవేయక వచ్చు

జలజాక్షిపై దృష్టిసైతమిడక
మోహోపదేశతమోముఁ జూపుచు వచ్చు
సకియమోమున ముద్దుసైత మిడక
బహుదూరమున నుండి పైఁట విచ్చుచు వచ్చు
చానగుబ్బల గోరుసైత మిడక
భ్రమఁ బోకముడి సగ్గి బారవైచుక వచ్చు
నాతిమేనున మేను సైత మిడక

తే. జారుశిఖ వీడ తెలిముత్తెసరము లాడ
నందియలు పల్కఁ బఱచె ఘర్మాంబు లొలుక
సదరు మదినాటి యిళనెంచి యదుకిరీటి
[19]పదక మెద మీఱ బంగారుపటము జాఱ. 135

మ. ఇటు లేతెంచినశౌరిరాకఁ గని యయ్యేణాక్షి మోహంబుచే
నటు చన్గుబ్బలు లుబ్బం గన్ను బెళుకన్ హారాళు లల్లాడ నా
మటుమాయ ల్గలశౌరిఁ జేరి పులకల్ మైఁ గ్రమ్మఁగాఁ గ్రుచ్చి కౌఁ
గిట శయ్యాగృహమందుఁ జేర్చి మదనక్రీడాభిలాషం దగన్. 136

క. అప్పుడు వారలవెంటనె
చొప్పెఱుఁగఁగనీక నందుఁ జొరఁబడి యొక హో
న్నెప్పులకీల్బొమ్మకడన్
దప్పక కనుచుంటి వారితటమట లెల్లన్. 137

సీ. పన్నీరుమేరువల్ బాగాలతట్టలు
కలపంపుగిన్నెలు గందపొడులు
ముడిపూలపొట్లముల్ పునుఁగుకరాటముల్
జవ్వాదిబరిణె లాక్షారసంబు
సొమ్ముల పెట్టెలు సొరిది యత్తరుబుడ్లు
కుంకుమపింగాండ్లు కుసుమధృతులు
కపురంపుక్రోవులు కస్తూరివీణెలు
కట్టువర్గంబులు చుట్టుఁ దనరు

తే. చలువచప్పరకోళ్లమంచంబులోనఁ
జెంపబిళ్ళలతలగడల్ చిన్నిదిండ్లు
బటువులొఱుగులుఁ గలపూలపాన్పుమీఁదఁ
దమకమున నిళామాధవుల్ తగ వసించి. 138

సీ. కంసారి బిగియారఁ గౌఁగిటఁ జేర్చిన
గుబ్బలకసి దీరఁ గ్రుమ్మెఁ గొమ్మ

కంజాక్షుఁ డాని చిక్కనిముద్దు పెట్టిన
నలరుచక్కనిమోవి యానెఁ జాన
యతనునికన్నయ్య యచ్చోటఁ జెనకినఁ
దేటచెక్కిలి గోట మీటె బోటి
మందరనగధారి మణితముల్ నించినఁ
జిగురుమకారముల్ చిలికెఁ గలికి

తే. కృష్ణదేవుఁడు కరికరక్రీడ సలుప
జేరి తమి రేచి పురికొల్పెఁ గీరవాణి
నీలవర్ణుఁడు పైకొని క్రీడ నేల
బాళి నెదురొత్తు లిచ్చె నిళాలతాంగి. 139

సీ. కిలకిలనవ్వులు గిలిగింతలును బంధ
భేదపురవములు వింతవగలు
పావురాపలుకులు వాతెరనొక్కులు
చిగురుమకారముల్ జిలుగుతిట్లు
దురుసుపైసరములు తొందరముద్దులు
బిగికౌఁగిలింతలు బింకములును
గొనగోటిమీటులు గోరింపు లుబుకులు
కొసరులు బొమముళ్ళు కురుచసన్న

తే. లౌర శాబాసు మేలు బళారె బాగు
హాయి తడబడ కెడ గాకు మాయెనాయె
విడకు విడువకు మనియెడి నుడువు లపుడు
చెల్లవో యేమి చెప్పుదుఁ గొల్లకొల్ల. 140

తే. వెలఁది యారీతి వేవేలవితము లమరఁ
గలిసి కసివోక నీలమేఘుంబుమీఁద
నెరితళుక్కనుక్రొక్కాఱుమెరు పనంగ
సరసిజాక్షునిపై వేగఁ జౌకళించె. 141

సీ. వడిగండ్లగమిగుంపు వరించుఘనమనఁ
గుసుమముల్ గురియుకీల్కొప్పు మెరయ
హిమబిందుసిక్తమై యిం పొందుతమ్మినాఁ
జెమట గ్రమ్మినమేను చెలువు మీఱఁ
జిలుక నొక్కినబింబఫలరాజమో యన
మొనపంటిగంటికెమ్మోవి దనర

డాగువేసినబల్కడానికుండలరితిఁ
గొనగోటిమీటుల గుబ్బ లలర

తే. మారసంగ్రామగంభీరభేరిదారి
రవలబంగారుటందెలరవ మెసంగఁ
దరుణి పొదలుచుఁ బురుషాయితంబు సలిపె
ముద్దులమురారిపై లకుముకి యనంగ. 142

చ. తసుగులు మూల్గు లగ్గలికె తాఁకులు సోఁకులు తోపు లూపులున్
కొసరులు మెప్పులున్ వగలు గుల్కులు బెళ్కులు కూర్మిపల్కులున్
వెసఁ జిఱుసన్నలున్ వలపునిక్కులు తక్కులు సొక్కుమ్రొక్కులున్
గుసగుసమాటలు న్నడిచెఁ గూరిమి నిద్దఱికి న్సమంబుగన్. 143

క. నానావిభవాకర మై
మానససంజాతజాతమహిమార్ణవ మై
కానుకతర మై యాసుఖ
మానందో్బ్రహ్మ మైన హరి మైమఱచెన్. 144

గుణితమత్తేభవిక్రీడితవృత్తము.
తరుణీమన్మథ తామసాంతతిమిరోద్యచ్ఛాయ తీర్థాంఘ్రిపు
ష్కరమా తూర్ణగవైనతేయహయ తేజస్స్వార్యతైక్ష్ణ్యోజ్జ్వల
ద్వరచక్రాయుధ తోయజాతనయనా తౌషారశుభ్రప్రభా
కరకీర్తి ప్రద తంద్రికేతరచిరాఖ్యా తస్కరాగ్రేసరా. 145

కవిరాజవిరాజితము.
వృజినవిదారణకారణ దారుణవీర్యగుణాగుణవిత్ ప్రతిభా
విజయవిస్పృత్వరజిత్వరసత్వరవీర పరాత్పరవిప్రసభా
నిజపదసేవనపావనభావననీలఘునాఘననిర్మలభా
స్వజనకృతాదర మోదరసాదరసర్వధరాధరసారశుభా. 146

క. అంభోధిపటీభారవి
జృంభణసకలాద్రికులవిశృంఖలదళహ్రు
జ్జంభారితనయసారథి
గాంభీర్యాదార్యవిజితకలశాంబునిధీ. 147

గద్యము

ఇది శ్రీచిన్నికృష్ణకరుణాకటాక్షవీక్షణక్షణప్రవర్ధమానానూనశృంగారరసప్ర
ధానసంగీతసాహిత్యభరతశాస్త్రాదివిద్యాపారంగత శ్రీమత్తిరుమల
తాతయాచార్య పాదారవిందమిళిందాయమానమానసచోళ
సింహాసనాధ్యక్ష ప్రతాపసింహమహారాజ బహూ

కృతానెకచామికరాంబరాభరణముత్యా
లుగర్భశుక్తిముక్తాయమానముద్దు
పళనిప్రణీతం బైనరాధికా
సాంత్వనం బనుశృంగార
ప్రబంధంబునందు
ద్వితీయా
శ్వాసము.

---

1. పనులచేఁ [మూ.]
2. కన్ను బొమ్మలు [మూ.]
3. రాధ మన్మథ [మూ.]
4. లేనిమాలి [మూ.]
5. తిందు కేమందు మదిని నానంద మొందు [మూ.]
6. దెపుడు [మూ]
7. కలకంఠిని గూడి శౌరి కందిన యటు లైఁ [మూ.]
8. గలఁ గనినగతియు నిదిగో [మూ.]
9. మించెను దెగిసాధులను [మూ.]
10. గాసిఁ జేసెదవిప్పుడు దోసకారి [మూ]
11. పగ [మూ]
12. కానిమ్ము నే [మూ]
13. పట్టి మీపుట్టిల్లు [మూ.]
14. ప్రేలగా నేలనిప్పుడు పికములార [మూ]
15. పెట్లెన్మదిసడలి రాధ పంబినవెతతో [మూ.]
16. యెంత యారజం [మూ.]
17. రతుల నే నేలఁగా నను రతుల నేలి [మూ.]
18. బోలిజేసె [మూ]
19. వెడలె నెదయందు మదనుఁడు విరియఁబాఱ

శ్రీరస్తు

(ఇళాదేవీయ మనునామాంతరముగల)

రాధికాసాంత్వనము

తృతీయాశ్వాసము

శ్రీమహిళాప్రియనాయక
సామజరాజాపవర్గసంధాయక భ
క్తామితకామితదాయక
భూమీప్రియ చిన్నికృష్ణ పోషితకృష్ణా. 1

తే. అవధరింపుము దేవ దివ్యానుభావ
వ్యాసమునిసూతి జనకభూవిభుని జూచి
చొక్కటపుజీనిచక్కెరయుక్కెరలకు
లెక్క యై మించునుడిచవు లెక్కఁ బలికె. 2

చ. అపుడు చెలంగి పొంగి యిళ హామికతో విడివడ్డరైకతో
గపురపుతావివీడియము ఘుమ్మని క్రమ్ముముఖాంబుజంబుతో
గపురపుటారజంబు గమకంబు నయంబు భయంబుఁ జూపుచున్
విపులతరస్తనాగ్రముల వెన్నునిఁజొమ్మునఁ గ్రుమ్మి నెమ్మితోన్. 3

చ. పరవశుఁ డైనశౌరిఁ గని పంకజలోచన రాధికామణిం
దొరcగు మటంచు వేఁడుకొనెఁ ద్రోయక మాధవుఁ డిచ్చె నమ్మికల్

పురుషుల కెటి సత్యములు పూనికె లెడవి నమ్మికెది ని
మరు లిటు కొండ లై పెరుగుమాత్రమె కాని కురంగలోచనా. 4

వ. అనిన విని ఘనాఘననిస్వనంబువిన్న చిన్నిరాయంచచందంబున గబ్బిబెబ్బులిమ్రోఁతలాకర్ణించిన కన్నెసారంగంబుతెఱంగున బిడాలఘోషంబాలకించిన బాలశుకంబురకంబున సింహనాదం బాలకించి బెగడిన పెంటియేనుంగుతెఱంగున బెగ్గడిల్లి యాపాదమస్తకంబునుం జల్లు మని పులకలు మొలకలెత్త గుండె గభీలనన్ వకావకలై తల్లడిల్ల డిల్లవడి యారామకారునిచే ఖండితం బయినకదళికాకాండంబుచందంబున నందనందనునిపైఁ జెందినవలపు నిలుపోపం జాలక చాల కరంగి జాలిమాలి నేలవ్రాలి మూర్ఛిల్లిన న్గనుంగొని చెంగట మెలంగుమెఱుంగుబోఁణు లెలుంగుదిగులున నమ్మకచెల్ల యాహల్లకపాణి నింక నమ్మగఁ జెల్లదను నుల్లసంబున నుల్లసిల్లుచు నవ్వల్లవపల్లవాధర నెత్తి యొత్తుపయ్యెదచెఱంగుల స్వేదబిందుసందోహంబులం బో నొత్తి చల్లనిపటీరనీరపూరంబు చల్లి నల్లకల్వరేకులు తుదల నల్లిబిల్లిగాఁ గనుపట్టువట్టివేళ్ళవీవనలు విసరి కెందమ్మిదళంబులం గట్టినకపురంపుపొట్లమ్ములం గర్ణంబులం గీలించి శైత్యోపచారంబుల సేద దేర్చఁ బెద్దయుం బ్రొద్దునకు ముకుళితంబు లగుకనుదమ్ములు విచ్చి పదాహతిఁ బొరలునురగాంగనభంగి బుసగొట్టుచుఁ గటితటంబు లుబుక ముక్కుపుటము లదర రాకానిశాకరబింబంబుడంబును విడంబించునెమ్మొగంబు జేవురింపఁ బ్రచండమారుతతండంబునం దవిలి వడంకు కెందలిరాకువీఁక బింబాధరంబు కంపింప మరుఁ డురువడి నొర వెరికి విరహులయురంబులు దూసిపోవం గ్రుమ్మి తదీయరక్తంబు లంటఁదీసి ధళధళఝుళిపించుతళుకుకత్తుల జిత్తులం బెట్టుచుఁ గ్రొత్తలత్తుక చొత్తిల్ల మత్తిల్లుబిత్తరపుఁజూపులు కడకన్నులం గ్రుమ్మరింప డగ్గరి హెగ్గడికత్తియలు బెగ్గడిల్లి యవల నివలఁ దొలంగి నిలువ సాకారం బగుశోకంబురీతి సాక్షాత్కరించినకోపంబుభాతి సశరీరం బగుబడలిక కైవడిం గనుపట్టుచుఁ గలికిచిలుకం దిలకించి [1]క్రోధమూర్ఛితయై కొంతతడ వూరకుండి వెండియుఁ దెలివి దెచ్చుకొని బెట్టునిట్టూర్పులు నిగుడించి గద్గదస్వరంబున ని ట్లనియె. 5

శా. ఏమేమీ వెర పింత లేకయె యిళాహేమాంగి యి ట్లాడెనే
యామాట ల్విని మంచి దం చనియెనే యాధూర్తగోపాలుఁడుఁన్
రామా యట్లనె కాని మంచిపని [2]రారాపేల యేమాయె నా
భామారత్నము గూడి తా సుఖము మై వర్ధిల్లినం జాలదే. 6

సీ. మఱచెనో నాచేతి మఱితంబు లన్నియుఁ
బలుకనేర్చిననాఁటి పంజరింపు
తెలియదో నా చేతి దేశ్యంపుగుజరాతి
విత మెఱింగిననాఁటి వేఁడుకోళ్లు
ఎంచదో నాచేత నిల జంత్రగాత్రంబు
లభ్యసించిననాటియణకులెల్ల

వెఁడదొ నాచెత వెడవిల్తుశాస్త్రంబు
లెఱుఁగఁబూనిననాఁటి తిరుగుమరుగు

తే. గణన సేయదొ మరుసాము గమనములకుఁ
దాను నాచేతఁబడిన బెత్తంపుపెట్లు
పరులు గని కేరి నవ్వ దబ్బర మురారి
లాలనకె పొంగి యుప్పు డిళాలతాంగి. 7

తే. నిన్నఁగుప్పయు నేఁడాళ్లు నెలఁత తాను
గోరి నామీఁదఁ జేసెనే కారుబారు
ముక్కుపచ్చలు మానక మునుపె బిరుదు
పిచ్చుక యెదిర్చి కాట్లాడ వచ్చినటుల. 8

తే. వెనుకఁ గొప్పను ముందఱఁ జనులు గేలి
సేయనాయెను నా చెంతఁ జేయు వింత
తాను బెంచినపొట్టేలు తనదుచేన
సన్నఁబడుసామ్య మాయెనో చిన్నిచిలుక. 9

తే. తనదుమ ట్టెంత తా నెంత తానె యింత
చేయఁజూచిన నే నెంత సేయరాదు
వేలు వాచిన టోలంతవిరివి యైన
టోలు వాచిన నది యెంత బోలు గాదు? 10

తే. వారిజాక్షుని నాపగవారివెంట
ననుప గోరంతయైనను మనసు లేదు
నందుఁ డనుపఁగఁ గని మన మందునందు
కొంటి తడ సేయరాదని యుంటిఁ గాని. 11

ఆ. కుట్టఁ దేలు కుట్టకున్నఁ గుమ్మరబూచి
తోసిరా జటంచుఁ జేసి చెలియ
దానివేలు దీసి దానికన్ పొడిచిన
యటులఁ జేయకున్న నగునె చిలుక. 12

ఆ. తగరు కొండమీఁదఁ దాఁకఁ గోరినదారి
నెదురు దన్నుఁ దెలియ కింత పలికె
నెంతమీను వచ్చి యెంతమీనును ఘ్రింగెఁ
గానఁ ద్రుళ్ళునెద్దె గంత మోయు. 13

సీ. ఆశుకవిత్వంబు లల్లితేనే సరా
చిత్రప్రబంధము ల్సేయ వలదె

గొటిచెతను విణె మిటితెనె సరా
కొంచక రా ల్గరఁగించ వలదె
పదచాళిరాగము ల్పాడితేనే సరా
హిత వొప్ప వర్ణంబు లెత్త వలదె
అలనాట్యభేదమ్ము లాడితేనే సరా
నవరసంబుల నంటి నడువ వలదె

తే. వింతవింతగఁ గలసినయంత సరియె
యెమ్మెకానిమనోభావ మెఱుఁగ వలదె
యేమినేరని నిన్నటియింతమొటికె
నన్ను విడనాడనా కోరెఁ జిన్నిచిలుక. 14

తే. కాని పదరకు మిఁకమీఁద దానిమోము
గనఁగ వల దని శౌరిని గట్టిపెట్టి
బింకములు కూల నరకాలఁ బెట్టి నేల
రాచకున్నను నాపేరు రాధ గాదు. 15

క. అన విని శుక మి ట్లనియెను
వనితా యేమందు దానివగలో త్రుళ్ళో
మినుకో తెలివో గెలివో
విను వెన్నకుఁ బండ్లు వచ్చువిత మాయెఁ గదే. 16

తే. చూపులోపల నొకవింతచూపుతళుకు
నడుపులోపల నొకవింతనడుపుబెళుకు
నుండు నునికికి నొకవింతనుండుకులుకు
వచ్చెఁగదవమ్మ మనయిళావనిత కిపుడు. 17

తే. లేనిపట్టింపు లెల్లను బూని చాన
నేనె యెదురైన నిం తైనఁ గాని చూడ
దల్పునకుఁ గల్మి వచ్చిన నర్ధరాత్రి
గొడుగు తెమ్మన్నకత గాను కోమలాంగి. 18

తే. పడఁతి మును దెల్పనా పదింబదిగ నేను
దాని వినయంపుపోకిళ్లు తగ నెఱింగి
మానిసిని జేయవలదమ్మ దీనిఁ జేర్చి
తెలియ నిది మేకవన్నియపులి యటంచు. 19

వ. అనిన మధురవాణి యనుమధుపవేణి యవ్విరిబోణి నవలోకించి యిట్లనియె. 20

క. [3]ని న్నెఱుఁగదు త న్నెఱుఁగదు

తన్నుం దనమ ట్టెఱుంగు దామోదరుఁడె
[4]తన్నుండె నిన్ను విడుచు న
[5]టన్న న్మఱి దీని నగరె హాహా జనముల్. 21

క. నిన్నుండే మానిసి యై
నిన్నే వెలి సేయఁ బూనె నెలఁత భళారే
కొన్నంగడిలోపలనే
యన్నన్నా మాఱుబేర మగునే చెలియా. 22

ఆ. ఈఁక తోఁక లేని శ్రీకృష్ణమాటలు
పొలఁతి నమ్మి నానఁ బోసికొనియెఁ
దగిలెనా తగులును దప్పెనా తప్పును
నాతి వెఱ్ఱివానిచేతిరాయి. 23

తే. కుమ్మరికిఁ జూడ నొకయేడు గుదియ కొక్క
పెట్టటన్నట్టు దీనియెబ్బెట్టుతనము
లెల్ల నిదె తీరు నొకసారి యిటకు శౌరి
వచ్చి నిన్నేల, నిందుకు వగవనేల. 24

వ. అనిన విని రాధావధూరత్నం బి ట్లనియె. 25

తే. కోటిమదనులఁగడవ్రేలిగోట గెలుచు
సుందరాకృతితోడ నానంద మిచ్చు
దివ్యసుందరగోపాలదేవుఁ జూచి
వసుధలోపల వలవనివారు గలరె. 26

తే. దాని నెంతయు నన నేల తలఁచి చూడఁ
దప్పుతంటలకొఱగానిదానవారి
ననవలెను గాని తెగ నిండదొనకుఁ దీసి
యేయువాఁ డేయ న మ్మేమిసేయుఁ జిలుక. 27

ఆ. నందసుతుఁడు మున్ను నామీఁది ప్రేమచే
నొకటి సేయఁబోయి యొకటి సేయు
[6]అత్త నెత్తిఁ జేతు లంగడిలోఁ గన్ను
లాయె ననుచుఁ జెలియ లరసి నవ్వ. 28

వ. అని మఱియు నారాధావధూటి తనచేటీరత్నంబున కి ట్లనియె. 29

ఆ. తగులుదాఁక మేళ మగపడ్డఁ దాళముల్
గాఁగఁ జేసినట్టికాంత వింత

గట్టు చెరినంతఁ బుట్టవానికి బొమ్మ
గట్టు సామ్య మాయెఁ గదవెచెలియ. 30

సీ. కీరవాణులచేతఁ గీళ్యాకు లంపితే
శిరసావహించు నో సరసిజాక్షి
నాతి యెవ్వతె యైన నామేర వేఁడితే
కను లెఱ్ఱఁజేయు నోకంబుకంఠి
యెలమి నాకోసర మెంతవారల నైనఁ
దెగనాడఁ దలఁచు నోచిగురుఁబోఁడి
యేఁ జూచి చూడక యేమాటఁ జెప్పిన
జవదాఁట వెఱచు నోసన్నుతాంగి

తే. యేపదార్థంబు లైన నాయెదుటఁ బెట్ట
కెవరికి నోసంగఁబోవఁ డోయిందువదన
చేరి యటు లున్నవిభుఁ డిట్లు చేసె నేని
తిరుగ బ్రతుకాడవలెనఁటే శరదవేణి. 31

క. మున్నెంతో చను వొప్పఁగ
మన్నించినవిభుఁడు వెనుక మార్మొగ మైనన్
గన్నియ బలిమిని వేడుక
విన్నదనం బదియె కాదె విధుబింబాస్యా. 32

సీ. మేను మే నానిన మేను సోఁక దటంచుఁ
గలపంబు లొల్లఁ డోకలువకంటి
పరులు వచ్చిన రిత్త పలుక నయ్యో నని
తెర యెత్త నియ్యఁ డోశరదవేణి
అలమి కౌఁగిటఁ జేర్ప నడ్డ మయ్యో నని
హారంబు లొల్లఁ డోహంసగమన
గాసిల్లి నాతొడల్ కండె లయ్యో నని
పుంభావ మొల్లఁ డోపువ్వుఁబోఁడి

తే. మణిగుణంబులదారిని ననఁగి పెనఁగి
కుసుమగంధంబులట్టులఁ గూడి మాడి
చెలఁగి తిలతై లములరీతిఁ గలసి మెలసి
యున్న విభుఁ డెట్లు చేసె నోసన్నుతాంగి. 33

క. అల్లునిమంచితనంబును
గొల్లనిరసికతయు లేదు కోరితి నీరెం

డల్లనె చూచియుఁ గనియును
బల్లములోఁ బడినదానిభంగిని జెలియా. 34

క. నెరతన ముడి గింటింటికిఁ
దిరుగుచు బతిమాలు హరికి దెఱవలు కఱవా
తిరిపెం బెత్తెడువానికి
బెరుగుంగూ డేమిభ్రాఁతి విధుబింబముఖీ. 35

క. కలలో నైనను బాయక
కలకాలము నున్ననిభుఁడె కసుగాయకు నై
పలచన చేసె నటన్నం
జెలియా మగవారిచనవు చెడ్డది సుమ్మీ. 36

క. అనువనజాక్షిని గని తాఁ
గనికరమునఁ జిలుక పలికెఁ గానీ వమ్మా
వనజాక్షువింత లెఱుఁగవె
కని తెల్పిన భారతంబుకత లై పెరుఁగున్. 37

సీ. కొననాల్కఁ గొని దానినవమోవి చెనకితే
కసుగందునో యంచుఁ గలవరించు
మొన వేళ్ళ మెలమెల్లఁ జనుమొనల్ నిమిఱితే
తగిలి నొచ్చునొ యంచుఁ దత్తరించు
వదన మించుక నాభిపై ముద్దాడి
బరువాయెనో యంచుఁ బలవరించు
గోటిచేఁ గప్పుముంగురులు చి క్కెడలించి
చురుకునేమొ యంచుఁ బరితపించు

తే. జాజిపూఁదేనె గొనుతేఁటిఁజాడ నమరి
తాను రతి చేసి దాని పాదమ్ము లొత్తు
వలచువారును వలపించువారు లేరొ
వార లీబూమె లొనరింప లేరు గాని. 38

తే. దొరకరానిపదార్థంబు దొరకి నటుల
ఱొమ్మునవె కాని డించఁ డేయిమ్ము నైనఁ
బెట్టుచోటను బెట్టక వెలఁది నిపుడె
కట్టి కాచుక యున్నాఁడు కదలనియఁడు. 39

సీ. కనకాంగికట్టువర్గమె వల్లెవా టాయెఁ
గొమ్మపావడ చుట్టుకొనుట కాయె
నలివేణి నెమ్మోము నిలువుటద్దం బాయెఁ

జెలిగొౌటలత్తుక తిలక మాయె
దరుణిలేనునుతొడ ల్తలగడదిం డ్లాయె
వెలఁదిగుబ్బలు చెంపబిళ్ళ లాయె
లలితాంగిచెమ్మట ల్చలువపన్నీ రాయెఁ
గలికిమేను నలుంగుకలప మాయె

తే. బోటి పడకిల్లు జిగికొల్వుఁకూట మాయె
లోలలోచనతోడిదే లోక మాయెఁ
బలుకు లేటికి నిపు డిళాభామనుండి
యచట శౌరికి దొరతన మమరె నమ్మ. 40

తే. మగువ యదిగాక యిఁక నొక్కమాటగలదు
వినుము వలపులదొరసాని యనెడు పేరు
దాని కిచ్చెను నినుఁ బిల్వఁబో నటంచు
నెటుల నో రాడెనో శౌరి కెఱుఁగనమ్మ. 41

తే. రాధలోనను నాలోన రమణి యెవతె
తెలుపుమా యంచు నాసతోఁ బలుక నాతఁ
డన్ని టను మీర లొక్కరూ పైనఁగాని
మురిపెమున నీవె హెచ్చనె మోహనాంగి. 42

వ. అనిన విని రాధావధూరత్నం బిట్లనియె. 43

ఉ. ఎల్ల జగంబుల న్మనుచు నేలిక కంజభవాదిమౌనిహృ
త్ఫుల్లసరోజరాజములఁ బూని వెలింగెడితేజ మిందిరా
హల్లకపాణిబాహువుల కబ్బనిదివ్యసుఖంబు చిత్ర మీ
వల్లవకామినీచరణవారిజసేవకు లెస్సఁ జిక్కెఁగా. 44

తే. వారి వీరిని నన నేల వీరి వారి
గలగలపు చేయున న్నన వలయుఁగాక
తెఱఁ గెఱుంగక యపు డట్టు దిమ్మగొంటి
తలఁపఁ దననుండిరానట్టి తప్పు గలదె. 45

తే. ఎల్లవారికి శకునంబు లెల్లఁ బలికి
బల్లి తాఁ బోయి తొట్టిలోఁ బడినరీతి
నొకరి నననేల తాఁ జేసికొనినపనికి
వెనుకఁ జింతించు టెల్లను వెఱ్ఱితనము. 46

ఆ. హద్దుముద్దుమీఱి యాఁడుది మగఁ డంచుఁ

గూడి మాడి యాడఁ జూడఁ దలఁచి
బలిమి విందుఁ బెట్టి పగ గొన్నచందానఁ
బెండ్లి చేసి నేనె బేల నైతి. 47

ఆ. నక్క యురులలోనఁ జిక్కుకొన్నవితానఁ
గోరి మనము చేసికొన్నపనికి
బేగులోనితీఁటవిత మాయె ననఁగ రా
దత్తకొంగు తొలఁగినటులఁ జిలుక. 48

చ. కరి తరుమంగ వాఁడి గలకంటకము ల్వని మేనఁ గాడఁగా
సరి పడఁ బోవఁ బాము గని జాలిన మధ్యమసీమ నెల్క వే
కొటికెడువేరు పట్టి చుఱుకుల్ తగఁ గందురుటీఁగ లెల్లెడం
గరువఁగఁ దేనెఁ గ్రోలఁ జనుకామినితో సరి యైతిఁ గీరమా. 49

తే. నీవు పోయినపనికి రానీవు కొదవ
పట్టి పల్లార్చి దేవకిపట్టినిటకు
దోడుకొని వత్తు వనుచు నీతోడు చిలుక
నెమ్మి కన నెమ్మనమ్మున నమ్మియుంటి. 50

తే. దాని వెలి చేసి శౌరి నెట్లైనఁ గాని
తోడి తెచ్చునుపాయంబు దోఁచ లేదొ
తోఁచ కాడితి నీ కేల తోఁచ నిచ్చు
ముందుపడ నాదుతలవ్రాత ముద్దుచిలుక. 51

వ. అనిన విని బెట్టులికి చిలుక యక్కలికించితవతీతిలకంబుం దిలకించి యీబాల యింతబేల యగునే యని బెట్టునిట్టూర్పు నిగుడించి యిట్లనియె. 52

సీ. చిక్కనికౌఁగిళ్ళఁ జిక్కి మై మఱచుచు
ఝొమ్ము ఝొమ్మున నాని రోజుకొనుచు
నొక్కరికెమ్మోవి యొక్కరు మార్చుచుఁ
గలగల్పుమణితము ల్పలుకుకొనుచు
నెదురుయ్యలల నెక్కి యెలనాగయును దాను
జిగినోటిమడుపులు చేకొనుచును
గళ లీనుచెక్కుల నెలవంక లీనఁగాఁ
దిలకము ల్కొనగోళ్ళ దిద్దుకొనుచు

తే. నచట వేసినతెర వేసినట్టులుండ
సరిగచౌశీతిబంధము ల్సలుపుకొనుచుఁ
జెలఁగు వనమాలిఁ జేరితి సిగ్గుమాలి
వరుస నెటు తోడితెత్తు నోవన్నెలాఁడి. 53

క. తల కెక్కనవలపున హరి
యలయిళ దాసానుదాసుఁడై మెలఁగంగాఁ
గలవె యిఁక నేటియాసలు
కలి పోసినవెనుక నుట్టి కనుఁగొనుమాడ్కిన్. 54

వ. అనిన విని మనస్సునఁ బట్టరానికినుక పొడమినంత. 55

చ. అదరెడుమోవి తొట్రుపడుయానముఁ గుచ్చెల జాఱుపైఁటయున్
జెదరినముంగురుల్ మిగులఁ జింతిలుచిత్తము వాడుమోము లోఁ
బొదలెడివాంఛ గద్గదిక మోడ్పుకనుంగవ మీఱ మారుచే
బెదరుచు లేచి యామెలఁత వెన్నునిపైఁ దగుమచ్చరంబునన్. 56

సీ. జడ వేగ వదలించి ముడిపూలు విదలించి
యలజడిఁ గ్రీల్గంటు నందగించి
కలసొమ్ము లెడలించి వలయము ల్చిట్లించి
నుదుటఁ గస్తురిబొట్టు కదియ నుంచి
కాటుక సమయించి కలపము ల్తెమలించి
సరసవాసనకట్టు సంఘటించి
దుగరైక తొలగించి జిగిచల్వ నటు డించి
మాసినచీర సమ్మతి ధరించి

తే. [7]వెతల మితి మీఱి వేసారి విధిని దూఱి
యలమటలఁ దారి జీవపుటాస లాఱి
పడకయిలు చేరి కంకటిపైని జేరి
పొరలె మరు లూరి చిలువరాపొలఁతిదారి. 57

చ. పొరలును గొట్టుకాడు వెతఁ బొందును హా యనుఁ జింత నొందు ని
వ్వెఱపడు వాడు లోఁ గుములు వెక్కిగఁ బ్రేలు విరాళిఁ జెందు బల్
సొరుగును సొమ్మసిల్లు మదిఁ జొక్కు వితా కవు మారు దూఱు నా
తరుణిని గేరు మారుకొను తన్ హరి దూఱును బెట్టు మూర్ఛిలున్. 58

చ. ఉలుకును వెచ్చ నూర్చుఁ గడునుస్సు రనుం దల యూఁచు లేచు లోఁ
గలగఁబడున్ దిగుల్పడును గానిపను ల్తలపోయు వేసరుం
గలవల మందుఁ గల్గొను వికావిక నవ్వు భయంబుఁ జెందుఁ గ
న్గొలఁకుల నీరు నించు మదిఁ గొంకుఁ దలంకు వడంకు నెంతయున్. 59

ఉ. రా యను వింత పుట్టినది రా యనుఁ జూతువు గాని వేడ్క లే
రా యను మేలువార్త వినురా యను నావల పింత చేసె నౌ

రాయను నిన్ను దూఱ నగరా యను నంతియె కాదు కాని పో
రా యను దానిపొందె కనరా యను హా యదుశేఖరా యనున్. 60

సీ. ఏయెడ నాఱొమ్ముఁ బాయనివీణ నే
పాటలాధర గోట మీటునొక్కొ
నామాట మీరక నలు వొందుకీర మే
నెలఁతముంజేతిపై నిలుచునొక్కొ
యెలమి నాకనుసన్న మెలఁగు నేణాక్షు లే
నలినాక్షి యాజ్ఞలు నడుతురొక్కొ
నామొగంబున కొద్దికై మీఱునద్ద మే
సుందరీరత్నంబు చూచునొక్కొ

తే. తూగుటుయ్యాల నెవ్వతె తూగునొక్కొ
పెట్టెసొమ్ముల నెవ్వతె పెట్టునొక్కొ
పొందుగా శౌరి నెవ్వతె పొందునొక్కొ
తెలియ దిటుమీఁదఁ బ్రాణము ల్నిలుప రాదు. 61

ఉ. అందటిఱొమ్ముంరా ళ్ళుడిగె నందటినెమ్మది చల్లనయ్యె నే
డందటినెమ్మొగంబులును హాసములం జెలు వొందె నౌర గో
విందుఁడు దానిఁ గూడి నను వింత యొనర్చినయంత నక్కటా
కందక కంద నేమి కలకాలము నాదుమనంబుమాత్రమున్. 62

సీ. హరిని బాసిననన్నుఁ బరిహాస మొనరించు
మోహనాంగులనోరు మూసినటుల
నానాఁటఁ గృశియించు ననుఁజూచి కనుగీటు
పువ్వుబోణులకన్ను పొడిచినటులఁ
గడువిన్న నగునన్నుఁ గని సంతసం బందు
మెలఁతలఱొమ్ములు మెట్టినటుల
నెంచి న న్నిఁక త్రుళ్ళు నంచని తల లూఁచు
ముద్దుగుమ్మలతలల్ మొట్టినటుల

తే. యదువిభుని జేరి సామి రమ్మనుచుఁ జీరి
గెలివి యొనగూర్చి నిండుకౌఁగిటను జేర్చి
మురిపెమునఁ దొట్టి చిక్కనిముద్దు వెట్టి
మేలిమిని గూడఁ గలదె యీమేనితోడ. 63

క. అని మిగుల వగలఁ బొగులుచుఁ
దనపలుకుల కొద్ది కగుచుఁ దగురాచిలుకన్

గనుగొని వనరుచు రాధా
వనజేక్షణ పలికె వలపు వడ్డికిఁ బాఱన్. 64

మ. చిలుకా యెవ్వతె లేనిచోద లిడి డాచేతం గడం ద్రోయునో
బలిమిన్ రాధికదూత గావె యని కోపావేశతం జూచునో
నలి యాఁకంటికి ఖండచక్కెరలఖాణం బుంచునో యుంచదో
కలలో నంతకుఁ దాళలే వకట నీగారాబ మె ట్లున్నదో. 65

సీ. ఏసాంకవామోద యిఁక రాపు సేయునో
చూడఁజాలక రాజశుకములార
అంబుదాలక యేది యలజళ్ళఁ బెట్టునో
సైరింపలేక హంసంబులార
శరదిందుముఖి యేది విరసంబు చేయునో
నెమ్మి నెమ్మది మాని నెమ్ములార
మించుబోణి యెవర్తు మిఱుమిట్లు గొల్పునో
వైరంబు మీఱ గోర్వంకలార

తే. తేజరిల్లు నిళాండజరాజయాన
కాలరాచును మిము నెల్ల నేలఁ బెట్టి
మిగుల మునురీతి నావెన్క నెగిరిపడఁగ
వలదు మనుఁ డింక సన్మార్గవర్తు లగుచు. 66

తే. కలరవములార యిఁక నొక్కకలికి మిమ్ము
దప్పు లెంచక యాఁకలిదప్పు లెఱిఁగి
సనగ లులవలు నువ్వులు సన్నబియ్య
మునిచి పెంచునొ పెంచదో కనరు చేసి. 67

వ. అని నెచ్చెలులం జూచి యిట్లనియె. 68

సీ. హరిమధ్య యెవ్వతె కరికోఁత బెట్టునో
యదలించి మత్తేభయానలార
కనకాంగి యెవ్వతె కడుఁ గాఁకఁ జూపునో
విడివడి సమదాళివేణులార
శుకవాణి యెవ్వతె వికటించి పలుకునో
మొగ మెఱ్ఱఁ జేసి యోముగుదలార
అబ్జాస్య యెవ్వతె యఱగొఱల్ నించునో
పక్షపాతమునఁ బఁద్మాక్షులార

తే. యింక నేకలకంఠి తా నెగిరిపడునొ
పగను మీమీఁదఁ బల్లవపాణులార

మీరు కల నైన నను౯ బాసి పో రటంచు
నమ్మియుండితి నిదివఱ కమ్మలార. 69

తే. ఒక్కపాటు నెఱుంగక యున్నమీకు
నకట నన్నుండి యీవెత లందవలసె
నినుముతో౯ గూడ నగ్నిహోత్రునకు౯ బెట్లు
తగులు నంచనుకతగాను తరుణులార. 70

సీ. ఈమేను దొరఁగిన ని౯క జీవునకు వేఱె
వరతను వబ్బు దన్ భ్రమను గాదు
పద్మాక్షు౯ డీవట్టిపడకల్లు గన్గొని
పరితాప మందు నన్భ్రమను గాదు
మనరాధ పోయె౯గా యని యిళాకలకంఠి
వగ లందునో యనుభ్రమను గాదు
చుట్టువాఱుక బెట్టు చుట్టంపుపూ౯బోండ్లు
పలవింతురో యనుభ్రమను గాదు

తే. మంచి యేలికసాని లే దంచు మీర
లెగ్గు చెందెద రనుచు నే నిన్నినాళ్లు
నిలుప౯గూడని ప్రాణముల్ నిలుపుకొంటి
ని౯క నిలుపరాదు దయయుంచు డింతులార. 71

వ. అని విలపించుచుండుసమయంబున. 72

క. మరు౯ డురువడి నొఱ నరవిరి
కిరుసర్ఘురీ లంచు దూసి కినిసి బిరానన్
పరు౯ జంట౯ జెమట పొడమ౯గ౯
దరుణీమణియెదను దారి౯ దప్పక గ్రుమ్మెన్. 73

క. తను వెల్ల జల్లు మన౯గా
ననమోవి చలింప మిగుల నడుము వడంకం
జను లదర౯ గురులు వదల౯గ౯
గనుదమ్ములు మోడ్చి వ్రాలె౯ గామిని మూర్ఛన్. 74

క. అత్తరి బిత్తరు లెల్లను
జిత్తమ్ములు తల్లడిల్ల జిత్తజుచివురుం
గత్తులపై వ్రాలిన య
మ్మత్తచకోరాక్షి౯ జూచి మమత దలిర్పన్. 75

సీ. కలకంఠినిట్టూర్పు గాడ్పులు నిగిడిన

వల్లిమతల్లిక లెల్ల సొరిగె
మదవతిపై సోఁకు మారుత మొలసిన
శుకపికనికరము ల్సోలి వ్రాలె
నలివేణి యొరగిన తలిరుటాకులసెజ్జ
నీరసంబై బూదిదారిఁ గాంచెఁ
దరుణిగుబ్బల నున్నతారహారంబులు
సొబ గెల్ల చిట్లి సున్న మయ్యె

తే. దమ్ము లిడఁబోవఁ గలువమొత్తము లయ్యె
విసము లయ్యెను జేర్చినబిసము లన్ని
మల్లె లయ్యెను విరిబొండుమల్లె లుంచ
నెందునను వీకఁజెడు దీనిఁజెందుకాఁక. 76

క. ఏ మంద మేమి సేయుద
మేమందునఁ దీరు కాఁక లీదిన మకటా
యేమందయాన నడుగుద
మీమందరకుచతెఱంగు లెల్ల నటంచున్. 77

సీ. తావికప్రపుఁదిన్నె దనరించె నొకరంభ
యొప్పుపుప్పొడి గప్పె నొక్కశ్యామ
విరిజజు లలరించె వేఁనొక్కలతకూన
యొమ్ముతమ్ముల నుంచె నొక్కసరసి
బిసకాండములఁ జేర్చె వెస నొక్కపద్మిని
యొగిఁ బల్లవము లుంచె నొక్కకొమ్మ
హిమజలంబులఁ జల్లె నిల నొక్కశశిరేఖ
కెందొగ లిడె నొక్కకృష్ణవేణి

తే. తక్కునెచ్చెలు లట్లనే తలిరువిల్తు
ధాటి కోర్వని రాధావధూటి కపుడు
తమతమకు నొద్దికైన సాధనము లొసఁగి
సారెఁజేసిరి శైత్యోపచారవిధులు. 78

ఉ. కోమలిసిబ్బెపున్నెలుదగుబ్బల జొబ్బిలు నొప్పుకప్ర మా
కామునికాఁక సోఁకి యది గప్పున మండఁదొడంగె మన్మథ
స్వామికి నేఁ డిదే చమురు వత్తియు లేనినివాళిజోతు లో
సామజయానలార యని చానలు చేతులు పట్టి పల్కఁగన్. 79

తే. సకియ లిటు సల్పు శైత్యోపచారవిధులు
చెలియ కవి నిమ్మ కెరువు వేసినవితానఁ

గాఁక మితి మించఁగా నది గాంచి మధుర
వాణి యనుచాన మన్మథస్వామి నెంచి. 80

సీ. రతిమనఃకాంతాయ రాజీవకుంతాయ
మలయానిలరథాయ మన్మథాయ
సత్కీరవాహాయ జగదేకమోహాయ
మత్తశూర్పవధాయ మన్మథాయ
పద్మాకుమారాయ బాలికాధారాయ
మహనీయవిబుధాయ మన్మథాయ
మాధవప్రభవాయ మాధవసచివాయ
మానితాత్మకథాయ మన్మథాయ

తే. మంజుహర్షణబోధాయ మన్మథాయ
మధుపగుణచాపనాథాయ మన్మథాయ
మహితశృంగారసదనాయ మన్మథాయ
మనసిజాయ తుభ్యం నమో మన్మథాయ. 81

క. నగధరుఁ డెప్పటివలెఁ జెలి
తగు లొందిన నిన్నె యిష్టదైవమ వంచున్
దగఁ గొలుచుఁ బాపు మాపద
ఖగవాహన గోపతనయ కమలాదరణా. 82

తే. అనుచుఁ బ్రార్థించి వందనం బాచరించి
మృగమదముచేత గేదంగిరేకుపైఁ ద
దీయయంత్రంబు వ్రాసి రాధికను డాసి
యాక్షణమె దిట్టముగఁ గేల రక్ష గట్టి. 83

క. ప్రియునామమ్ములపలుకులు
ప్రియ మందఁగ నాలకించి పెంపు దలిర్పన్
నయనములు దెఱచి సరసిజు
నయనుని నటుఁ గాన కడలి నాటినప్రేమన్. 84

శా. ఆకాంతామణి యంగజానలము లోకాతీతమై పర్వ నా
లోకాభీలదృగశ్రువర్షము లురూరోజాద్రులం గుప్పఁగా
శోకోద్రేకముచేఁ జెఱంగు మొగము న్మోకించి తా నేడ్చె న
స్తోకోన్మత్తమయూరరాజవిలసత్సువ్యక్తరావంబునన్. 85

క. వనజాతవదన లది గని
వనితామణి చుట్టుముట్టి వగవకు మమ్మా

వనమాలిఁ గూడె దిదిగొ
వినుమా దక్షిణపుగౌళి విశదం బయ్యెన్. 86

సీ. అలజక్కువలపెక్కువలఁ ద్రొక్కు బలునిక్కు
గలగుబ్బపాలిండ్లు గలఁగెనమ్మ
బిగిఁజెందు తొగవిందు తగులొందు వగలందు
వదనారవిందంబు వాడెనమ్మ
నునుగల్వలను గెల్వఁగను నిల్వఁ డను చెల్వ
మరుకన్నులను దెల్వి దొరఁగెనమ్మ
పరువంపుమగువంపు మురువంపుగరిమంపు
చిన్నారినెమ్మేను చిక్కెనమ్మ

తే. చొక్క మగు చెక్కుటద్దము ల్సొక్కెనమ్మ
తావిచెంగావిమోవిడా ల్తారెనమ్మ
యేల యిఁకజాలి వనమాలి నేలి మేలు
కొనెదు వినవమ్మ శుభము చేకొనెదవమ్మ. 87

వ. అనిన విని రాధికామణి యిట్లనియె. 88

సీ. తనివార హరిమోము గనలేనికన్నులు
కలఁగిన నే మాయెఁ గాంతలార
చెలువునికౌఁగింట మెలఁగని దేహంబు
చిక్కిన నే మాయెఁ జెలియలార
గోపాలకస్వామి గ్రోలనికెమ్మోవి
స్రుక్కిన నే మాయె సుదతులార
యెమ్మెకానియురమ్ముఁ గ్రుమ్మనిపాలిండ్లు
కమలిన నే మాయె రమణులార

తే. యెఱిఁగి యెఱుఁగక పలికెద రింతె కాని
యెడ విడనిబాళి రతికేళి నెలమి నేలి
నట్టినాదేవు నెడఁబాసి నట్టివెనుక
జీవనం బేల తను వేల జీవ మేల. 89

ఉ. మానినులార మీర లనుమానము మానుఁడు నమ్మవద్దు నన్
గానిపనుల్ మదిం దలఁచి గాసిల నేటికి నేఁటి కీయొడల్
సూనశరాగ్ని కాహుతి డి సొంపు వహించెదఁ బక్ష ముంచుఁడీ
ప్రాణము ప్రాణనాయకుని బాసి తరించునె యెంత నిల్పినన్. 90

ఉ. ఈయెడఁ గాయము న్విడిచి యేగెద నంచు విచార మొంద లే
దాయదుసార్వభౌమునికి నామురవైరికిఁ గానికానిమై

పోయినఁ బోవకున్న నిలఁ బుణ్యము పాపము గ్రుడ్డికన్ను దా
మూయక విచ్చిన న్మఱచి మూసిన నేమి తలంచి చూడఁగన్. 91

క. ఐతే యింకొకనెంజలి
యాతరుణీస్మరునిమోము నవలోకింపం
బాతకురా లైతిఁ గదా
యీతరి ననుఁ గూర్చి వగవ నేటికి మీకున్. 92

క. అని పలుకు వనితఁ గనుగొని
కనకాంగులు కనుల నశ్రుకణములు దొరఁగన్
వనరఁగ నేటికి నేఁటికి
వనజాక్షుఁడు వచ్చువేళ వచ్చె నటంచున్. 93

సీ. హరి యదె వేంచేసె వరరథాంగస్ఫూర్తి
యను వంద వీక్షించు మనియెనొక తె
కమలాప్తుఁ డదె యీమొగం బయ్యెఁ బద్మినీ
హాసముల్ చెలరేగె ననియె నొకతె
గోవర్ధనుఁడు తమఃక్రూరప్రభల్ జాఱ
నల్లదే పొడ సూపె ననియె నొకతె
యదె లోకబాంధవుం డరుదెంచెఁ గుముదాళు
లణఁగి తల ల్వంప ననియె నొకతె

తే. కరుణ వెన్నుఁడు నీమీఁదఁ గన్ను దెఱచె
నదిగొ దిశలెల్లఁ దెలివొందెననియె నొకతె
వచ్చె నాచాయవగకాఁడు వగవఁబోకు
మతనుభయ మేమిచేయునం చనియె నొకతె. 94

క. ఈరీతి వారిపలుకులు
సారెకు వీనులను సోఁక సతి మరుకాఁకల్
దీరగ వెలఁదులకడ నా
శౌరిం గోరుచు న టుండె సమ్మతమతి యై. 95

తే. అంత నచ్చట నర్జునాహ్వాయునిసఖుని
జేరి రాధిక పంచినచిలుక యలుకఁ
జెప్పకయె పోయె నని చెప్పఁ జిత్తగించి
వనజనాభుఁడు మనము దిగ్గనఁగ లేచి.96

సీ. రాజాస్య గీలించు రవలపావలు మాని
ధవళాక్షి యిచ్చుకైదండ మాని
పడతులు దెచ్చిన బారిపల్లకిమాని

సుమగంధు లిడుచామరములు మాని
కాంచనాంగులు పట్టు కరదీపికలు మాని
శుకవాణు లను హెచ్చరికలు మాని
భామామణు లొసంగు బాగమ్ములును మాని
వనితలు విసరుపావడలు మాని

తే. జాబుశిఖివీడ నరవిరిసరులు వాడ
బెట్టువగతోడ హృదయంబు కొట్టు కాడ
విరహ మొనఁగూడ ముత్యాలపేరు లూడఁ
జనియె నాప్రోడ శృంగారవనముజాడ. 97

వ. ఇట్లు చని. 98

క. చైత్రరథనందనాదిక
చిత్రమనోహృద్యమైన శృంగారవనిన్
మిత్రులతో రాధాశుభ
గాత్రి న్మదిఁ దలఁచి గరుడగమనుఁడు పల్కెన్. 99

సీ. ఎలనాగ నాచెంత కెంతెంత వచియించి
తనముద్దుచిలుకను బనిచెనొక్కొ
వచ్చి యిచ్చట నాదు వర్తమానము చూచి
పోయినశుక మేమి బొల్లెనొక్కొ
యేణాక్షి యది విని యూనినపులిఁబోలెఁ
బదరి భగ్గున మండిపడియెనొక్కొ
యది యొక్కనెపముగా నతివలు పగ చాటి
మించఁగా నేమి బోధించిరొక్కొ

తే. తోయజాననమది కేమి దోఁచెనొక్కొ
దైవమేగతిఁ జేయంగఁ దలఁచెనొక్కొ
కాల శని యుండెనో జవరాలిఁ బాసి
యేల వచ్చితి నాబుద్ధి కూలిపోను. 100

ఉ. కామిని చిల్క పోయి పలుక న్విని గుండె గభీలు మం చనన్
మో మొకయింత చేసికొని మోవి వడంకఁగ మేను వాడఁగా
గామునికాఁకలం గుమిలి కంటికిఁ బుట్టెఁడు నీరు నించి తా
నే మని యెంచెనో మదిని నెంత తపించెనొ యేమి చేసెనో. 101

సీ. నినుఁ బాసి నిమిషంబు నిలువఁజాల నటంచుఁ
గౌఁగింటఁ జేర్చుక గడియసేపు
నీవెంట నే వత్తు నేఁ దాళలే నంచుఁ

గరములు పట్టుక గడియసెపు
ననుఁ బిల్వ బంపుము నాయాన నీ కంచుఁ
గన్నీరు నించుచు గడియసేపు
దానిమాయలఁ జిక్కి దయ వీడకు మటంచుఁ
గదిసి జొమ్మున వ్రాలి గడియసేపు

తే. గాఁగ వగచుచు గద్గదకంఠి యగుచుఁ
బ్రేమ మీఱంగ దీవెన వీడె మిచ్చి
పనుపఁజూలక పైసంబు పనిచినట్టి
యువిద నెడబాసి యిం దుండు టుచితమగునె. 102

సీ. చూతునా యొకసారి శుకవాణినెమ్మోము
కలువరాయనిఁ గాంచు కలఁక దీర
విందునా యొకసారి విరిబోణిపలుకుల
నలపికధ్వని విన్న యళుకు దీరఁ
జేర్తునా యొకసారి చెలిమేనితో మేను
పూపాన్పుపై నున్నతాప మాఱ
దొరకునా యొకసారి తెఱవచనవ యంట
దమ్మిమొగ్గల నంటు తలఁకు దీరఁ

తే. గలుగునా యొక్కసారి చక్కనిమిటారి
ముద్దుచెక్కిలి ప్రేమతో మూర్కొనంగ
గొనబుకప్రపుఁబలుకు మూర్కొన్నయట్టి
కాఁక దీరంగ నంతరంగము చెలంగ. 103

చ. లలన నిజాంఘ్రిపద్మములలత్తుక నామునికాళ్ల సోఁకఁగా
నిలిచి తమిం దొడ ల్తొడలు నీవియు నీవియు నాభి నాభియున్
వల నగుబొమ్ము బొమ్ము జిగివాతెర వాతెర మోము మోమునుం
గలియఁగ నిండుకౌఁగిటను గ్రమ్మక నెమ్మిఁ చెలంగు టెన్నఁడో. 104

సీ. శృంగారయౌవనక్షీరాబ్ధినడుమను
దనరారుబంగారుతమ్మి యనఁగఁ
దళుకుమిం చన మించు తనుచంద్రరేఖలోఁ
బలిధవిల్లుకురంగపద మనంగఁ
గలదు లే దనునట్టి కౌనుదీవియయందుఁ
బూచినదింటెనంపూ వనంగ
నలు వొందునాభిపున్నాగంబునను బుట్టి
ప్రవహించువిరితేనెవాఁక యనఁగఁ

తె. జొక్కి మరు లెక్కి మెత్తలఁ జుట్టి చూడ
నజుఁ డొనర్చిన మోహనయంత్ర మనఁగ
మరులు గొలిపెడిదొరసానిమరునియిల్లు
కళలు గరఁగంగ ముద్దాడి కలియు టెపుడొ. 105

చ. పయనము పోయి వచ్చెడిరువారపు ముచ్చట లావలన్ మఱెం
తయు నినుఁ గూడుప్రోడలకుఁ దప్పక చెప్పుము నాదుమ్రోల నా
పయినము గానిసుద్ది యని పల్కి మటంచును మేన వ్రాలి హా!
దయ పగవారికైన నమితంబుగఁ గా దనుచాన నెన్నుదున్. 106

చ. మొగ మొకయింత చేసికొని మోవి చలింపఁగ మేను సోలఁగా
జిగికనులందు నీ రొలుకఁ జిత్తజగేహము చెమ్మగిల్ల నో
రఁగఁ దలవాకిట న్నిలిచి వ్రమ్నపడి నే నిటు వచ్చువేళలన్
సొగసుగఁ జూచునాసుదతిచూపు దలంచిన నోర్వ శక్యమే. 107

సీ. శయనింప నొల్లదు శయ్యపై నైనను
వనజాక్షి నాయురంబుననె కాని
వసియింప నొల్లదు పసిడిగద్దియ నైన
ఘనవేణి నాయంకముననె కాని
భుజియింప నొల్లదు పులిజున్ను నైనను
దెఱవ నాకెమ్మోవితేనె గాని
వినఁగ నొల్లదు రుద్రవీణారవం బైనఁ
గలికి నాగళరవంబులనె కాని

తే. పిలువ నొల్లదు తనతోడిచెలుల నైనఁ
గన్నియలమిన్న ప్రేమతో నన్నె కాని
యట్టిగుణరాశి నెడఁబాసి వట్టిగాసి
పొందఁ జేసె విధాత దుర్బుద్ధిచేత. 108

సీ. మడుపులమార్పుల మక్కువ లొనరించి
తమలపుమార్పుల దయ ఘటించి
నెమ్మోముమార్పుల నెమ్మది సవరించి
వాతెరమార్పుల వలపు పెంచి
జిగితొడమార్పుల సొగ సెంతొ తనరించి
కౌఁగిలిమార్పుల గనున ముంచి
తగుతలమార్పులఁ దమకంబు పుట్టించి
ప్రక్కమార్పులచేత భ్రమ ఘటించి

తే. పొలయలుక నించి వెంటనే బుజ్జగించి

కళలు గరగించి మనసార గారవించి
రతుల సొక్కించి నన్నేలు రమణి నెంచి
జాలిగొని చాల యీవేళ తాళఁజాల. 109

చ. కులుకుచుఁ గల్లమై నిలిచి గుబ్బ లశాడఁగఁ గొప్పు వీడఁగాఁ
దిలకము జాఱ రెప్ప లరతేలఁగ నూర్పులు మీఱ మారునిల్
జిలజిల మంచుఁ జెమ్మగిలఁ జెక్కులఁ జెమ్మట లూర హాయిగాఁ
దలపడి చేయుపుంరతిని ధ్యానము చేసెద నెప్పుడు న్మదిన్. 110

చ. వడఁకెడునున్ దొడల్ వదలుపావడ వాతెరకాటు చెమ్మటల
సడలినపెన్నెరుల్ కరఁగి జాఱినచాదిక చిట్లుగంధముల్
బెడిదపుటూర్పులున్ కులుకు పెన్చనుగుబ్బలపచ్చిగోరులుం
దడబడుయానమున్ వలపు తందరయుం దగ మారుసాదనన్
బడలి సుఖద్రవం బొలుకఁ బ్రక్కను నిల్చు చెలిం దలంచెదన్. 111

సీ. జంకించుచు నదల్చి సామి రమ్మని పిల్చి
యెదు రానుకొని నిల్చు నుదుటుదనము
జిగిగుబ్బలను గ్రుమ్మి బిగికౌఁగిటను గ్రమ్మి
మనసారఁ దను పమ్ము మంచితనము
ఒడికట్టు సడలించి తొడ తొడఁ గదియించి
బెట్టుగాఁ దమి నించు దిట్టతనము
జిలుఁగుతిట్టులు దిట్టి యలిగి చెక్కిలి గొట్టి
వలపుముద్దులు పెట్టు సొలపుఁదనము

తే. మ్రొక్కి మ్రొక్కించుకొనునట్టి చక్కఁదనము
పొగడి పొగడించుకొనునట్టి ప్రోడతనము
దక్కి దక్కించుకొనునట్టి దంటతనము
దానికే కాక కలదె యేచాన కైన. 112

ఉ. ఎందఱిఁజూడ నీవఱకు నెందఱితోడుత ముచ్చటాడ నే
నెందఱి కేళిఁ గూడి సుఖ మెంతయుఁ జెందను? దానియల్లచో
టందము పొందుచందమును నందునఁ జిందుసుఖద్రవంబు నే
చందనగంధియందుఁ గన సారెఁ దలంచిన దానికే తగున్. 113

చ. పొలయలు కాఱి నేఁ గలియ మోడ్చినకన్నులు విచ్చి చూచి బొ
మ్మలు ముడి వెట్టి జంకెనయు మందపుకోపము మోముదమ్మి నిం
పలర నదల్చి యోరి యదయా దయ మాలి విధాత మున్ను నా
తల నిటు వాసె సద్దు మని తద్దయు మ్రాన్పడుకన్నె నెన్నెదన్. 114

చ. పలుమరుఁ గూడి నేదురుసుపైసరము ల్గనుపించువేళఁ గ

న్గలువలు విచ్చి చూచి యరగ న్నిడి ముద్దులు గుల్క నవ్వి మెల్
భళి యవునయ్య యేలి తిది బా గదె హా విడ కంచు మెచ్చి నన్
బొలుపుగ దృష్టి దీసికొను ముద్దియముద్దు దలంప శక్యమే. 115

చ. కులుకుమెఱుంగుగబ్బిచనుగుబ్బలు వెన్నున నాని యాత్మభూ
నిలయము తుంటి నంటఁ దొడనిగ్గులు దిక్కులఁ బర్వ సీత్కృతుల్
గొలిపి చిటుక్కుమంచు జిగిగోటికొనం దల గ్రుక్కి సొక్కఁ జే
సలరులతాంగి నెన్న మరు లగ్గల మయ్యె నదేమి చెప్పుదున్. 116

సీ. అలమి కౌఁగిటఁ గ్రుచ్చి యల్లందులకుఁ జొచ్చి
కాసెలోఁ జెయివేయు కౌశలంబు
నుబికి పెందొడ లెత్తి యొడలు ఝుమ్మన హత్తి
హితవొప్ప నెదురొత్తు లిచ్చువైపు
[8]తళుకు లేఁ గనఁ దగ్గి తమి యుప్పతిల నొగ్గి
ధేనుకబంధంబు నానుజాతి
చివచివఁ బై నెక్కి రవళి హెచ్చఁగ నిక్కి
పుంభావ మొనరింపఁ బూనుసొగసు

తే. తరువుఁ జుట్టినలతకూన హరువు మీఱి
తనువు తనువునఁ బెనఁగొన ననువు దేరి
వలపుతో నాగబంధంబు సలుపుదారి
దానికే కాని మఱి దేనికైనఁ గలదె. 117

చ. పొలతులఁ గూడనో రతులపోహణఁ జూడనొ మేల్మి సేయనో
యలి గెడఁ బాయనో విరహ మందనొ కుందనొ తెల్విఁ జెందనో
యిల తొలి నీవిరాళియుసు నీవెత లీమితి లేనిబాళి నేఁ
గలను నెఱుంగ నేఁ డిదిగొ కంటి నయో! తొగకంటికోసమై. 118

తే. మునుపు నిద్దుర లేదయ్యె ముదిత నెనసి
వెనుక నిద్దుర లే దయ్యె వెలఁదిఁ బాసి
యేమి చెప్పుదు మన్మథస్వామిమాయ
ముంచకయె ముంచె నొంచక యొంచె నౌర. 119

సీ. సొగసులపుట్టిల్లు సొక్కుమందులదీవి
రాజసమ్ములటెంకి రామచిలుక
నెరవన్నెబంగారు విరవాదివిరితీఁగె
కుసుమాస్త్రుచేఢక్క కుల్కులగని
మరునిశాస్త్రపుటీక గురువుపీఠము పులి
గడిగినముత్తెంబు కమలపాణి

మదనసమ్మోహనమార్గణ ముక్కలిక్కి
మరులుకొల్పుట కిమ్ము మంచిసొమ్ము

తే. తతసుగుణపేటి దివ్యసౌందర్యవాటి
వనితలకు మేటి మాధుర్యవచనధాటి
భావజునిఘోటి ముద్దురాధావధూటి
గాన మిల నేటివఱలోన దానిసాటి. 120

ఉ. మారునికేళిలోఁ జెలఁగు మాసె నటంచును మాటు కేగ నే
సారెకుఁ బోకు నిల్వు మని జాఱుపయంటచెఱంగు పట్టినన్
మీఱినసిగ్గు నారజము మించినచూపులు చిన్నినవ్వు ల
వ్వారిగఁ గుల్కి కల్కి తల వంచిన దొక్కటి కోటి సేయదే. 121

ఉ. కన్నులఁ జెక్కుల న్మెడను గర్ణయుగమ్మునఁ గాముగీమునం
జన్నుల వీడె మెవ్వరిది చక్కెరబొమ్మ విచిత్ర మం చనన్
జిన్నిశిరంబు వంచి నునుసిగ్గు ముదం బరనవ్వు మీఱఁ దాఁ
దిన్నఁగ మోముఁ జూచి నగి త్రిప్పి మఱెవ్వరి దన్న దెన్నెదన్. 122

సీ. కాంచనకాంచికాఘనజఘనప్రభల్
హెచ్చఁగా నెదురొత్తు లిచ్చి యిచ్చి
రతనాలకుతికంటు రంగు లీనఁగ మీఱి
పారావతధ్వను ల్పలికి పలికి
ముంగరముత్యంబు ముద్దుగుల్కఁగఁజేరి
యొసపరికెమ్మోవి యొసఁగి యొసఁగి
తారహారమ్ములు తీ రొందఁగఁ జెలంగి
గుబ్బలచే ఱొమ్ము గ్రుమ్మి క్రుమ్మి

తే. సగము మొగిచినకనుఁగవ సగమునగవు
సగముసగ మగుపలుకులు సగము మఱుపు
కెలివి సగమును దగ రతిఁ గలిసి యలసి
లోలలోచన నాయెద వ్రాలుటెపుడొ. 123

చ. నిదు రిఁకఁ జాలు లెమ్మనిన నే శయనింపఁగఁ గల్కి యల్కచేఁ
బదరుచు లేచి యవ్వలను బైఁటచెఱం గిడి పవ్వళింప నేఁ
బదములు వ్రాలఁ దన్నెనట బల్మిని నేఁ గలియంగ శయ్యపై
పదలినకీలుబొమ్మవలె వ్రాలిన దప్పటి దిప్పుడై తగన్. 124

సీ. ముద్దువెట్టఁగ వద్దు ముదిత! యెంగి లటన్న
మొనసి చెక్కిలి గొట్టి మోవినొక్కు-
సుద్దిగా నున్నాను సుదతి! ముట్టకు మన్న

గబ్బిగుబ్బలఁ గ్రుమ్మి కౌఁగిలించు
నబల! పైఁ బడకు మర్యాద గా దన్నచోఁ
గదిసి పెన్నెరి పట్టి కదిమి తిట్టు
వ్రతము నేఁటికిఁ బ్రక్క నతివ! పండకు మన్నఁ
బైకొని కేళి కుపక్రమించు

తే. మేలు గనిమెచ్చు వాతెర గ్రోలనిచ్చు
ముద్దు గొనవచ్చు సుద్దులఁ బ్రొద్దుపుచ్చు
[9]రమ్య మగుగచ్చు లిడి పునారతుల హెచ్చు
నట్టి చెలిపొందు గాంచ కే నెట్టు లుందు. 125

సీ. ఆంగజజ్వరతాప మాఱదు సఖిముఖ
పూర్ణచంద్రోదయంబుననె కాని
మదనవిదాహంబు మానదు ననబోణి
మోవిపంచామృతంబుననె కాని
స్మరదోష మాఱదు సతిసుగంధవసంత
కుసుమాకరంబు గైకొనినఁ గాని
మన్మథకార్యంబు మానదు జవరాలి
నిటలరాజమృగాంకనియతిఁ గాని

తే. తలఁప వలరాచభూతంబు దలఁగి పోదు
ఘనఘనకచాకచాంజనంబుననె కాని
యెట్లు వేగింతు నేరీతి నే సహింతు
నెవ్వరిని బంతుఁ గాంతపొం దెపుడు గాంతు. 126

చ. మదనునికేళిచే నెనసి మంచము డిగ్గి విలోలగాత్రియై
పదరఁగఁ జూచి నేఁ గరము పట్టి పునారతి కెచ్చరించినన్
వదలిననీవితో శిరము వంచి నిరాదరహాస మొప్పఁగా
మదనునియిల్ తళుక్కు మన మక్కువఁ బైకొనుకన్నె నెన్నెదన్. 127

సీ. అయ్య వచ్చె నటంచుఁ దొయ్యలు లెఱిఁగింపఁ
బదరి దిగ్గున లేచి యెదురుకొనును
చెలిమి న న్నిసుమంతసేపు చూడక యున్న
నావఁ ద్రావినజోక నటవటిల్లు
నెడ నేది విన్న నా నుడి యెలుంగో యంచు
నెరిబొమ్మ నిక్క మై మఱచి వినును
పౌరుషరతి నేలి బడలితివో యని
వలిపెచెంగావిపావడను విసరు

తె. నెను సంతొొషమున నున్న నెంతొ చెలఁగు
నింత నే విన్ననై యున్న వంతఁ జెందు
నట్టి ప్రియురాలి నెడఁబాసినట్టితనకుఁ
జిన్నె లివి గావు ముందరనున్న వింక. 128

సీ. చుక్కలగమికాఁడు సూర్యుఁడై యుండునా
చెలిమోముతో మోముఁ జేర్చియున్న
విరులసరమ్ములు శరములై యుండునా
మెలఁతకన్ సన్నల మెలఁగుచున్న
జిలుకలపలుకులు ములుకులై యుండునా
విరిబోణిమాటలు వినుచు నున్నఁ
జిగురాకుతల్పముల్ చిచ్చులై యుండునా
చేడియపదసేవ సేయుచున్న

తే. మలయమారుత మెం దైనమంట లౌనె
బిసరుహాక్షికి సురటిచే విసరుచున్న
మదిమదిని నేనె కొనినట్టికొదవ లనక
సారె కీవేళఁ బరులను దూఱనేల. 129

సీ. కుచకుంభములమీఁద గోరంకుశం బాని
కఱకుకఱుక్కున నఱికి పట్టి
కమ్మపుప్పొడిలోన దుమ్మరం బాడించి
చలువగొజ్జఁగినీటఁ జల్లు కొలిపి
మచ్చికమాటల మెచ్చుచు లాలించి
ననసెజ్జ సజ్జారముననుజేర్చి
మరులుకొల్పెడిసంకుమదతైల మెనయించి
తాంబూల మనుకబళంబు మేపి

తే. చివచివగ నెక్కి మర్మముల్ దవుల నొక్కి
దురుసుపైసరముల నెంతొ దరముఁ జూపి
నెయ్య మలగార మబ్బుదట్టియ్యకున్న
మనసున హుషారు చెంద దా మరునిదంతి. 130

ఉ. ఎవ్వరికూటము ల్బెఱిచి యెవ్వరి ము న్నెడఁబాపినామొ నేఁ
డివ్వగ రవ్వ లంది యిపు డిద్దఱ మిద్దఱ మై విదేశత
న్నొవ్వక నొచ్చి మోహ మనునూత మునింగి సుఖంబు లేక హా
జవ్వన మెల్లఁబో గడపి దా నట నే నిటఁ దల్లడిల్లఁగన్. 131

సీ. హృదయేశ నినుఁ బాసి యేఁ దాళజాలరా

జాములో వత్తువొ జాగు లెక
జీవితేశ్వర పోయి నీ విందు రా మఱి
జాములు రెం డౌనొ సైచ లేను
ప్రాణనాయక బదు ల్పలుక వ దేలరా
జాములు మూఁడౌనొ సాగి రాను
నామనోహర మళ్ళి ననుఁ జేరి యేలఁగా
జాములు నా ల్గౌనొ సహజముగను

తే. అని బహుదినాలపై నాన కాడి గద్గ
దస్వరంబున నెదఁ జేరి తాను బసుప
రాలు కన్నీటియేఱుల లీల దాఁటి
వచ్చినప్పుడిఁ కేటి కీవంత లకట. 132

సీ. పికిలిపిట్టలదారి బిగికౌఁగిళులఁ జేరి
పెదవులు గఱచుక పెనఁగి పెనఁగి
మల్లవల్లభులట్ల మరుసాదనలపట్ల
గల్లమ్ములకు వచ్చి కలిసి కలిసి
బిరు దొందుమాష్టీల కరణి నిర్వ్వరమును
జుఱుకుపైసరములఁ జూపి చూపి
మత్తేభములవీఁక మలయుచు నెడ మీక
తమకముల్ గిరిగొనఁ దాఁకి తాఁకి

తే. చెలఁగి బకదారులను హెచ్చి పలికి పలికి
కొదమచిలువలచెలువునఁ గదిసి కదిసి
సూనశరుపోర వెనుతీక నేను నారి
చేరి గడిదేరి సరిపోరి మీఱు టెపుడొ. 133

ఆ. వాలుమీల నేలు వాలుఁగన్నులడాలు
సోముసోము నోము మోముగోము
మాపు రేపు తూపు రూపు మాపును జూపు
కన్నె నెన్న నన్ను మిన్న సున్న. 134

సీ. కపురంపుదీవిని గళుకుచెంగావిని
దావిచే మోవిచేఁ బోవ నెంచి
యెల దేఁటిబారును దెలిరిక్కసారును
నారుచే గోరుచే దూఱు లెంచి
వికచాబ్జపనులను విమలాద్రిమణులను
గనులచేఁ జనులచే ఘన మడంచి

యద్దంపుటెక్కుల హలరాజునిక్కులఁ
జెక్కుచే ముక్కుచేఁ జక్కడంచి

తే. మురు వలరుకొమ్మ వలపులముద్దుగుమ్మ
కమ్మసంపంగికొమ్మ బంగారుబొమ్మ
వలచుగొజ్జంగితెమ్మ మర్వంపురెమ్మ
నెపుడు గన నేర్తు నందాఁక నెట్టులోర్తు. 135

క. నాగముల నేలుఁ గుచములు
నాగంబుల నేలు నడలు నాభిబిలము పు
న్నాగముల నేలు ననుచో
నాగాశ్రయు నేలు టరుదె నాతి దలంపన్. 136

తే. చాన మోమంద మెల్ల లోచనమయంబు
కొమ్మ ఱొమ్మంద మెల్లను గుచమయంబు
కలికి వెన్నంద మెల్లను గటిమయంబు
గాన దానికి సాటి జగానఁ గాన. 137

సీ. జలజాక్షి లావణ్యసరసి గా కున్నచోఁ
జనుదమ్మిమొగ్గలం దొనర నేల
ననబోణి శృంగారవనము గా కున్నచో
లలితోరుకదళిక లలర నేల
పల్లవాధర మోహపల్లి గా కున్నచో
భ్రమరకశ్రీలచేఁ బ్రబల నేల
వెలది మన్మథునిచేవిల్లు గా కున్నచో
జిగిచూపుతూపులు చెలఁగ నేల

తే. కలికి నెలరేక గా కున్నఁ గళలు గులికి
తారకాహృద్యమై చాలఁ దనర నేల
భామినీమణి నాతపఃఫలమె కాక
యున్నఁ దియ్యనిరుచుల మే లొంద నేల. 138

క. అని వనరు వనరుహాక్షుని
గనికరమున నూఁది పలికె ఘనత యొకిం తై
నను లేకను శ్రీదాముఁడు
చను వొప్పఁగ బావమఱఁది సరసము దోఁపన్. 139

క. ననుఁ గనుఁగొను ననుఁ గనుఁగొను
మనుచును గోటానకోటు లంగన లుండన్

మునిగెదు రాధను దలఁచుచు
ఘనమోహరసాబ్ధిలోనఁ గమలదళాక్షా. 140

క. మాయక్క కన్న రాధిక
యే యెక్కువ యైసచాన యెఱిఁగింపు మదే
యీయమ నాయమ నెన్నఁగఁ
బ్రాయంబున రాజుబంటువాసి దలంపన్. 141

ఆ. వావి గాని వావి వయసునఁ గడుఁ బెద్ద
గుట్టు లేదు మిగుల గట్టువాయి
బుద్ధి గాదు మాను పెద్దాపె దండు మం
కెనకుఁ జే టనంగ వినవె కృష్ణ. 142

ఉ. నా విని యల్క దొల్క యదునాయకుఁ డి ట్టనె బోంట్లజాతులన్
భావము మర్మకర్మములుఁ బ్రౌఢతనంబును దారతమ్యముల్
కోవిదకోటికే తెలిసికోఁ దగు నంతియె కాని కానలన్
గోవులమేపుపల్లరపుగొల్లనికిం దెలియంగ శక్యమే. 143

సీ. తాఁ గన్నకూఁతురై తగునుడిపడఁతిని
బెనఁగిననలువ కే ఘనత దఱిగెఁ
దనగురుపత్ని యై ఈ తనరారుతారను
గదిసినరాజు కే కొదవ వచ్చె
జెలియలివావి యై చెలు వొందువృష నెంతొ
తొడరినయినున కే దోస మొదవె
మనుమరా లైనగంగను గూడి వెలసిన
మున్నీటిరాయఁ డే వన్నె దొరఁగె

తే. నెనసి మఱదండ్ర మరుకేళి నెనసినట్టి
వ్యాసునంతటిముని కేమి వాసి తగ్గె
వావి గా దంటి వౌ రౌర వార లెల్ల
నీవు నేర్చిననీతులు నేర రేమొ. 144

తే. హరికి భూకాంత దా వావి నత్త గాదొ
అలపురారికి గంగ మేనత్త గాదొ
హరిహయున కహల్యాసతి యత్త గాదొ
వా రెఱుంగరొ నీపాటివారు కారొ. 145

తే. రాముకంటెను జానకీరామ పెద్ద
కాంతుకంటెను రేవతీకాంత పెద్ద

రమణుకంటెను గెళినిరమణి పెద్ద
పెద్ద దంటి వీవే పిన్న పెద్ద వౌర. 146

తే. రామ గా దది సుగుణాభిరామ గాని
నారి గా దది మరువింటినారి గాని
కొమ్మ గా దది సంపంగికొమ్మ గాని
గుమ్మ గా దది ముద్దు గుమ్మ గాని. 147

సీ. మగతేఁటిగఱులకు మగువముంగురులకు
నేనాటి స్నేహమో యెఱుఁగరాదు
అలచందమామకుఁ జెలియనెమ్మోమున
కేమి దాంపత్యమో యెఱుఁగరాదు
కపురంపుతావికిఁ గలికికెమ్మోవికి
నేయానుకూల్యమో యెఱుఁగరాదు
బంగారుగిండ్లకుఁ బడతిపాలిండ్లకు
నేయనుబంధమో యెఱుఁగ రాదు

తే. కళుకుమగమీలు చెలివాలుఁగనులడాలు
కాంతిజిగిచూపు మరుచేతికలువతూపు
వనితమైమించు తళతళ యనెడిమించు
నొక్కచోటనె పుట్టని దొకటె కొదవ. 148

ఉ. గంబుర మోవి మారుతురగంబుర తియ్యనిపల్కు నీలనా
గంబుర వేణి చందురుసగంబుర ఫాలతలంబు చారుపూ
గంబుర కంఠ మంబుజయుగంబుర కన్నులు దేవమత్తనా
గంబుర నెన్నడ ల్సురనంగంబుర గుబ్బచనుల్ దలంపఁగన్. 149

క. తారలు చక్కనిగోరులు
తారలు రదపఙ్క్తి పంచదారలు పలుకుల్
తారలు చొక్కపుపిక్కలు
తారలఁ జెలి గెలుచు టరుదె తారుణ్యమునన్. 150

ఆ. మబ్బుమబ్బు నడచు బిబ్బోకవతి వేణి
వింటివింటి నడచు వెలఁది నడుము
కలువ గెలువఁ జూచుఁ గలకంఠి మైతావి
మించు మించ నెంచు మెలఁత మేను. 151

తే. తొడలె చాలును రంభలఁ దొడరి గెలువ
నుదురె చాలును శశిరేఖ నెదురుకొనఁగ

గొరె చాలును దారల దూఱుసెయఁ
జాన మెయి చాలు హేమాతిశయము నెంచ. 152

తే. ఇందుబింబాస్యచిఱునవ్వు నెంచి చూడఁ
జంద్రకిరణవిలాసంబు సహజ మయ్యె
నింతినునుగొప్పుకప్పున కెంచి చూడఁ
గాలమేఘంబు సరిసాటి గా దనంగ. 153

చ. చిగురులు పానకంబు సుధ జీనిరసావళి జుంటితేనియల్
పగడము ద్రాక్షలుం జెఱుకుపాలును బాలును బంచదారయున్
మగువమెఱుంగుమోవిగతి మన్మథదాహభరంబు దీర్చు నే
తగుసకలాంగకంబులకుఁ దద్దయు సౌఖ్యము లీయ నేర్చునే. 154

తే. తాఱుమాఱుగుణంబులు దీరఁ దేఱి
తారుమారుగుణంబుల పోరు మాఱు
మా ఱటంచని మాఱు వేమారునట్టి
నారియారుకయారె వెయ్యాఱు లీడె. 155

ఉ. గిరులును గిండ్లు గిన్నెలును గృష్ణకచాకుచపాళి కోడి రా
మఱియొక పేరు లేక చనె మక్కువ జక్కవపక్కు లుక్కు ద
క్కొరయికఁ జూపి జో డెడసి కుంది యమందరసానుభావతన్
హరువు దలిర్పకే కువలయాప్తునకే హిత వొంద వాయెఁగా. 156

సీ. కుటిలత్వ మానారికురులప్రాపునఁ జేరి
జనవరు లెన్నఁగా ఘనత కెక్కెఁ
గఠినత్వ మేన లేనికలికిగుబ్బల నాని
సారెకుఁ గొండంతపేరుఁ జెందె
మందత్వ మల వొంది మగువ నెన్నడ నంది
యనుపమవిఖ్యాతి నతిశయిల్లెఁ
జంచలత్వ మెసంగి చెలికన్నుల నడంగి
కువలయానందతఁ గొమరు మిగిలె

తే. వెసఁ గృశత్వము చెలికౌనుదెసనుదొట్టి
యిల ననంతయశఃస్ఫూర్తి నెవసె ననినఁ
జెలియు నయ్యుత్తమాంగిని గలిసినట్టి
పురుషుఁ డౌరౌర పురుపోత్తముండు గాఁడె. 157

ఉ. దానిమెఱుంగుముంగురులు దానిముఖాబ్జవికాసవైఖరుల్
దానినిశాలనేత్రములు దానియొయారపుచూపుసంపదల్

దానియురోజగౌరవము దానికడానిహొరంగుమెనిడాల్
దానికళాకలాపములు దానిమృదూక్తులు దానికే తగున్. 158

ఉ. చక్కఁదనాల కేమి రుచి సంపద కేమి మెఱుంగు కేమి పెం
పెక్కదె రాతిబొమ్మయెడ నెంతయు దానఁ బనేమి దానిపై
మక్కువ లెక్కుతక్కులును మాటలపిక్కులు సొక్కుమొక్కు
దిక్కన నైనఁ గాని కలదే కళ దేఱఁగ నెంచి చూడఁగన్. 159

క. అని పలికి కలికితనమున
వెనుదీయక చేరి పోరు వెడవింటిదొరన్
గని కినుక దొఱుక ననియెన్
వనజాక్షుఁడు వాని వానిబలముల నెల్లన్. 160

సీ. కలువలచెలికాడ కానీర నీకాఁక
సుందరీమణిమోముఁ జూచుదాఁక
మలయమారుత యేల మలసెదు నీరాక
సుదతియూర్పులు మేన సోఁకుదాఁక
మదకీరమా యేల పదరెదు నీవీఁక
పద్మాక్షి ననుజూచి పలుకుదాఁక
నెమలి యెందుకు వట్టిదుముకులు నీకేక
తొయ్యలినెరికురు లుద్వుదాఁక

తే. పికమ నీకూఁక చెలిమాట వినెడుదాఁక
నంచ నీపోక సఖినడ ల్గాంచుదాఁక
తేఁటి నీజోక సతిచూపు నాటుదాఁక
మార నీఢాక నన్నింతి చేరుదాఁక. 161

తే. ఇంతలోననె నను మీర లింత చేరి
బారుదీరుక బలుకారుబారు సేయు
నాన దాళదె మీమీఁద నాన రేపె
బొమ్మ గట్టద చక్కెరబొమ్మఁ జేరి. 162

క. అని కంతుఁ గంతుబలములఁ
దనచే నైనంత దూటి తారి విరాళిం
గొనుశౌరి ముందుఁ దోఁచక
వనితామణి నెన్ని సెజ్జ వ్రాలి వితా కై. 163

మాలిని. ఉసు రని తల యూఁచున్ యోజన ల్చేసి చూచున్
గసరుచుఁ జెలి నవ్వున్ గప్పుమీసంబు దువ్వున్

విసువుచు విధి దూఱున వెట్టికొ ర్కెల్లఁ గొరున
గొసరుచు బయ లానున్ గుంది సర్వంబు మానున్. 164

క. విను నెందుఁ జిటుకు మన్నను
గనుఁగొనుఁ గనులెట్టఁజేయుఁ గలవర మందున్
గినుక గొను శిరము వంచును
వనితా ర మ్మనుచుఁ జీరు వసుధం జేరున్. 165

క. హరి యిటుల విరులపొన్పున
విరహాగ్నిని నిగురుకాఁక వెతఁ గొని పొరలం
బరికించి సఖులు మిగుల
వెఱఁ గందుచుఁ జెంతఁ జేరి వివర మెసంగన్. 166

చ. కనుఁగవఁ దమ్ములున్ సిరపుకప్రము మోవినిఁ గల్వఁ దారలన్
గొసబుచివుళ్లు గేలఁ దెలిగోరుల మొల్లల బంధుజీవపు
న్ననలు పదాబ్జయుగ్మమున నాభిని బొన్నలు మేన మర్వము
న్నినిచి సుగంధము ల్గొలిపి నెమ్మిని బూసురటీల వీచుడున్. 167

తే. సారెకు నొనర్చుశైత్యోపచారవిధుల
శ్రీనివాసుండు మెల్లన సేద దేఱె
ద్యుమణి యంతటఁ బొడసూపె నుదయగిరిని
బూర్వదిక్సతిపాపటబొ ట్టనంగ. 168

శా. శ్రీమద్గోపవధూమనోహరణ పుంజీభూతశృంగారరూ
పామేయాద్భుతసుందరాంగ జితపుష్పాస్త్రాయుతా రుక్మిణీ
భామాద్యష్టమహిష్యుపావృత హరబ్రహ్మేమరేంద్రస్తుతా
జీమూతప్రకరోపమానకలితశ్రీనీలవర్ణాన్వితా. 169

క. అనుపమలావణ్యా వ్రజ
వనితాకుచమర్దనాదిపాండిత్యకరా
తనుతేజఃస్ఫూర్తిజితా
తనుకోటిమహామహశ్శతసహస్రకరా. 170

మాలిని. కంజదళేక్షణ కౌరవశిక్షణ కార్యవిచక్షణ కాంతినిధీ
రంజితభాషణ రాక్షసభీషణ రత్నవిభూషణ రమ్యసుధీ
సంజయకారణ శత్రువిదారణ సాయకధారణ చారునిధీ
ప్రాంజలినారద పాలననీరద భాసురసారదయాజలధీ. 171

గద్యము.

ఇది శ్రీచిన్నికృష్ణకరుణాకటాక్షవీక్షణక్షణప్రవర్ధమానానూనశృంగారరసప్ర

ధానసంగితసాహిత్యభరతశాస్త్రాదివిద్యాపారంగత శ్రీమత్తిరుమల
తాతయాచార్యపాదారవిందమిళిందాయమానమానసచోళ
సింహాసనాధ్యక్ష ప్రతాపసింహమహారాజ బహూ
కృతానేకచామీకరాంబరాభరణ ముత్యా
లుగర్భశుక్తిముక్తాయమానముద్దు
పళనిప్రణీతం బైనరాధికా
సాంత్వనం బనుశృంగార
ప్రబంధంబునందు
దృతీయాశ్వాసము.

1. క్రోధాతురచిత్తయై [మూ.]
2. మే లాయెన్ మ జేమాయె [మూ.]
3. ని న్నెఱుఁగు నెదిరి నెఱుఁగును [మూ.]
4. తన్నుంచి విడుచు ని న్నని [మూ.]
5. యున్న [మూ.]
6. అత్తమీఁదఁ గన్ను లంగడిలోఁ జేతు. [మూ]
7. యెదను తమి [మూ.]
8. తళుకు వె న్గనఁ దగ్గి. [మూ.]
9. రమ్యముగవచ్చు దా పునారతుల రెచ్చు [మూ.]

శ్రీరస్తు

(ఇళాదేవీయ మనునామాంతరముగల)

రాధికాసాంత్వనము

చతుర్థాశ్వాసము

శ్రీగీతాలసమానా
భోగీంద్రశయాన విహగపుంగవయానా
వాగీశనుతాఖ్యానా
యోగీశ్వర చిన్నికృష్ణ యోగనిధానా. 1

తే. అవధరింపుము దేవ దివ్యానుభావ
వ్యాసమునిసూతి జనకభూవరునిఁ జూచి
చొక్కటపుజీనిచక్కెరయుక్కెరలకు
లెక్కయై మించునుడిచవులెక్కఁ బలికె. 2

వ. అంత ననంతుండు దురంతకంతుసంతాపచింతాభరం బంతరంగంబున మఱుంగుపఱచుకొని కాల్యకరణీయంబు లాచరించి షడ్రససంపన్నంబయినయన్నం బొకయన్నుదలమిన్న వడ్డింప నారగించి గంధోదకంబుచే గండూషించి ప్రక్షాళితపాణిపాదుండై యాచమించి దివ్యాంబరాభరణగంధమాల్యాదుల ధరించి యత్తమామలకడ కేతెంచి నమస్కరించి వారిచే మన్ననలు గాంచి నే వచ్చి బహుదినంబులాయెం బోయిరావలయు నని మందలించి కదళించిన కౌతుకంబున నిళాదేవిం దోడ్కొనిరమ్మని తగువారల నియమించి బయలు మెరసి తన్ను వెంబడించి వచ్చుబంధుజనంబుల బహూకరించి పంచి కనకరథం బారోహించి

మించినవేగంబునం జని చని మునిజనబృందావనం బగుబృందావనంబుఁ జెర నరుగుదెంచి రథంబు డిగ్గి నిజమందిరంబుఁ బ్రవేశించి యందు నందయశోదలగురించి నమస్కరించిన వారును గాఢాలింగనంబు లాచరించి దీవించిన ముదంబు వహించి యొక్క సంకేతస్థలంబుస కేతెంచి శ్రీదామనామధేయునిచే గురంగనయన తెఱంగుమఱుంగు లేక యాలించి దిటంబు చాలించి యిందు కేమిసేయువాడ నని యూహించి నేఁ బోయినం గాని రా నోప దని నిశ్చయించి యప్పగ లెల్ల నొక్కలాగున వేగించి యర్ధరాత్రంబునం బయలుదేరి తేటయై జగం బెల్ల నల్లిబిల్లిగా నల్లుకొని జాబిల్లి మొల్లమిగా వెల్లివిరిసిన బొండుమల్లియలనుల్లసిల్లు నిండు పండువెన్నెలలు గాయ రాధికా సుందరాంగీ మందిరాభిముఖుండై చనుసమయంబున. 3

సీ. ఏడఁబోయెద విందు నాడి పొమ్మని పల్కు
నింతులపైఁ గన్ను లెఱ్ఱఁ బెట్టుఁ
బోనీము మముఁ గూడి పొ మ్మని యరికట్టు
చిన్నికన్నెలఁ బెడచేతఁ గొట్టు
నేఁ గూడ వచ్చెద నిలు నిలు మని చేరు
చంచలాక్షుల నదలించి నెట్టు
నామీఁదియాన యిందాఁక రమ్మని పిల్చు
భామినీమణుల నేమేమొ తిట్టు

తే. విఱిగె నిఁక నేల పోవద్దు వీడె మరులు
మాను మని లోకు లిటువంటిమాట లాడఁ
దడ వుపశ్రుతు లని చాల తత్తరించు
రాధపై బాళి గొని యదురాజమౌళి. 4

తే. ఇటులఁ జనుదెంచుహరిరాక యెఱిఁగి చిలుక
చెప్ప విని రాధ తనయొద్దిచెలులఁ బిలిచి
శౌరి యిట వచ్చె నని వింటి మీర లతని
విడక నిల్పుఁడు మోమోటమిడకయందె. 5

చ. అనిన మహాప్రసాద మని యాచెలు లందఱు నేవితాన నై
నను శకటారిసంగతి గనం గలిగెం గద నేఁటి కంచు నె
మ్మనముల విఱ్ఱవీఁగుచును మారునిగంధగజంబులట్ల వీఁ
కను జనుదెంచి వాకి లరికట్టుక నిల్చిరి ధీరచిత్తలై. 6

తే. రమణిపై శౌరి యంతవిరాళి గొనుచు
నేమిటిని నైనఁ జూడక యేది వినక
నెవ్వి యూహింపకయు వచ్చి యెప్పటట్ల
రాధయిల్ చేరఁ జననొక్క రామ వలికె. 7

సీ. ఘనత నడ్డము లేక చనియె దెవ్వఁడ వీవు

స్వంత మౌపసిగాపుసామిఁ గానె
స్వాము లైతిరి చాలుఁ జా లవ్వలికిఁ బొండు
నీవు పా మ్మనుదువా నీతిఁ దప్పి
నేను గా కెవ్వరు నీ కిటఁ బని యేమి
పని లేక యే నేల వత్తు నిటకు
నాపను లిక నేల నానాఁడె పోయెఁ బో
యత్త కల్లునకు నెం దైనఁ బోనె

తే. రాత్రిబేరాన నున్నావురా మురారి
పగలు బేరము లాయెనో పద్మగంధి
యిట్టియత్యుక్తు లేదిట్ట గట్టిచేసె
చెలి మనల నేలుదొరసానిశిక్ష గాదె. 8

సీ. చెల్లనిమాటాడి చెల్లించుకొంటివి
నేర్చి నేరక యంటి నోర్చికొనుము
విడు మింక నీతీయబెల్లిమాటల నెల్లఁ
దీ పైన నిటు లాన తీయ నేల
పద్మాక్షి విన్న దెప్పర మౌను గడ కేగు
మేలిక యల్గిన నెవరు దిక్కు
చని యేలికగునిళాసతిఁ జేర్చుకొని యేలు
మిళ యెవ్వ రే నెవ్వ రెంచి చూడ

తే. మొదట నెన్నాళ్ళనుండి యీములుచఁదనము
బోటిపదసేవ చేసిననాఁటనుండి
కొంటెవగ లేలఁ జెందనో గోపబాల
కొంటె నీకింత యీయనా కోమలాంగి. 9

తే. అంటుపడి వచ్చినావు మ మ్మంట కేగి
శౌరి మాసంబళములు తత్సఖుల కొసఁగు
మంటుపడలే దటంచు మిమ్మంటి యిపుడు
బాస లెల్లను జేసెద భాసురాంగి. 10

సీ. కనుదోయి మం పేమి గనుము నిద్దుర లేదు
రాధపై బాళిచే రాత్రి యెల్ల
గోటిచీరు లి దేమి కోరి విభ్రాంతిచే
నారి నారయఁ బొద లూర్దఁ జీరెఁ
బలుగాటు లివి యేమి చెలి నెడఁబాపిన
కమలజుపై నౌడు గరువఁ దవిలె

జడవెటు లివి యెమి సరసిజాక్షని జెరు
మనిజోటిగొని మీటె మనసిజుండు

తే. కుటిలకచ నేల కీగంధ మెటులఁ జిటిలె
మేటివిరహాగ్ని పైకొన బీట లెత్తె
బసిఁడిదుప్పటిఁ బస పేమి పద్మనాభ
వినవె పచ్చనివలువవాఁ డనుట నన్ను. 11

సీ. పామును బట్టెదఁ బా మేమి చేయుఁ బొ
మ్మహిగర్వదమనుండ వైననిన్ను
జిచ్చులోపలఁ బొత్తుఁ జి చ్చేమి చేయుఁ బొ
మ్మతిదవాసలభోక్త వైననిన్ను
సురల దాఁటెద సురల్ నెరపుదు రేమి పొ
మ్మా త్రివిక్రమమూర్తి *వైననిన్ను
నేనానఁ బెట్టెద నా నేమి సేయుఁ బొ
మ్మాదిసర్వజ్ఞుండ వైననిన్ను

తే. సత్యములు పొత్తుగుడుచునా సన్నుతాంగి
భళిర సత్యము లాసలై వచ్చు నీకు
నైన రాధపదాబ్జంబు లంటి వత్తు
నంటుకొను మిళపాదంబు లచటి కేగి. 12

తే. అనుసఖీమణి వాక్యమ్ము లాలకించి
బలిమికలుములజులుములు బలియఁ జొరవ
చేసి చూచెద ననుచు నా శ్రీధరుండు
తీవి చెలగంగలోఁ జొచ్చి పోవఁ గాంచి. 13

సీ. ఓనీరదాలక యోచంద్రబింబాస్య
యోమీనలోచన యోసునాస
యోచంద్రికాహాస యోమధురాధర
యోమంజులాలాప యోసుదంత
యోకంబుకంధర యోపీనవక్షోజ
యోవారిరుహహిణి యోసుమధ్య
యోయూరుజితరంభ యోతూణనిభజంఘ
యోపల్లవసమాంఘ్రి యోసుయాన

తే. గచ్చు లిడి వెన్న ము చ్చదె చొచ్చి వచ్చె
లెండు లెండని శౌరిపై లేము లెల్ల

మొనసి పైఁటలు బిగఁగట్టి ముందు కెక్కి
మరునిమూలబలంబనా నురువడించి. 14

సీ. విడు విడు మని డాసి కడ కన్ను లెఱ్ఱఁజేసి
వెలికమ్మతమ్ముల విసరె నొకతె
తను వొకించుక పొంచి తమి యుప్పతిల వంచి
సంపంగిననలచే జవిరె నొకతె
ఝు మ్మటంచు నదల్చి జాడ కడ్డము నిల్చి
విరజాజివిరు లెత్తి విసరె నొకతె
గగ్గోలుగా నార్చి కడు దురంబు దనర్చి
జిగినల్లగలువలఁ జిదిమె నొకతె

తే. చలువపన్నీరు మైనిండఁ జల్లె నొకతె
యొప్పుపుప్పొడి తెప్పున గుప్పె నొకతె
యురగశాయిని రానీక యొడ్డు చూపి
యానుఁ డని రాధపై దళం బనుపఁ జెలఁగి. 15

చ. చెలిచెలు లిట్లు చేరి తనుఁజెందినయుల్లము లుల్లసిల్లఁగా
బలుచనుగుబ్బపోటులను వాల్ జడవేటుల గోటిమీటులన్
గలిబిలి చేసి రవ్వ లిడఁగాఁ గని శ్రీహరి యాటపోటులం
గలగనిగంధసింధుర మనంగఁ దొలంగక నిల్చి యిట్లనున్. 16

తే. సుదతి యిసుమంత కడగంటఁ జూచినంత
యింతరంతులు చేతురా యింతులార
అలుక దీరఁగ దొరసాని కమరఁ బలికి
చెలిమి యొనరించి సుకృతంబుఁ జెందుఁ డనిన. 17

సీ. చెలిమి యొనర్పఁగా వలదెయోని న్నంచు
వెస నుల్కి కెమ్మోవి విఱిచె నొకతె
యీబుద్ధి యానాఁడె యెందుఁబోయె నటంచు
విడనాడి చేతులు విచ్చె నొకతె
యెవ్వారి నెంచక యిఁక మెలంగుదు వంచుఁ
గలికిలేనడు ముల్కి గులికె నొకతె
మముఁ జూచి నేఁడైన మాటలాడితి వంచు
వాలుఁగన్నులు దేలవైచె నొకతె

తే. సెట్టి కొకకాల మొదవిన సేవకునకుఁ
గలుగు నొకకాల మంచును గళలు మూల

రాలఁగమ్మలు చెక్కులఁ దూలియాడ
నూచకాచక మఱి తల యూఁచె నొకతె. 18

క. వనిత లిటు లగడు సలుపఁగఁ
గని యిప్పుడు వీరివలనఁ గార్యము గనఁ బో
మని తెలిసి రాధ వినఁగాఁ
దనరఁగ హరి వలికెఁ దలఁపు వల పైఁ బర్వన్. 19

క. రమ్మా మరువపురెమ్మా
గుమ్మా వెలలేనిసొమ్మ గొజ్జఁగితెమ్మా
కమ్మానుకొన్న సంపఁగి
కొమ్మా దయచేసి మనవి కొమ్మా కొమ్మా. 20

చ. నిలువర మంతగాఁ గలిగెనేని ననుం బిలుపించి నీదుహో
న్గులుకుమిటారిగుబ్బచనుగుట్టలఁ గ్రుమ్మి యదల్చి పల్కి చే
నలవడఁ జెక్కుగొట్టి యకటా జడ కొద్దిని మీట కిప్పు డీ
చెలియల కొప్పగించి యిటు సేయఁగఁ జెల్లునె రాధికామణీ. 21

మ. అదుగో మారుఁడు పొంచెనే చెఱకువి [1]ల్లాలాయ మై వంచెనే
యెదపైఁ దూపులు నించెనే యళిబలం బెంతో విజృంభించెనే
మదకీరార్భటి మించెనే పవనుసామర్థ్యంబు రెట్టించెనే
సుదతీ ని న్నిటు వంచనే సలుపు మంచుం ధాత నిర్మించెనే. 22

చ. చెలి నినుఁ బాసి నెవ్వగలఁ జెందుచు నిద్దుర మాని ధైర్యముం
దెలిపెడివారు లేక పరదేశివలెం బవళించి యొంటిగా
నలుగురియాడికల్ వినుచు నావిధి నిట్లు తపింప నీదు పె
ద్దలసుకృతానికైన వనితా దయ సేయఁగ రాదా నాపయిన్. 23

చ. హరిహరి రామరామ యిటు లారడి సేతురె దోసకారి హా
కరఁగినదోసపం డినుపకట్లకుఁ దాళునె చాలు చాలు నా
సరినెరజాణ లాగడము సల్పఁగ మారునిపోరఁ దారి నీ
చిరదయ నేలవే యనుచుఁ జేరితి నే నిపు డంగనామణీ. 24

చ. ననుఁ గరుణించవే పిలువ నంపవె కౌఁగిట గారవించవే
ఘనత ఘటించవే చెలిమి గాంచెవె నాపలు కాదరించవే
నెనరు గణించవే ముదము నించవె యెంచవె యేల నాపయిం
గినుక [2]నడంపవే తెలియ కే నిను వేడెద రాధికామణీ. 25

ఉ. చక్కనిదాన వంచు రతిసార మెఱింగినదాన వంచు నా

యక్కఱ దిర్తు వంచు నను హాయిగఁ గౌఁగిటఁ జెర్తు వంచు నె
నిక్కము నమ్మి వచ్చునెడ నీ విపు డీమటుమాయలాండ్రచే
నక్కట యెప్పగించి యిటు లారడి సేతురె రాధికామణీ. 26

క. అని యావాహనము విస
ర్జనమును లే కున్నఁ జూచి శౌరి శుకంబే
పెనవెట్టిన దీపని యని
యనియెం జెలిచిలుక నెంచి యమృతము లొలుకన్. 27

క. చిలుకా నీకును నాపై
నలుకా పలు కాదరించి యమృతము లొలుకం
బలుకుచు ముద్దులు చిలుకుచుఁ
గులుకుచు నిటు రమ్ము ప్రేమ గొనకొని నాపై. 28

చ. అన విని చిల్క యుల్కిపడి యాహరి చీరఁగ నూరకుండుటల్
దనకును మేర గా దనుచుఁ దద్దయు రాధకుఁ దెల్పి ఘల్లుఘ
ల్లని నునుమువ్వలందియలు నంఘ్రుల మ్రోయఁగ రెక్క లార్చుచుం
గొనబుజవాదివాసనలు గుప్పున వీవఁగ వచ్చి యచ్చటన్. 29

సీ. నెరివెండ్రుకలవాని నిగలొందుతొగవిందు
వగఁ జెందుముద్దునెమ్మొగమువాని
సొగసుచూపులవాని మగరాలజిగి రాలఁ
దగునాల మొసఁగుదంతములవాని
నిడుదచేతులవాని నొడికంబునిడికంబు
నుడికంబు గొనుకంఠ మొనరువానికి
గలికిపేరెదవాని వలమబ్బు బలుపుబ్బు
వెలిద్రొబ్బువలపుమై సొలపువాని

తే. శ్రీకరాంగదకౌస్తుభశిఖిశిఖండ
మంజుమంజీరకర్ణికామణికిరీట
కనకపటహారచాకచక్యములవానిఁ
గృష్ణదేవునిఁ గని నవ్వి కీర మనియె. 30

క. గోపాలసామిగారా
కాపుర మేపురము చాలకాలమున కహో
మీపాదయుగము గంటిమి
చాపల్యము పేరె నున్న శాంతము దీరెన్. 31

క. అని పలుకుచిలుక నటు పో
గని కరమునఁ జేరఁ దీసి కనికర మొప్పం

గని కరము దువ్వి ముద్దిడ
చనపున హరి వలికెఁ గండచక్కెర లొలుకన్. 32

క. శుకవాగమృతాబ్ధీందుని
శుకవాహనజనకు నన్నుఁ జులకన సేయన్
శుకమా తగ దూరక మా
శుకవాణికిఁ దెలుపు కరుణఁ జూడు మటంచున్. 33

వ. అనిన విని శుకం బి ట్లనియె. 34

సీ. నను గాదు పొమ్మని నాతిఁ జేరినవాని
నే నెటు పిలుతు నో నెలతలార
నాపేరు నావగ నాతి కిచ్చినవాని
మో మెట్లు చూతు నో ముదితలార
బాస లెన్నో చేసి పద్దు దప్పినవాని
పలు కెట్లు విందు నో పణఁతులార
సరివారిలో నన్నుఁ జౌక చేసినవాని
చెలి మెట్లు చేతు నో చెలియలార

తే. యనుచు నిన్నెంచుఁ జెలులపై నట్టినెయ్యి
వోయమండెడునగ్నియొకో యనంగఁ
బ్రజ్వరిలి వేటుపడుపాముపగిదిఁ జీరు
తరుణి నేదారి నినుఁగూర్తు దానవారి. 35

తే. తెలియఁగాఁ జెప్పు మనియెదు తెలిసి తెలిసి
యందు కేమాయె నే నందు కనఁగలేదు
దెలిపి మునువలె నిఁకఁ గూర్ప నలవి యగునె
తారి తేఱని నారి నేదారి నైన. 36

చ. అనుచు నిరాశగాఁ బలుకు నాచిలుకం గని దువ్వి యిచ్చ మే
లొనరఁగ ముద్దు వెట్టి విను మోశుకవంశపయోధిచంద్రమా
కనుఁగొన నేరిచే ఘటన గా దిది నీ కగు నెట్టు లైన నీ
పని యొనఁగూడఁగాఁ దెలియఁ బల్కుము నాగతు లన్ని కల్కితోన్. 37

సీ. పడఁతి! యల్లునిఁ గొంచెపఱచుట యత్తకు
న్యాయంబు దప్పిననడత యనుము
వనిత! న న్నింతటివానిఁగాఁ బెంచిన
నీ వెఱుంగవె నాదుభావ మనుము
నెలఁత! నానేరంబు నీవె యోర్చక యున్న
నిఁక నోర్చి యేలువా రెవ్వ రనుము

చెలి! నికు నామిఁద నలుక దొఁచిన దెల్ల
పరఁగ నేఁ జేసిన పాప మనుము

తే. తరుణి మున్ను నీయధరామృతంబు నాను
బలిమి నిన్నాళ్లు ప్రాణముల్ నిలిచె ననుము
ఉపద ననువంటిమగవాని నవల నీవు
నెనరున గడించుకొన నేర వనుము చిలుక. 38

చ. ఎలమిని మత్తనూజుని వహించుక ముందుకుఁ దేవె యాత్మయే
కలుగును బుత్త్రుఁ డై యటులఁ గావున నాతఁడె నేను నీకు నె
ట్టు లయినను న్నను న్మనుపుటొప్పును నామన మెట్లు దెల్పెదో
నెలఁతకుఁ బాపపుణ్యములు నీ చెయి నున్నవి రాజకీరమా. 39

క. బలుపక్షపాత ముడుగుము
ఫలభంగము లిడఁగఁ బోకు ప్రాణము గావన్
గలవేళఁ దెల్పినా నో
చిలుకా దయచేసి చూపు చిలుకలకొలికిన్. 40

చ. అన విని చిల్క నావలన నారడిమాటలు పుట్టఁ బోవు నే
వనితకుఁ దేటగాఁ దెలియఁ బల్కెద దైవము తోడు గావలెన్
వనజదళాక్ష నన్నెఱుఁగవా యని లోపలి కేగి కల్కితోఁ
దన కగుకొన్నికార్యములు తా నయి యేకతఁ జెప్పి యందఱున్
విన వినతాంగిఁ జూచి యనె వేమరు నామరుఘోటి నవ్వుచున్. 41

ఉ. వాసవనీలనీలకచభారము మున్ గదియించి యేను నీ
దాసుఁడ నంచుఁ జేరుమురదానవవైరినిఁ బిల్వఁగావలెన్
బోనరి పొమ్ము పొ మ్మనినఁ బో ననుచున్ మెడఁ బట్టి నూకఁగా
నాసను జూరు పట్టుకొనినట్టులఁ బోక పెనంగి యాడెడిన్. 42

క. అన విని వనిత గిరుక్కున
ఘనమణితాటంకరుచులు గన నటు మోమై
[3]విన న ట్లుండిన మరలం
జని శౌరిని జేరి మిగుల సంభ్రమ మొదవన్. 43

చ. ఇదె సమయంబు రమ్మనిన నింతుల నెంతొ తొలంగఁ ద్రోయుచుం
బదిల మెసంగ లోనఁ జని పావలసద్దులు గండపెండెపున్
రొదల నడంచుకొంచు మదిలో భంగుసంభ్రమముల్ చెలంగఁగా
మదనునిఁ గన్నమన్నెదొర మౌనముతోడుతఁ బోవ ముందటన్. 44

సీ. నునుపచ్చరాకట్టుపనిగీముల గడంగి

రవ మెది యుండు పారావతముల
మగరాలఁదగుగూళ్ల మరగి తలల్ వంచి
పలుకు లాడక కూర్కు చిలుకగముల
జిలుఁగుకెంపులయంత్రములమేఁత లంటక
చాల సోలుచుఁ దూలుశారికలను
బటికంపుజగతుల నటనముల్ చాలించి
సారె వేసారు మయూరములను

తే. బాలశశిరేఖకు ముడుంగుపద్మినులను
వల్లకీవేణుమురజాదివాదనముల
జోలిమాలినచెలియలఁ జూచి చూచి
తెలివకోపము వానిచేఁ దెలిసికొనుచు. 45

ఉ. ఏ మని పల్కునో చెలియ యేవహి నుండునొ యెట్టు లెంచునో
యే మని పల్కఁగా వలెనొ యే నపు డే మన నేమి వచ్చునో
కాముఁడు తోడు గావలయుఁ గల్కికి మాకును జర్చ లేక మున్
బ్రేమలఁ గూడఁ గల్గునొ యరే యని నెమ్మదిఁ జింత సేయుచున్. 46

ఉ. గోపవతంసుఁ డీపగిదిఁ గొంకి తొలంగుచుఁ బోయి రాధికా
గోపిగృహంబుఁ జేరునెడ గుండియ భ గ్గన మెల్ల మెల్లఁగా
లోపలి కేగి యచ్చట సరోజరిపూపలవేదిశయ్యపై
గోపము గొన్న యాకుసుమకోమలినిం గని మేను ఝల్లనన్. 47

చ. పదములదండ నుండి భయభక్తు లెసంగఁగఁ జుట్టి కెందొగల్
పొదలెడువీవనన్ జలువ పుట్టఁగ వీవఁగ దానఁ జానకున్
మదిని దురాపకోపశిఖి మట్టుక మీఱ మురారి ధీరుఁడై
మృదుమధురోక్తులన్ బలికె మీనవిలోచన నెన్ని తిన్నఁగన్. 48

చ. జలకము లాడ వేమి నునుచల్వలు గట్ట వ దేమి మోమునం
దిలకము దిద్ద వేమి జిగి దేరెడిసొమ్ములు పెట్ట వేమి మై
గలప మలంద వేమి వగగా విరిజాజులు పూన వేమి నా
వలనను దప్పు లేమి మగువా వివరింపు మెఱుంగ వేఁడెదన్. 49

సీ. అలసూర్యబింబ మై యలరునీనెమ్మొగం
బలసూర్యబింబ మై యలర నేల
మారుశరంబు లై మీఱునీచూపులు
మారుశరంబు లై మీఱ నేల
ప్రబలదుర్గంబు లై ప్రబలునీగుబ్బలు
ప్రబలదుర్గంబు లై ప్రబల నేల

యరిదిబంగార మై యమరునిమైజిగి
యరిదిబంగార మై యమర నేల

తే. చూడఁ గూడని నీరూపు చూడ కెసఁగె
నేటి కేటికి నెరయంగ నెరుక పడఁగ
నింతయలుకకుఁ గారణం బిది యటంచు
మందలింపుము నాయాన మందయాన. 50

సీ. మన కెన్నడును రాని మౌన మిప్పుడు పూని
మాటాడ వేటికే మధురవాణి
నీకు నాకును గాని నేరంబు మది నాని
మనసియ్య వేటికే మధుపవేణి
యరమరికెలు పూని యానేస్తములు మాని
మొగ మేల చూపవే చిగురుబోణి
నిన్ను నమ్మినవాని న న్నెక్కడను లేని
యగ డేల చేసెదే యబ్జపాణి

తే. మారుఁ డదె కానితన మూని పోరెఁ బోని
నీదు పుణ్యానికేని నే నేరనేని
గాని మఱి దాని కేమి నీవై నఁ గాని
కరుణఁజూడఁగ గాదె యోమరునితూణి. 51

క. పెంచినదానవు దానిఁ గ
దించినదానవును నీవె తెగి మమ్మటకుం
బంచినదానవు నీవే
మంచిది మఱి నీవె యలుగ మర్యా దటవే. 52

ఉ. నేరము లున్న నోర్చి నను నిబ్బరపుంజనుదోయిఁ జేర్చి బల్
కూరిమి మోవి నొక్కుచును గుల్కుచుఁ బైకొని వేడ్కఁ బావురా
దారిగఁ బల్కుచుం జిఱుతతాఁకుల నూకులఁ బైసరంబులన్
సారెకుఁ గూడి నామనసు చల్లఁగఁ జేయవె మున్ను కోమలీ. 53

సీ. సకియ నీకీల్జడ సరి వచ్చె నని కదా
మించి కాళియుని మర్దించు టెల్ల
నింతి నీబొమ్మల కెన వచ్చె నని కదా
విడక కంసునివిల్లు విఱుచు టెల్లఁ
దెఱవ నీచనులకు సరి వచ్చె నని కదా
గిరివరంబును బెల్లగించు టెల్ల

సతి నినితంబంబుఁ జత వచ్చె నని కదా
మున్ను బండిని గూలఁ దన్ను టెల్ల

తే. వనిత నీయానమున కెన యనుచుఁ గాదె
కువలయాపీడమును బట్టి కొట్టు టెల్ల
నట్టినను న్యాయమా యిట్టిరట్టు సేయ
నరయు మదిలోన నీవైన హంసయాన. 54

చ. చెలిమిని జిన్ననాఁడె నను జేరఁగఁ దీసి విరాళి గొల్పి నీ
పలచనిమోవిచక్కెరలుపానక మానఁగ నిచ్చి నిండుకౌఁ
గిలి నిడి చొక్కఁ జేసి మరుకేళుల రా పొనరించి యిట్టు లీ
వల వలదన్నఁ బోవుదునె వాదుకుఁ దీయక రాధికామణీ. 55

సీ. మన కిద్దఱికి మున్ను మఱుఁగుగా నడిచిన
మరునిముచ్చట లన్ని మఱచినావె
వదలితి చీర నాయెదుటనే బిత్తల
ననఁ జూడఁ బో కని నగితి వీవె
చెంబు పట్టుకొని చేసినపను ల్మఱచితి
చిన్నవాఁ డంటివి చింత యేమి
పంగుగా నీతొడపయి నన్ను నెక్కించి
నాకు నుబ్బస మెత్త నవ్వి తీవె
భ్రాంతి నాకను లెట్టఁబాఱుట గని నీవు
నిట్టూర్పు లిచ్చితి వట్టె యపుడు

తే. తిరిగి నీవేల బొల్లెమే స్థిరము పఱచి
చెప్పరానివి మఱి కొన్ని చేసి తీవె
మనకు జరిగిన చేష్టలు మఱచినావె
అమ్మతోఁ జెప్పఁబోకు మటంటి వీవె
మరులు కొల్పినదానవే మగువ నన్ను
నహహా! యిప్పుడు విడుచుట న్యాయమటవె. 56

చ. ఒకపరి నీకడ న్నిలిచి యుండినఁ జాలదె యొక్కసారి నీ
సొగసుమిటారపుంబయటఁ సోఁకినఁ జాలదె యొక్కతేప నీ
పగడపుమోవిపానకము పానము చేసినఁ జాలదే తపం
బొగి ఫలియించె నంచు మది నుందుఁ గదే జగదేకసుందరీ. 57

మ. అదిరా వింతవిధం బ ఘోర తమకం బాయంద మింకొక్కమా
ఱది బా గాయె నటంచుఁ గన్ మొగిచి నీ వర్ధోక్తులన్ మెచ్చఁగా

మది నుప్పొంగుచుఁ బ్రక్కమార్పులను బ్రేమన మోహము న్మించ ని
న్మదనానందరసాబ్ధిఁ దేల్చెదను గొమ్మా సమ్మతింపం గదే. 58

సీ. అందె నైతే కదా యరవిందముఖ నేను
జేరి నీపదసేవఁ జేయుచుందుఁ
జీర నైతే కదా చెలియరో నీఘన
జఘనోరుసౌందర్యసరణిఁ గందు
రైక నైతే కదా రమణి నీసిబ్బెంపు
మెఱుఁగుచన్గుబ్బలమేల్మిఁ గందు
ముంగ రైతే కదా మోహనాంగిరో నీదు
సొలపుటూర్పులగాలి సోఁకి యుందు

తే. నహహ వితగాఁగ మీనకూర్మాదిరూప
ములను దాల్చితి వెట్టి నై ముద్దుగుమ్మ
తొల్లి యీచింత యొక్కింత తోఁచదాయె
గతము లగు కార్యములకిప్డు కలఁగ నేల. 59

చ. చెలిమి యొనర్పవే మనవి చేకొనవే మొగ మెత్తి చూడవే
పలుకవె చేర రావె ననుఁ బ్రక్కను జేర్పవె యాదరింపవే
వలపు గణింపవే మరుదివాణము నంటెద సమ్మతింపవే
నిలువ తరంబు గాదు కరుణింపవె న న్నిఁక భామినీమణీ. 60

చ. పొలఁతిరొ నీవు పంప నటు పోవుటమాత్రమె కాని దానిపైఁ
జెలిమి యొనర్ప లే దనుచుఁ జెల్వగుకీల్జడచిల్వఁ బట్టి మే
లలర నితంబభూమితల మంటి ముఖద్విజరాజు ముట్టి నా
నిలకడ లెల్లఁ దెల్లమిగ నీయధరామృత మాని తెల్పెదన్. 61

క. ఇంతీ పూబోణులమేల్
బంతీ సేమంతివిరిరువారపుబంతీ
కంతునిపట్టపుదంతీ
పంతమె నాతోడ నీకు వలపుల దొంతీ. 62

క. అని యెంత వేఁడుకొన్నను
జన వియ్యని చెలిని జూచి సారసనాభుం
డనియె మది దిటము దెచ్చుక
వినయము నునుకినుక వలపు పెనఁగొని తొలుకన్. 63

ఉ. మారుఁడు చూడ నావరకుమారుఁడు బావమఱంది రాజు నా
పేరిటి వాడు మాధవుడు పేర్మిని బ్రాణపదంబు గాలి నన్

వి రిఁక నెమి సెయుదురో వెమఱుఁ జూచెద నిదుకొస మ
వ్వారిగ వారె బాము లిడి ప్రాణము దీసిన నిచ్చెదం జెలీ. 64

చ. నెలఁతరో నిన్ను నమ్మెదునె నీదుకురుల్ కుటిలమ్ము లాయెఁ జూ
వులు చపలమ్ము లాయెఁ గనుబొమ్మలు వక్రము లాయెఁ గబ్బిగు
బ్బలు కఠినమ్ము లాయె మఱి భావము కర్కశ మాయె నాపయిం
గలుగుట యెట్లు నీకు దయ కన్గొనవే మది నంగనామణీ. 65

క. చిగురువిలుకానిశరములు
తగ వెన్నునఁ దూరి నేను దల్లడపడఁగా
సొగసారి యింత యోర్తురె
నగినం దగుపాటి గాక నాళీకముఖీ. 66

సీ. వలచి పాయుట పగవారికైనను గాదు
[4]మునుపుగా నన్నది మనమె కాదొ
కవఁ బాసి బ్రతికిన కాంతలఁ గాంతుల
నటు మెచ్చనిది మన మౌనొ కాదొ
మనకూటమికి నాడుకొనెడువారలకన్ను
బొడిచినరీతిని నడువలేదొ
యుదయాస్తమయముల మదిలోనఁ దలఁపక
గడియకు పలుమాఱు కలియలేదొ

తే. యిప్పటిఋణానుబంధంబు లిట్టు లుండె
నైన నేమాయె నేమైన నైనఁ గాని
సుఖముగా నున్న నెపుడైనఁ జూడవచ్చుఁ
బోయి వచ్చెద సెలవిమ్ము పువ్వుఁబోఁడి. 67

చ. అనఁ గుబుసంబు నూడ్చినమహోభుజగాంగన నా ముసుంగు తె
ప్పునఁ బెనవేసి లేచి ముడిబొమ్మ లెసంగఁ గటంబు లుబ్బఁగాఁ
గనుదొగ లెఱ్ఱవార ముఖకంజము జేవురు దోఁపఁ జెమ్మటల్
కనఁబడఁ గావిమో వదరఁ గామిని పల్కె దురాపకోప యై. 68

ఉ. ఎవ్వరు పిల్చి రిచ్చటికి నెందుకు వచ్చితి వేమి కార్య మే
నెవ్వతె నీ వెవండ విఁక నెవ్వరి కెవ్వరు దేని కేది మీ
జవ్వని విన్న రవ్వ లిడుఁ జాల్తడ వాయెను వచ్చి లేచి పో
నవ్వెద రెల్లవారలును నన్నును నిన్నును గోపశేఖరా. 69

చ. నిలుకడ సున్న తాల్మి నహి నేస్తము దబ్బర మాట పద్దులే
వలపు హుళక్కి యాన లుసి వావులు పైపయిమేల్మి నీదునీ

తులు మెలమెచ్చు లాదరణ దూఱు దయ ల్సట నమ్మవచ్చునె
యిల మగవారిఁ దన్మహిమ లెన్నఁగ శక్యమె యందులన్ హరీ. 70

చ. కపటులు క్రూరచిత్తులు స్వకార్యపరుల్ కరుణావివర్జితుల్
చపలు లసత్యభాషణు లిల న్మగవారలు వారిలోనఁ గొం
చపునెరతుంటవింటివగసామివి దేవర నీకు నాపయిం
గృప మఱి యేటికి న్గలుగుఁ గృష్ణ హరీ నవనీతచోరకా. 71

చ. మలఁకలమాట లిందు బహుమానము లచ్చుట గచ్చు లిచ్చుటన్
దలఁపులు దాని పైని బలుతప్పులు నాపయి నేస్త మాడఁ బే
రలుక మ ఱీడఁ గూర్మివగ లక్కడ నిక్కడఁ దక్కు లద్దిరా
తెలియఁగ వచ్చె నీనడత తెల్లముగా విటలోకనాయకా. 72

చ. వలపులతిట్లు కొట్లు రతిపద్దులు నబ్బినచోట ముద్దులుం
గలుగఁగఁ బోదు నాయెడనె కాని మఱెక్కడ నంచు నుంటి చాల్
నలుగురిపట్ల నీ కిదియె నైజ మటంచు నెఱుంగనైతి హా
నలువశిరంబు ముట్టినను నల్లనివానిని నమ్మవచ్చునే. 73

ఉ. ఏమని చేరెనో చెలిమి యింతి రవంతయుఁ జింత సేయకే
వేమఱు నీదుపాలఁ బడి వేఁడి పెనంగిననాఁటనుండియున్
బాములె కాని సౌఖ్య మొకపాటిగ నైన నెఱుంగనైతి రా
రామునిఁ బొందురామక్రియ రామునిసోదరుఁ డౌదు వన్నిటన్. 74

ఉ. అప్పటిరాధ వేఱె మఱి యప్పటికృష్ణుఁడు వేఱె చూడ నేఁ
డిప్పటిరాధ వేఱె కన నిప్పటికృష్ణుడు వేఱె యింక నే
లప్పటిమాట లానడత లాతగు లాకొఱ లేనికూటముల్
ముప్పునజవ్వనంపుసుఖముల్ దలపోసిన నేమి శ్రీహరీ. 75

ఉ. అప్పుడు మళ్లి నామనసుకై నటు లాడుచుఁ జేరి కన్నులం
గప్పుక బాస లిచ్చి దయ కన్పడ నీవె విరాళి గొల్పఁగాఁ
దప్పక నీవె నే ననుచుఁ దద్దయు నమ్మితి నాఁడునాఁడె నిన్
గప్పయెలుంగుచిల్వవని కాంతుఁడ నే నెఱుంగనైతిరా. 76

చ. తొలుతను జీమ కుట్టునొకొ దోమలు గుట్టునొ యంచుఁ జూచి నే
నెలమిగ నెత్తి పెంచి నిను నింతటివానిగఁ జేయు టెల్ల నీ
చెలియల కొప్పగించి వెతఁ జెందనొ కూడి సుఖంబు లందనో
వలనుగఁ దెల్పు మీ వయిన వైనము గాఁగ మురాసురాంతకా. 77

క. విషకంధరునెచ్చెలి వై
విషకుచచనుబాలు గ్రోలి విషనిధిలోనన్

విషధరుపైఁ దగునిదగు
విషమగుణం బేల పోవు విషరుహనయనా. 78

సీ. ధర బెస్తనేస్తంబు తొరసాలెపద్దులు
వెలయాలికూరిమి విటులనీయమ
మగసాలెనిజమును జగలోభియీవియుఁ
గలుబొమ్మగిలిగింత కాకితెలుపు
గోమటిసత్యంబు గొల్లనిరసికత
కాముకజనులజ్జ ఖలునికరుణ
చోరస్వదేశంబు జూదరిధర్మంబు
తగవరిమోమోట మలసునిరతి

తే. గగనకుసుమంబు గొడ్రాలుకన్నబిడ్డ
శశివిషాణంబు దుర్బీజజాతుఘనత
పంచమశుచిత్వ మల్లునిమంచితనము
గలదె ని న్ననఁ బని యేమి కలికికృష్ణ. 79

తే. వాతె రానుచుఁ జెలిఁగూడువారు లేరొ
ప్రక్క బాయక సతి నేలువారు లేరొ
వనిత నైక్యము గొని పొర్లువారు లేరొ
వారు నీదారి మెడఁగట్టుకోరు గాని. 80

సీ. గోముఖవ్యాఘ్రమై గుదిగొనుమాయత్త
వదినగారికి మాఱు పలుకరాదు
మగఁ డైతె యేవేళ మండుచునుండును
మామగా రంతకు మంట్లమారి
పెదబావగా రైతె బెబ్బులివలె దూఱుఁ
బినబావ చేకత్తి పెట్టఁ డవల
నిరుగుపొరుగువారలే యమదూతలు
తోడికోడలి కెదురాడఁ గూడ

తే. దన్నదమ్ములు గన మేఁకవన్నెపులులు
సొరిది నిందటికనుగట్టి సున్నఁబెట్టి
నేను నినుఁ జేర నీవందు దానిఁ గోర
బ్రతుకు బాగాయె ధూర్త గోపాలరాయ. 81

క. అల్లందు కందుకొని నీ
బెల్లింపులఁ బడినమొదలు పెనుబాములకే

యి ల్లయితి నరసి చూడఁగ
గొల్లనితోఁ బొందు చెలికిఁ గొదవే కొదవల్. 82

కం. మును నిన్నుఁ గోరి చేరిన
దనుజాంగనముక్కు పోయె ధర నని తెలియన్
విని కని వలచితి ననుచో
నిను దూఱఁగ నేల నన్ను నే ననక హరీ. 83

సీ. మును మున్ను కొన్నాళ్ళు మన మున్నయద్భుతం
బదివిప్పి చెప్పఁగా నలవిగాదు
తవిలి కొన్నిదినంబు లవల నభేదమై
మెలఁగితి మెడలేనిమేల్మి యెసఁగ
నంతట నీవు నే నని కొన్నివారమ్ము
లమరితి మిద్దఱ మగుచు వెలసి
యిప్పుడు ముగురమై యీనలుగురిలోన
విను కాఁపురము మూడువిధము లాయె

తే. నేమిటిసుఖంబు లిఁకమీఁద నేటిబ్రతుకు
లేటివఱదలఁ బోయె నీమాట లెల్ల
నూర కిటు రవ్వ లిడి సరివారు నవ్వ
వసుధపైఁ దారి నే నుండవలెనె శౌరి. 84

సీ. ఎనలేనిప్రేమ నీ వెపుడు వత్తువొ యంచుఁ
దలవాకి లిల్లుగా నిలిచియుంటి
రమణ నవ్వుచు నీవు రాఁ జూతునే యంచుఁ
బడఁతుల శకునంబు లడుగుచుంటి
ములు సోఁక కీవు రావలెఁ జేర న న్నంచుఁ
గులదేవతల నెల్లఁ గోరుకొంటి
నేరీతినైన నీ విటు రాకపోవంచు
నిలువని ప్రాణముల్ నిలుపుకొంటి

తే. మరునివెడవింటిపాల్పడి యెరుక గంటి
నిపుడు నిను గంటి నీమాట లెల్ల వింటి
విడుము మిఁకఁ దొంటిపోకలు నడువవంటి
దంటయిుళయింటికే పాము తమ్మికంటి. 85

సీ. నీదుముద్దులగుమ్మ నీమోవి నొక్కితే
కటకటా నామది కందనేల
నీప్రాణనాయిక నీచెక్కు గీటితే

కనలి నామది చుఱుక్కనఁగనేల
నీదుచక్కెరబొమ్మ ని న్నెంచ కాడితే
పొగిలి నామది చిన్నవోవనేల
నీదుపట్టపుదేవి నిను చాల నెనసితే
యుడుగక నామేను బడలనేల

తే. నీదుదొరసానిచనులచే నీయురంబు
నొగులఁ గ్రుమ్మిన నామది నొవ్వనేల
దానిసొమ్ముల కెవ్వతెఁ దలఁచిచూడ
వలపు పగవారికైనను వలదు కృష్ణ. 86

తే. మున్ను జతగూడి వెంటనే నిన్ను వీడి
ప్రాణములు చేర నిన్నాళ్లు పట్టె నౌర
మరల నినుఁ బొంది పోయిన మరులు చెంది
జాలిఁ బడజాల నందగోపాలబాల. 87

క. ఈనాటివఱకుఁ గానని
యీనాయత మెల్లఁ గంటి నీనానినుఁ దా
నీనం గాచియు నిళకే
యీ నాయెను నింక నాస లేల మురారీ. 88

సీ. కావేటికాల్వలై కనుఁ బాఱుకన్నీరు
వారక తుడిచెడువారు లేక
విరహాగ్నిశిఖలచే వేగుచుఁ బొరలాడ
నూసూరడిల్లుమ యనువారు లేక
దిగులుచే నిలలేక తెగువ నేఁ జేయుచో
వలదని పలికెడువారు లేక
మరుకోల లెద నాటి నెలకొట్టు కాడఁగా
భయపడవద్దనువారు లేక

తే. కలఁగి మోహాబ్ధిలో మున్గి గాలిసోఁక
గట్టు గానక యుంటినే గాసిపడెడి
నాఁటికే లేనిమటి నీవు నేఁటి కేల
చాలతడవాయె లెమ్ము గోపాలరాయ. 89

క. మానమె ధనముం గేహము
మానమె సర్వంబు చూడ మానవతులకున్
మానము పోయినవెనుకం
బ్రాణముతో నుండవలెనె పద్మదళాక్షా. 90

తె. అన్ని యిటు లాడఁ గాంచి మురాసురారి
రమణి దాసరితప్పు దండమునఁ దీరుఁ
దీరుమాన మటంచని తెఱవపాద
పద్మముల వ్రాలె నళి తమ్మి వ్రాలినటుల. 91

క. కని మంజీరము ఘల్లన
వనజజరుద్రాదివిబుధవరసేవ్యంబై
తనరినహరిశిర మచ్చో
సనజేక్షణ ద్రోచె వామపాదముచేతన్. 92

క. లేచి యదూత్తముఁ డనుఁ జేఁ
జాచియ నాజన్మ మిపుడు సఫలంబాయెన్
నీచిన్నిపదము నొచ్చెనొ
నాచికురభరంబు దాఁకి నాళీకముఖీ. 93

జ. నెలఁతరో యాలకించు తొడనిగ్గు తళుక్కనఁ జీర జాఱఁగాఁ
గులుకుమెఱుంగుగబ్బిచనుగుబ్బలు పొంగఁ బసిండియందియల్
ఘలుఘలుఘల్లనం జరణకంజములన్ గొని తన్నినంత మై
ఝులుఝులుఝుల్లనం బులకజాలము లెత్తె నదేమి తెల్పుదున్. 94

సీ. చేతుల మెఱుపుల చెన్ను లెంతైనను
దొడలఁ జెందిన నిగ్గు నడుము మేలు
గబ్బిగుబ్బలపెంపు కలుము లెం తైనను
బిఱుఁదులనెరిమిన పెంపు మేలు
కనుబొమపైఁదగుఘనఫాల మెం తైన
నునుబొత్తికడుపుకందువలు మేలు
పలికెడుపెదవులఁ గలయెఱు పెం తైనఁ
బలుకని యలచోటిపొలుపు మేలు

తే. పైకి నెగిరినచీరయె యాకసంబు
మిగుల నాలోనిద్రవమె పో గగనగంగ
యౌర నూఁగారురేకయే కారుమొగులు
వనిత యాలింగనసుఖంబె వర్షఫలము. 95

చ. చులకనఁ జేసి నన్ వలపు చూఱలు వుచ్చిన వీడ నాడినం
బలికినఁ బల్కకుండినను బాలను ముంచిన నీట ముంచినం
జెలి మిఁకఁ జాలు పొమ్మనినఁ జేరఁగఁ బిల్చినఁ బిల్వకుండినన్
భళిభళి యౌను గా దనినఁ బాయుదునా నిను రాధికామణీ. 96

వ. అనిన విని. 97

కం వనజాక్ష యింత చెయఁగ
మన సొగ్గెనె యంతె చాలు మానము కన్నన్
విను ప్రాణ మేమి ఘన మగు
నని యూసును వలపు కోప మదనము గాఁగన్. 98

ఉ. అందపుపైఁటకొంగు వదనాబ్జముపై నిడి శౌరి చూడ నా
యిందునిభాస్య యేడ్చె నెలుఁగెత్తి కలస్వన మొప్ప వెక్కుచున్
సందగుగబ్బిగుబ్బలను జాటెడుతన్నయనాంబుపూరముల్
మందరమేరుశైలముల మాటికిఁ బాఱుఝరంబులో యనన్. 99

చ. చెలి యటు లేడ్వఁ జూచి హరి చేరి పదంబులు పట్టి కూర్మిచే
మెలఁతరొ యేడ్వనేల నిను మించినవాఁడనె గోప మంతఁగాఁ
గలిగిన నన్నుఁ జేయఁ గలకార్యము లన్నియుఁ జేసికొమ్ము నే
తలఁపఁగ నీదుసొ మ్మనుచుఁ దా బలిమిం గొని కౌఁగిలించినన్. 100

ఉ. అంతఁ బడంతి మై మఱచె నంబుజనాభుఁడు మోవి యానె సీ
మంతీసి చక్కు నొక్కె హరి మర్మము లంటె మిటారి ముద్దిడెన్
కాంతుఁడు గోట మీటెఁ జెలి కనొనె వెన్నుఁడు నీవి విప్పె నా
కంతునిదంతి తారసిలెఁ గమ్మవజీరునిపోరుకున్ వడిన్. 101

వ. ఇట్లనంగసంగరోత్సాహతరంగితాంతరంగు లై రాధామాధవు లొక్కరొక్కరి చక్కనినెమ్మేనికమ్మనెత్తావుల సొమ్మసిల్లుచు ముమ్మరం బగుమోహంబుల నెమ్మదిం జెంది రందు నందు సోదరీరత్నం బవాంతరలజ్జాభరంబునుంగొన మందరధరుం డమందానందంబున నందం బగుచెందొగలవిందుచందంబును డిందుపఱచు సుందరమందస్మితవదనారవిందంబునం గ్రందుకొని ముద్దువెట్టినం బెట్ట నీయక నిద్దంపుటద్దంబున కుద్ది యై తద్దయు నొప్పు ముద్దుచెక్కుల నొక్కిన నొక్కనీయక కప్పుగాఁ గప్పుకప్పులం గుప్పుగొప్పనెరికొప్పు నిమిరిన నిమరనీయక చొక్కంపుకెంపుసొంపుసంపాదించు తావిచెంగావిమోవి యానిన నాననీయక కట్టాణిముత్తియంబులతీఁగెమోడికుట్టుపనులఁ గనుపట్టు కెంబట్టురైకకుం బట్టుచాలక మట్టుమీఱి గుట్టు బయటఁబెట్టుగబ్బిసిబ్బెపుటుబ్బుగుబ్బచనుగుబ్బలం బట్టినం బట్టనీయక రంగుబంగరుదింటెనవిరివెంటనంటుతుంటవింటిదంటయింటి నంటిన నంటనీక మించుమించన మించుక్రొమ్మించు మెయిదీఁగె కౌఁగిటఁ గదియించినం గదియించనీయక దాపురంబులు వెట్టుచు నలయించిన నలయించువిలుగొన్నమన్నెదొరం గన్న న్నయాయన్నులతలమిన్న నొంటికళ లంటి సొక్కించి వితాళించి చివచివ లొడవఁ జివుకు చివుక్కునం బైకెక్కి నిక్కి చక్కెరమోవి నక్కజంబుగఁ జుక్క లేరుపడఁ జుఱుక్కున నొక్కి మక్కువ నెక్కొనం జెక్కిలి గొట్టి మదదంతిపై మంతుకెక్కుమావంతుటెక్కున సొక్కు దక్కి గిలుకలచప్పరకొళ్ళమంచపుహాళహాళలును వెలిపక్కిరెక్కదూది త్తలో నత్తమిల్లుకీచుబుజ్జలకూతలును సురతశ్రమంబుల నెదల గమగమవలచుగోరజవాదిప్రోదినెత్తావులు ఘుమ్ముఘు మ్మనం గ్రమ్మ బిసబిసవిసరెడిహొసపరిసురటిపిట్టల రెట్టచప్పుడులును బకదారులమ్రోఁతలును

సారసకొకిలములకివకివలును గుక్క తిప్పక కొక్కొకశాస్త్రమ్ముం బ్రసంగించుకలికిచిలుకలకలకలంబు లం గప్పినపరవశమ్ములం దప్పి చమురుసాముపరుస లెత్తి యిచ్చుగోరవంకల యెలుఁగులును నిచ్చలపుముచ్చటలం బెచ్చుపెరుఁగ మెచ్చు లిచ్చురాయంచలవళావళులును గళరవమ్ములును మంజుమంజీరఝుళంఝుళధ్వనులును విడకు విడువకు తడఁబడకు మెడమిడక విడివడి తొడఁబడ నదుమదుము మనునుడువులును ఘనజఘనసంఘట్టనాచటచటాత్కారంబులు తోరంబు లై మీసరంబు లగుపైసరంబు లెత్త నాబిత్తరి తత్తరిలక హత్తుకొని తళుకుతళుక్కు మనుచిలుకతేజీవజీరుహజారంబునం దమి చిలుక నెదురొత్తు లిచ్చుచు సాటిలేనిమేటిగోటిపోటులం జొత్తిల్లు కొతనెత్తురుల మతిల్లుబిత్తరపుగుత్తంపుచనుగుత్తు లెద నొత్తి యిరుఁగేలు సాచి కంబుధరుగళంబును గౌఁగిలించి మోము మోమునన్ జేర్చి తన్మధురాధరసుధారసధారలం గ్రోలి తియ్యనిరుచులం దేలె నిట్లిరువురు నొడలడరఁ దొడరిదుడుకు లదరింపులు భ్రూభంగంబులను చిఱుసన్న లుద్దవిడిపద్దు లగ్గలికెతాకునూకులు వీఁకమీఱ బాహాబాహిం గచాకచిం బెనంగుచుఁ జెంగట నెసంగు భర్మనిర్మితచిత్రరత్నరత్నమాలికాయంత్రపాంచాలికాహస్తవిన్యస్తమల్లరంగసముల్లసితమల్లవల్లభుల దండి వెనుదండివిడక న్యస్తసువర్ణవర్ణనీయసుగంధబంధురసుమతాళవృంతోద్ధూతహతప్రవర్ధితాగురుధూపధూమస్తోమం బు లెగిరి నిగనిగ మనుజిగిమొగులనఁ గప్పుకొని యన్యోన్యానలాలోకనోత్సాహమోహంబుల నించుక యపనయింపఁ బునఃపరస్పరదర్శనోద్యోగవేగంబులంబుట్టి బెట్టునిట్టూర్పుగాడ్పులం గొట్టువడి యెట్టకేలకుం దెట్టగిలి నెట్టన మొగంబులు చూచుకొని తడవెడసి యొడఁ బడినజక్కవపక్కులమక్కువ లంది యిం పొందం. బొందు చౌశీతిబంధప్రతిబింబంబుల ముకురంబులం గని సంకుచితమందహాసంబుల నిరపొందుచుఁ బెనంగు సమయంబున. 102

క. హత్తుకొని యిన్నివిధములఁ
దత్తరపడ ననఁగి పెనఁగి తనివారక యా
బిత్తరి పైకొనె హరిపై
మత్తేభముమీఁద నెక్కు మావంతుఁ డనన్. 103

సీ. మరుగుడారముఁ బోలె గిఱికొన్న నెరికురు
లగ్గిమ్మిమున్నోచుచీఁకటులు గాఁగ
జలజల మని రాలు సన్నజాజులచాలు
చీలి వ్రాలెడురిక్కచాలు గాఁగఁ
జిఱుకమ్మచెమ్మట ల్నెరిఁ దోఁచుఫాలంబు
రేచేనిచిన్నారిరేక గాఁగఁ
గరఁగి జాఱినసిస్తు కస్తూరితిలకంబు
క్రందుగాఁ జెలు వందుకందు గాఁగఁ

తే. వలపు చిఱునవ్వు లలతివెన్నెలలు గాఁగ
నాశలను బెంచి కాననియంద మూని

కృష్ణపక్షమురితి నాకృష్ణవేణి
కృష్ణదేవునిపై నుండి కేళి సలిపె. 104

సీ. చెండు గోరించిన దండిగాఁ బైనుండి
కుఱుచసన్నలఁ బడుఁ గొంతసేపు
గాలి చక్రముఁ జుట్టుకరణిని దిరుగుళ్ల
వింతగాఁ దిరుగును గొంతసేపు
పసిడిజంత్రపుబొమ్మపగిది విన్నాణముల్
కులుకుచు నటియించుఁ గొంతసేపు
తుద నాడుబొంగరం బిది నాఁగఁ గసి దీఱఁ
గంతుశివం బాడుఁ గొంతసేపు

తే. అభినయము పట్టు మని చెక్కు నమరిఁ గొట్టు
ముద మొదవఁ దిట్టు ముద్దుపై ముద్దు పెట్టు
మర్మములఁ గొట్టు మెలమెల మబ్బు దట్టు
బాల హరిపైని బుంభావకేళి వేళ. 105

చ. సరసిజగంధి యాపగిది శౌరిని గూడుక కౌఁగిలింపఁగా
గిఱికొని ముత్యపున్ సరులు కెంపులదండలు ఝల్లు ఝ ల్లనన్
బెరుగుచు రాలె ము న్మరుఁడు పేర్చినమల్లియతూపుగుంపు త
ద్గురుశిఖవిస్ఫులింగములఁ గూడుక రాలినలీల దోఁపఁగఁన్. 106

వ. అట్టియదనున మదనజనకుం డామదవతిం జూచి యిట్టు లనియె. 107

సీ. వలుదగుబ్బలగోరువంక లేడవి రాధ
యవి నీ వెఱుంగుదు వంబుజాక్ష
చక్కెరకెమ్మోవి నొక్కు లేడవి రాధ
యవి నీ వెఱుంగుదు వమరవంద్య
మిసిమిఱెప్పలఁ దమ్మరసము లేడవి రాధ
యవి నీ వెఱుంగుదు వాదిదేవ
తగువెన్నుసరిపెనదండ లేడవి రాధ
యువి నీ వెఱుంగుదు వతనుజనక

తే. యనుచు నిరువురు గడిదేరి హవుసుమీఱి
యాని సరిపోరికెమ్మోవు లానఁజేరి
తమి చెలఁగం జీరి యలకేరజములఁదారి
[5]కోరి మరుబారి నలసిరి కొమరు మీఱి. 108

సీ. రమ్యబృందావనారామసీమలయందు

[6]నతులితగోవర్ధనాద్రియందు
సత్ప్రథోజ్జ్వలరత్నసౌధాగ్రములయందుఁ
దరణిజాసైకతస్థలములందుఁ
బారిజాతలతాంతపర్యంకములయందు
బహుచిత్రకేళికాగృహములందు
మారుతకలితవానీరకుంజములందు
భీమనదీతీరభూములందు

తే. సరసభాండీరవటతరుచ్ఛాయలందుఁ
జారుకరచంద్రచంద్రికాపూరమందు
దేవదేవుండు రాధికాదేవితోడ
గూడి విహరించె మదిలోని కోర్కు లలర. 109

తే. సంపదలు గల్గురాధికాసాంత్వనంబు
చదివినను విన్నఁ గైకొన్నఁ జదువుచున్న
వారి కవ్వారిగా నలవార వారి
జాక్షుఁ డొసఁగును గోరిక లధికదయను. 110

శా. శ్రీలక్ష్మీముఖపద్మషట్పద తనుశ్రీక్షిప్తనీలాంబుదా
లీలామానుషవిగ్రహా ప్రమదలేలీహానశయ్యాస్పదా
కాళిందీతట కేళికోవిద మహాకంసాదిదుష్టాత్మదా
కాళీయోరగరత్నరంజితపదా కౌంతేయధైర్యప్రదా. 111

క. సారగదాధార సదా
చార సదాతనువినూత్నచారుతరోద్య
న్మారజితాకారయుతా
ధీరనుతాపారచరితధిక్కృతదురితా. 112

మత్త. నాగపాలక నాగదాలక నాగఫాలకవాహనా
వాగధీశ్వర వాగహీశ్వర వాగనశ్వరగాహనా
యోగచారణ యోగధారణ యోగకారణ సాహనా
భోగశోషణ భోగినీషణ భోగిభూషణమోహనా. 113

గద్యము,
ఇది శ్రీచిన్నికృష్ణకరుణాకటాక్షవీక్షణక్షణప్రవర్ధమానానూనశృంగారరసప్ర
ధానసంగీతసాహిత్యభరతశాస్త్రాదివిద్యాపారంగత శ్రీమత్తిరుమల
తాతయాచార్యపాదారవిందమిళిందాయమానమానసచోళ
సింహాసనాధ్యక్ష ప్రతాపసింహమహారాజ బహూ
కృతానేకచామీకరాంబరాభరణ ముత్యా

లుగర్భశుక్తిముక్తాయమానముద్దు
పళనిప్రణీతం బైనరాధికా
సాంత్వనం బనుశృంగార
ప్రబంధంబునందు
సర్వంబును జతు
ర్థాశ్వాసము.

1. ల్లాయత్తము న్జేసెనే [మూ.]
2. జనింపఁగాఁ దెలియ. [మూ.]
3. నను చూచి చిలుక వేగమె [మూ.]
4. మహిలోన నన్నది. [మూ.]
5. కూడి మరుకేళిసలిపిరి కోప మారి. [మూ.]
6. స్వచ్ఛోదకాపూర్ణసరసులందు. [మూ.]

తే. కృష్ణదేవునియాజ్ఞ నీకృతిని ముద్దు
పళని యను వేశ్య రచియించె లలితఫణితి
అధిక శృంగారకావ్య మై యలరియుంట
దీని మున్ముందుఁ బ్రకటింపఁ బూనినాఁడ.

ఇట్లు,
కోసూరు గురునాథమూర్తి,
స్థాపకుఁడు,
శృంగార కావ్య గ్రంథమండలి.